

อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลตำรวจโท ประจวบ กิ่งกัญชร ม.ว.ม. ป.ช. ท.ส.

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วัดเทพศิรินทราวาส

๑๘ มีนาคม ๒๕๑๔

กองบัญชาการตำรวจนครบาล

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961132800

วันที่ ๑ / ๑๐ / ๒๕๑๔
 เลขทะเบียน ๐๖๓๒๑.๑
 เลขหมู่ ๑๒๑๔๑

๒๕๑๔

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พงอากาศเอก หรริน พงสกุล
 มอบให้ห้องสมุดรัฐสภา

กองบัญชาการตำรวจนครบาล

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

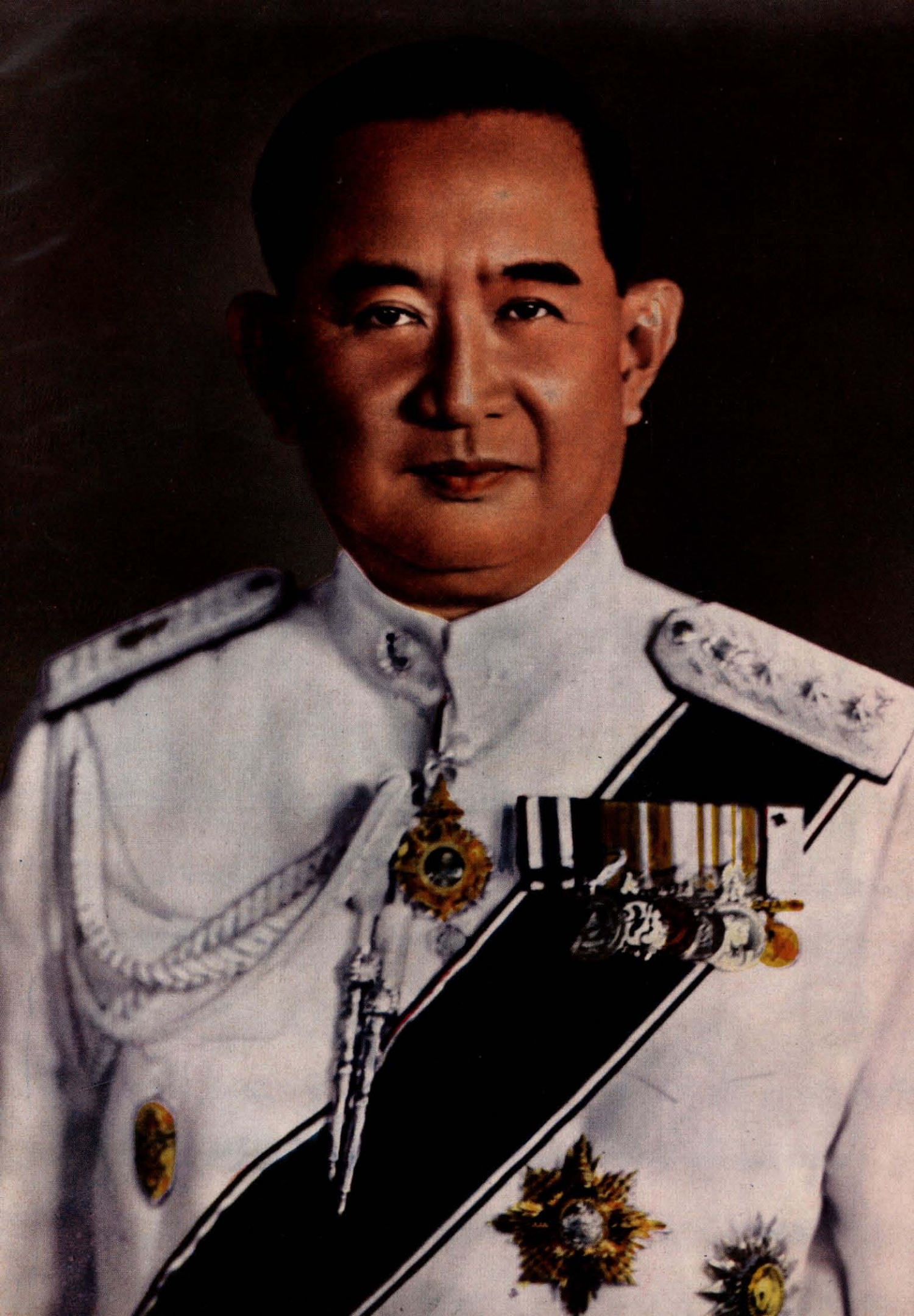
พลตำรวจโท ประจวบ ฤทธิไกรดิบุตร์

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสลาม วัคเทพศิรินทร์ราชวาศ

๑๔ มีนาคม ๒๕๑๔

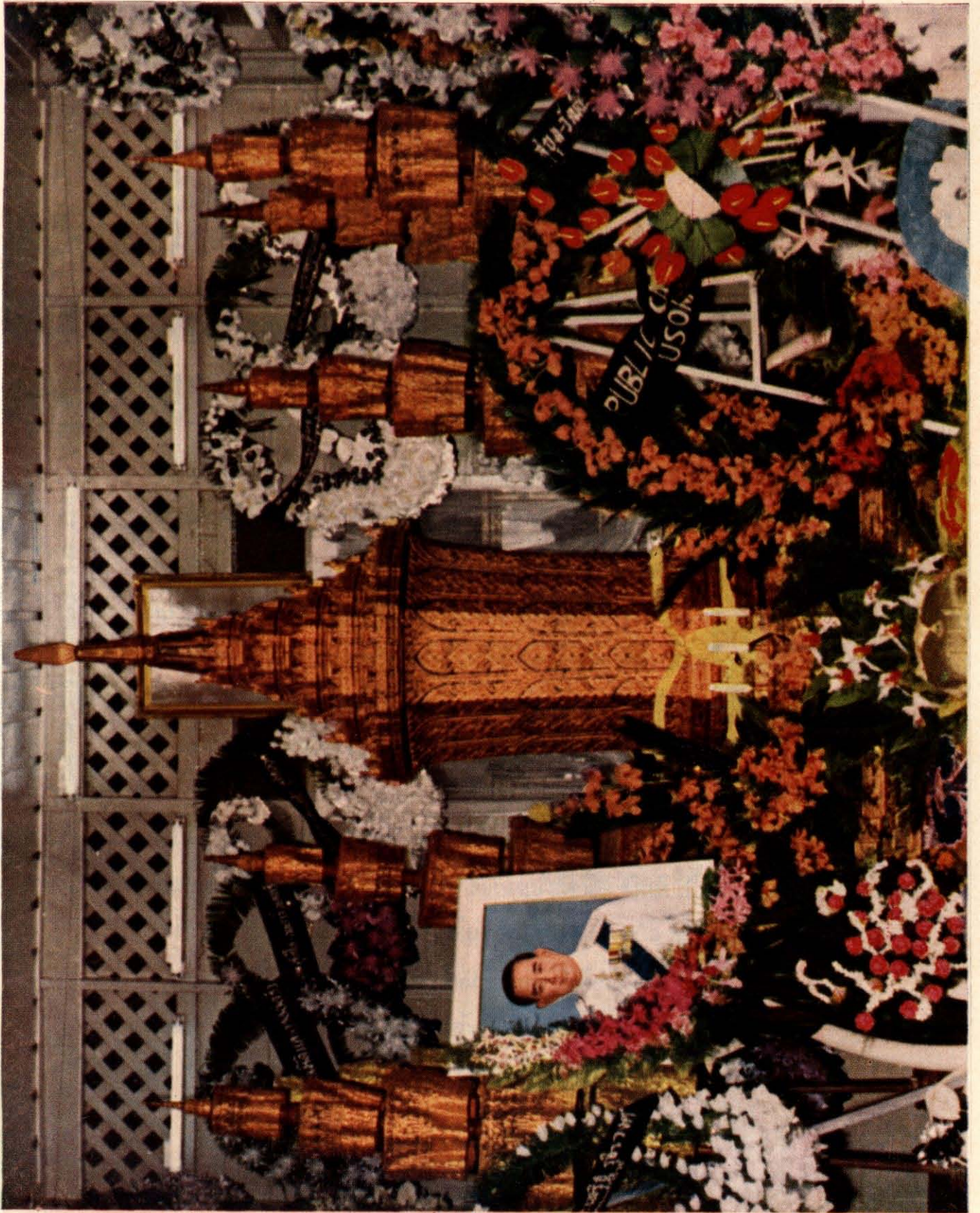
สุวิมล

ชาติ : ๒๑ กันยายน ๒๔๕๕
อนิจกรรม: ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๐

เนื่องในสัปดาห์ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐

คำนำ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กำหนดงานวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๔ นั้น กองบัญชาการตำรวจนครบาลเห็นเป็นการสมควรที่จะได้มีส่วนร่วมในการแสดงกตเวทิต่อท่านผู้วายชนม์ ซึ่งเคยปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการตำรวจนครบาลมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อันสมควรเทิดทูนได้ว่าเป็น **ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลที่ยิ่งใหญ่** โดยการจัดพิมพ์หนังสือขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานนี้

โดยที่ท่านผู้วายชนม์ ได้มีความผูกพันอย่างสนิทแนบแน่นกับกองบัญชาการตำรวจนครบาลและมวลหมู่ข้าราชการ มาเป็น เวลา ช้านานใน ฐานะ ผู้บัญชาการ ตำรวจ นครบาล ประกอบกับเป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรวางแผน ตลอดจนหลักการในด้านบริหารและปกครอง ตำรวจนครบาลอย่างกว้างใหญ่ไพศาลตลอดสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งนี้อยู่ กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ตระหนักถึงพระคุณอันนี้ จึงได้ขอถือโอกาสประมวลเรื่องราวทั้งในด้านประวัติส่วนตัว ประวัติราชการ ตลอดจนผลงานดีเด่นและวิทยานิพนธ์ของ พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร เพื่อเผยแพร่เป็นเกียรติคุณแก่ท่าน

นอกเหนือจากเรื่องราวที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ รวบรวม เสนอ มา ดังกล่าวแล้ว ยังมีบรรดาท่านนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาลได้กรุณาให้เกียรติร่วมเขียนคำไว้อาลัยในหนังสือนี้ อันนับเป็นเกียรติอย่างสูงแก่กองบัญชาการตำรวจนครบาลด้วย จึงขอถือโอกาสขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอให้กุศลผลบุญราศีอันเกิดจากการพิมพ์หนังสือนี้เป็นบรรณาการ จงเป็นพลวปัจจัยอานาจิวิบากสมบัติ มนุญผลอันเป็นที่ปรารถนาแก่ พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร โดยควรแก่กตวิสัยในสัมปรายภพจงทุกประการเทอญ.

กองบัญชาการตำรวจนครบาล

ชีวประวัติย่อ

พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร

อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๕๕ และถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๐ พ.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร เป็นบุตรของอำมาตย์โท พระพิพิธพัศธุการ และนางเหลียม กীরติบุตร เกิดที่ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน รวม ๘ คน คือ

- ๑ นางพจนา นิติสิริ ภรรยา พลโท สุภกาญจน์ นิติสิริ
- ๒ พ.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร
- ๓ นายประสิทธิ์ กীরติบุตร รับราชการกรมศุลกากร
- ๔ นางจิตติมา นิติสิริ ภรรยา นายเผด็จ นิติสิริ
- ๕ นายประเทือง กীরติบุตร รับราชการกรมอัยการ
- ๖ นายประทักษ์ กীরติบุตร (ถึงแก่กรรม)
- ๗ นายแพทย์หญิง นงลักษณ์ กীরติบุตร รับราชการกรมอนามัย
- ๘ ร.ต.ท. ปกิต กীরติบุตร รับราชการกองตำรวจตรวจคนเข้าเมือง

เมื่อยังเยาว์วัยได้เข้าศึกษา ณ โรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่งด้วยกันดังนี้

พ.ศ. ๒๔๖๓ ร.ร. ประถมวัดทองนพคุณ ๒ ปี สอบไล่ได้ชั้นประถมปีที่ ๓

พ.ศ. ๒๔๖๕ ร.ร. มัธยมสุขุมมาลย์ สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๓

พ.ศ. ๒๔๖๘ ร.ร. มัธยมบ้านสมเด็จ ๓ ปี สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๖

พ.ศ. ๒๔๗๑ ร.ร. สวนกุหลาบวิทยาลัย สอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์

แผนกวิทยาศาสตร์

พ.ศ. ๒๔๗๒ อัสสัมชัญ ๒ ปี สอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์ (ม. ๘ อังกฤษ)

เมื่อสำเร็จการศึกษามาแล้ว ได้สมัครเข้ารับราชการเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้รับการศึกษาอบรมอยู่ ณ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ๓ ปี สอบไล่ได้จบหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘

ผลการสอบปรากฏว่า พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร เป็นผู้สอบไล่ได้ที่ ๑ ต่อมาทาง
 ราชการจึงได้สั่งแต่งตั้งให้เป็นนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจและดำรงตำแหน่งรองสารวัตร
 สถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ นี้เอง ต่อมา พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร
 ได้เข้าสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปเรียนวิชาการตำรวจ ณ ประเทศญี่ปุ่น ผลการสอบ
 เป็นผู้สอบคัดเลือกได้ ทางราชการจึงได้ส่งตัวไปเรียนวิชาการตำรวจ ณ ประเทศญี่ปุ่น
 ผลการศึกษาสำเร็จวิชาการตำรวจประเทศญี่ปุ่น ได้รับประกาศนียบัตร กลับถึงประเทศไทย
 เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ได้สมรสกับ น.ส. กระจ่างศรี ไชยเสวี เมื่อวันที่
 ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๕ ณ บ้านเลขที่ ๕๘๖ ซอยสงวนสุข อันเป็นที่อยู่ปัจจุบัน มีบุตรธิดา
 รวม ๔ คน คือ

- ๑ น.ส. ภรณ์ กীরติบุตร
- ๒ นางสาว สวิสส์ กীরติบุตร
- ๓ น.ส. สรรพพศ กীরติบุตร
- ๔ ท.ช. จิตรระเสน กীরติบุตร

ระหว่างรับราชการได้รับพระราชทานยศดังนี้

๑๒ ท.ก. ๒๔๗๘	ร้อยตำรวจตรี
๒๕ เม.ย. ๒๔๘๒	ร้อยตำรวจโท
๗ ก.ก. ๒๔๘๔	ร้อยตำรวจเอก
๖ ก.ย. ๒๔๘๗	พันตำรวจตรี
๑๐ พ.ย. ๒๔๙๑	พันตำรวจโท
๙ ท.ก. ๒๔๙๔	พันตำรวจเอก
๑ ท.ก. ๒๔๙๗	พลตำรวจจัตวา
๑ ม.ก. ๒๕๐๐	พลตำรวจตรี
๑ ม.ก. ๒๕๐๒	พลตำรวจโท

ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ

๑๓ ก.ย. ๒๔๗๘	เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
๑๙ ก.ย. ๒๔๘๔	จักรดาวภรณ์มงกุฎไทย

๑๘ ก.ย. ๒๔๘๕	จัดตั้งกรมช่างเผือก
๑๔ ก.ค. ๒๔๘๖	เหรียญช่วยราชการเขตภายใน
๕ ธ.ค. ๒๔๙๑	ทริตาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธ.ค. ๒๔๙๒	ทริตาภรณ์ช่างเผือก
๕ ธ.ค. ๒๔๙๓	เหรียญเงินบรมราชาภิเษก
๑๘ พ.ย. ๒๔๙๖	ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย
๘ มี.ค. ๒๔๙๘	เหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๓
๕ ธ.ค. ๒๕๐๐	ทวิติยาภรณ์ช่างเผือก
๕ ธ.ค. ๒๕๐๒	ประดมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ พ.ค. ๒๕๐๕	ตติยจุลจอมเกล้าพิเศษ
๕ ธ.ค. ๒๕๐๕	ประดมาภรณ์ช่างเผือก
๑ ก.ค. ๒๕๐๖	ยอร์ชที่ ๑ ชั้นที่ ๒ แห่งประเทศกรีซ
๕ พ.ค. ๒๕๐๗	ตติยจุลจอมเกล้า
๕ ธ.ค. ๒๕๐๘	มหาวิชิรมงกุฎ
๑๑ พ.ย. ๒๕๐๘	เหรียญชัยสมรภูมิ
๘ มี.ค. ๒๕๐๘	เหรียญราชรุจิ

ระหว่างรับราชการได้เคยดำรงตำแหน่งหน้าที่ตามลำดับดังนี้

๑ พ.ค. ๒๔๗๕	นักเรียนนายร้อยตำรวจ
๑ เม.ย. ๒๔๗๘	นักเรียนทำการนักเรียนนายร้อยตำรวจ และ ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาล จักรวรรดิ
๑ เม.ย. ๒๔๗๙	เป็นประจํากรมตำรวจ (ไปเรียนต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น)
๒๑ มี.ค. ๒๔๘๑	ประจําแผนกจัดกำลัง กองกลาง กองปกครอง กรมตำรวจ
๙ ก.ย. ๒๔๘๒	เป็นผู้บังคับหมวดกองร้อยที่ ๑ ร.ร. ตำรวจ ปทุมวัน
๑ เม.ย. ๒๔๘๔	เป็นผู้รักษาการตำแหน่งสารวัตรใน สถานีตำรวจ นครบาลดุสิต

๑๕ เม.ย. ๒๔๘๔	เป็นนายเวรผู้บังคับการตำรวจนครบาล
๑๗ ธ.ค. ๒๔๘๖	บรรจупระจําหน้าที่ กรมประสานงานพันธุมิตร (ตัวทำงานอยู่ที่เดิม)
๑ ม.ค. ๒๔๘๗	เป็นรองผู้กำกับการตำรวจนครบาลใต้
๕ ก.ค. ๒๔๘๗	เป็นหัวหน้าตำรวจรัฐศรีลังกา(ปฏิบัติราชการ ในกองข้าหลวงใหญ่ทหารสี่รัฐมาลัย)
๑ ธ.ค. ๒๔๘๗	เป็นรองผู้กำกับการตำรวจนครบาลกลาง
๗ ธ.ค. ๒๔๘๘	เป็นประจํากองบังคับการตำรวจนครบาล
๒๓ มี.ค. ๒๔๘๘	เป็นผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๕
๑๑ ก.ค. ๒๔๘๘	ผู้รักษาการในตำแหน่งรองหัวหน้ากองปกครอง กรมตำรวจ
๒๘ พ.ย. ๒๔๘๙	ผู้กำกับกร ๒ กองตำรวจสันติบาล
๒๑ ก.ย. ๒๔๙๑	เป็นผู้รักษาการใน ตำแหน่ง รอง ผู้ บัง คับ การ ตำรวจสันติบาล
๒๒ พ.ย. ๒๔๙๑	เป็นรองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล
๒๔ พ.ย. ๒๔๙๓	รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครใต้
๑๙ พ.ย. ๒๔๙๔	เป็นผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ
๑๕ เม.ย. ๒๔๙๗	รักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ นครบาล
๒๕ ส.ค. ๒๔๙๗	รักษาการในตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจนครบาล พระนครเหนือ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๒๘ ม.ค. ๒๔๙๙	รักษาการในตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจนครบาล พระนครใต้ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๒๙ พ.ย. ๒๔๙๙	แต่งตั้งเป็นผู้ว่าคดีศาลแขวงในจังหวัดพระนคร ธนบุรี
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล
๒๖ ส.ค. ๒๕๐๐	เป็นผู้รักษาการใน ตำแหน่ง รอง ผู้ บัญ ษา การ ตำรวจนครบาล
๒๐ ก.พ. ๒๕๐๑	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้ ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

๓ ม.ก. ๒๕๐๒	เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บัญชาการ ตำรวจนครบาล อีกตำแหน่งหนึ่ง
๖ ม.ก. ๒๕๐๒	เป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาล
๒๗ ท.ค. ๒๕๐๙	ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
๘ พ.ย. ๒๕๐๙	ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

มียศและตำแหน่งพิเศษดังนี้

๑. เป็นนายตำรวจราชสำนักเวร
๒. มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รับราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักเวรสืบไปตั้งแต่วันที่ ๑๒ พ.ย. ๒๔๙๘
๓. มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายตำรวจราชสำนักเวรสืบไปอีกตั้งแต่วันที่ ๑๒ พ.ย. ๒๕๐๑
๔. มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาข้าราชการราษฎรเมื่อวันที่ ๓ ก.พ. ๒๕๐๒
๕. มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายตำรวจราชสำนักพิเศษรับราชการสนองพระเดชพระคุณ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ พ.ย. ๒๕๐๔
๖. เป็นคณะกรรมการงานพิเศษ
๗. เป็นเทศมนตรีเทศบาลนครกรุงเทพฯ
๘. เป็นกรรมการวางแผนของกรมตำรวจ

เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนั้นทางกรมตำรวจยังได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการพิเศษ นอกเหนือจากหน้าที่ปกติธรรมดาอีกรวมทั้งหมด ๓๒ ครั้ง ซึ่งผลการปฏิบัติได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดมา เป็นผลดีแก่ทางราชการกรมตำรวจและประเทศชาติ ซึ่งเป็นส่วนรวมเป็นอย่างดียิ่ง นับว่าการปฏิบัติหน้าที่ของท่านควรที่ข้าราชการตำรวจทั้งหลายพึงได้ระลึกและปฏิบัติตามเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีได้

การไปราชการในต่างประเทศ

ครั้งที่ ๑ เมื่อ ๑๘ มี.ค. ๒๔๙๓ ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ไปร่วมกับผู้แทนคณะรัฐบาลไปรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สิงคโปร์

ซึ่งเสด็จ ฯ โดยเรือซีแลนต์เดียเข้าสู่ประเทศไทย ได้ถวายความ
อารักขามาจนถึงพระนคร ได้ปฏิบัติหน้าที่อารักขามาด้วยความ
เรียบร้อย

ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ไปปฏิบัติการสำรวจในประ-
เทศอิตาลี สวิสเซอร์แลนด์ อังกฤษ อเมริกา และญี่ปุ่น รวม ๗๘ วัน
แต่ ๗ ส.ค. ๙๕ ถึง ๒๓ พ.ค. ๙๕

ครั้งที่ ๓ ๖ ส.ค. ๙๖ ได้รับคำสั่งให้ร่วมเดินทางไปกับ พล.ต.ท. พระพิณจจนคดี
รองอธิบดีกรมตำรวจ ไปทำการสืบสวนพยานหลักฐานและสอบสวน
พยานคนญี่ปุ่น ณ ประเทศญี่ปุ่น คดีเรื่อง นายกีเต็กไหล หรือ
กิตาคูไร ชนชาติไต้หวัน พนักงานนายกรัฐมนตรีก และ กทศ. เรียก
ค่าทรัพย์สินที่ถูกลักขโมยภายหลังสงครามเป็นเงิน ๒๔ ล้านบาท

ครั้งที่ ๔ เป็นผู้แทนไปร่วม ประชุมเกี่ยวกับการ คุ่มครองสิทธิมนุษยชน ตาม
กฎหมายอาญา ณ กรุงมะนิลา ตั้งแต่ ๑๗ ก.พ. ถึง ๑ มี.ค. ๒๕๐๐
และหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมดังกล่าวแล้ว ได้เดินทางไปเยี่ยม
ชมกิจการตำรวจ ตามคำเชิญของรัฐบาลญี่ปุ่น ณ ประเทศญี่ปุ่น มี
กำหนด ๓๐ วัน

ครั้งที่ ๕ เมื่อ ๙ ก.ย. ๒๕๐๑ ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี ให้เป็น
ผู้แทนกรมตำรวจไปประชุมสมัชชาใหญ่ องค์การตำรวจสากลสมัย
ที่ ๒๗ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กลับถึงประเทศไทยเมื่อ
วันที่ ๑๘ พ.ค. ๒๕๐๑

ครั้งที่ ๖ ไปร่วมประชุมคณะกรรมการเทคนิคระหว่างประเทศว่าด้วยการ
ป้องกันการดับเพลิง ณ เมืองบอร์โก ฝรั่งเศส และดูงานดับเพลิง
ของประเทศอังกฤษและยุโรป รวมเวลา ๓๐ วัน เดินทางไปแต่
๑๗ ก.ย. ๐๓ กลับถึงประเทศไทยเมื่อ ๒๘ พ.ค. ๐๓

ครั้งที่ ๗ เดินทางไปราชการตำรวจ ณ สหรัฐอเมริกาและยุโรป รวม ๔๕ วัน
เมื่อวันที่ ๕ ก.ย. ๒๕๐๔

ครั้งที่ ๘ ได้รับอนุมัติจาก คณะรัฐมนตรี ให้เป็น ผู้แทน กรมตำรวจไปประชุม
ประจำปีครั้งที่ ๖๙ ของสมาคมหัวหน้านายตำรวจระหว่างชาติ ณ เมือง
เซ็นต์หลุยส์ รัฐมิสซูรี สหรัฐอเมริกา กับดูงานในสหรัฐอเมริกา และ
ภาคพื้นยุโรปรวม ๔๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ก.ย. ถึงวันที่ ๒๖ พ.ค.
พ.ศ. ๒๕๐๕

- ครั้งที่ ๙ ไปร่วมประชุมประจำปีของสมาคมหัวหน้าตำรวจระหว่างชาติ ณ มลรัฐ เท็กซัส สหรัฐอเมริกา และดูงานกิจการตำรวจในยุโรปและอเมริกา รวม ๔๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ก.ย. ถึงวันที่ ๒๖ ต.ค. ๒๕๐๖
- ครั้งที่ ๑๐ เดินทางไปประชุมสหภาพรัฐสภา ร่วมกับ คณะผู้แทนไทย ณ กรุง- อีตทาวา คานาดา เมื่อวันที่ ๓๑ ส.ค. ๒๕๐๘ และประชุมหัวหน้า ตำรวจที่เมืองไมอามี รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา จนถึงวันที่ ๑๕ ต.ค. ๒๕๐๘
- ครั้งที่ ๑๑ เดินทางไปดูงานกิจการของตำรวจโดยทั่วไป ณ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา อังกฤษ และประเทศในภาคพื้นยุโรป มีกำหนด ๔๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ พ.ย. ถึงวันที่ ๒๖ ธ.ค. ๒๕๐๙
- ครั้งที่ ๑๒ กระทรวงมหาดไทย อนุมัติให้เดินทางไปราชการ ณ สหรัฐอเมริกา มีกำหนด ๓๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พ.ค. ๒๕๑๐ ตามหนังสือของ กรมตำรวจ มท. ๐๕๐๗/๗๕๒๕ ลง ๕ ก.ค. ๒๕๑๐ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งอนุมัติตั้งแต่วันที่ ๗ ต.ค. ๒๕๑๐

ได้ปฏิบัติราชการพิเศษนอกเหนือหน้าที่ราชการปกติ รวม ๓๒ ครั้ง
จะขอกล่าวเฉพาะงานที่สำคัญ ๆ เช่น

- ๑ เป็นกรรมการงานพิเศษ
- ๑ เป็นเทศมนตรีเทศบาลนครกรุงเทพฯ ฯ
- ๑ เป็นสมาชิกสภาข้าราชการกรมตำรวจ
- ๑ เป็นกรรมการฝ่ายอำนวยการกรมตำรวจ
- ๑ เป็นกรรมการวางแผนกรมตำรวจ
- ๑ เป็นกรรมการร่าง พ.ร.บ. ยา ฯ
- ๑ เป็นกรรมการการศึกษาและสาธารณสุข

พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร ได้เริ่มเข้ารับราชการตำรวจในตำแหน่งนักเรียน นายร้อยตำรวจและได้ รับราชการ ตำรวจตลอดมา จน กระทั่งได้ รับ พระ ราช ทาน ยศ เป็น พลตำรวจโท ได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ณ โรงพยาบาลเม็มโมเรียล กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ขณะ พักรักษาตัวอยู่ที่นั่น หลังจากได้ผ่านการผ่าตัดหัวใจในถุงน้ำดีเรียบร้อยแล้ว จากโรงพยาบาล ยอร์ชทาวน์ กรุงวอชิงตัน

คำไว้อาลัย

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้ามีความเศร้าสลดใจ ที่ พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ได้ถึงแก่อนิจกรรม พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร เป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่มีอภิษย์สุภาพเยือกเย็น มีความโอบอ้อมอารี เป็นที่รักนับถือของข้าราชการตำรวจทั่วไป เป็นกำลังสำคัญช่วยบริหารกิจการของกรมตำรวจให้มีความเจริญก้าวหน้า พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร ได้ใช้ชีวิตอยู่ในราชการตำรวจด้วยความรู้ความสามารถของตน ได้ประกอบคุณงามความดีมาตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุดแห่งชีวิต เริ่มตั้งแต่สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจโดยสอบได้เป็นที่ ๑ แล้วสอบแข่งขันได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชาการตำรวจ ณ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อกลับมาแล้วก็ได้รับใช้ราชการตำรวจในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ โดยลำดับ คือ เป็นประจำแผนกจัดกำลัง เป็นผู้บังคับหมวดโรงเรียนตำรวจปทุมวันแล้วไปเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลดุสิต นายเวรผู้บังคับการตำรวจนครบาล รองผู้กำกับการตำรวจนครบาลใต้ แล้วได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าตำรวจรัฐศรีลังกา กลับมาเป็นรองผู้กำกับการตำรวจนครบาลกลาง ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๕ แล้วได้รับแต่งตั้งไปเป็นผู้รักษาการใน ตำแหน่ง รอง หัวหน้ากองปกครอง กรมตำรวจ ผู้กำกับการ ๒ กองตำรวจสันติบาล รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครใต้ และผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจในที่สุด จากตำแหน่งหน้าที่ราชการดังกล่าวมาแล้ว นับว่า พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร เป็นผู้ที่ได้ประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในชีวิตราชการอย่างน่าสรรเสริญผู้หนึ่ง และหากมีชีวิตอยู่ ก็ยังจะทำประโยชน์ให้แก่กรมตำรวจยิ่งขึ้น ฉะนั้นเมื่อมาจากไปในขณะที่ชีวิตยังเป็นประโยชน์เช่นนั้น ทำให้กรมตำรวจต้องสูญเสีย นายตำรวจผู้ใหญ่ไปอย่างน่าเสียดายและอาลัยยิ่ง เมื่อมีชีวิตอยู่ พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร ได้บำเพ็ญคุณงามความดีไว้แล้ว แม้ชีวิตจะแตกดับ แต่เกียรติยศชื่อเสียงและคุณงามความดีหาได้สูญสลายไปไม่ ยังคงเหลือเป็นอนุสรณ์สำหรับบุตรภรรยาและญาติมิตรสหาย เป็นมรดกความดีที่เป็นอมตะ จะเป็นเกียรติแก่ครอบครัวและวงศ์สกุลตลอดไป ขอให้บุญกุศลและคุณงามความดีที่ได้บำเพ็ญไว้ จงเป็นปัจจัยส่งให้ พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร บรรลุถึงสุคติภพ ได้ประสบแต่ความสงบสุขทุกทีพาราตริกาล.

พลตำรวจเอก *ป. ๗๓๓๓*

(ประเสริฐ รุจิรวงศ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และ

อธิบดีกรมตำรวจ

๕ มีนาคม ๒๕๑๔

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจที่ห้วยจรเข้ม พ.ศ. ๒๔๗๔ ถูกส่งไปรับราชการจังหวัดนครสวรรค์จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๗ จึงได้ย้ายมาเป็นรองสารวัตรตำรวจนครบาลสามแยก ซึ่งบัดนี้ไปพร้อมกับสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชยแล้ว พล.ต.ท. ประจวบ กිරติบุตร สำเร็จออกเป็นนายตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจห้วยจรเข้มรุ่นสุดท้าย เพราะรุ่นต่อจากนี้ได้ไปเรียนที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ นั้นเอง หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลได้จัดให้มีการสอบชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาในต่างประเทศอันมีตำรวจรวมอยู่ด้วย ในรุ่นข้าพเจ้ามีข้าพเจ้าคนเดียวเข้าสอบ ถัดมาก็คือรุ่นต่อมาจากรุ่นสุดท้ายคือรุ่น พล.ต.ท. ประจวบ ฯ นี้ เมื่อผลการสอบได้ถูกประกาศออกมาก็มี พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ข้าพเจ้า และ พ.ต.ต. บรรจง (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบรรพต) บุญประสพ สอบได้ เราทั้งสามคนถูกส่งออกไปศึกษาต่อที่กรมตำรวจ ประเทศญี่ปุ่น ในเดือนมีนาคม ๒๔๗๙ ศึกษาอยู่ ๓ ปี สำเร็จการศึกษาแล้วจึงได้เดินทางกลับ

ระหว่างที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น เราทั้งสามคนอยู่ร่วมกันตลอดมาเป็นส่วนใหญ่ ในปีสุดท้ายข้าพเจ้าไปอยู่กับครอบครัวญี่ปุ่นคนเดียว แต่พ่อแม่บ้านของครอบครัวนั้นก็หาบ้านเพื่อนของเขาให้สองคนนี้อยู่ใกล้ ๆ กันนั้น สะดวกในการไปมาหาสู่ระหว่างเราทั้งสามคน ๓ ปีที่เราอยู่ด้วยกันนี้แม้ พล.ต.ท. ประจวบ ฯ จะมีอายุน้อยกว่าข้าพเจ้าสองปี ก็วางตนประพฤติตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว เป็นคนพุดน้อย คิอะไรคิโกล เรายังอยู่ในวัย ๒๐ กว่าๆ ถ้าใครจะเกิดโศกโณอะไรขึ้นมาถึงอีก ๒ คนตั้งไว้ เราจึงอยู่ในกรอบที่เรียบริ้อยเป็นที่รักใคร่เอ็นดูของอัครราชทูตไทยพระมิตรกรรมรักษา และต่อมาก็พระยาศรีเสนา ท่านแรกได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ส่วนเจ้าคุณศรีเสนาบัดนี้เป็นองคมนตรี

เมื่อเรากลับมาได้มาประจำกรมตำรวจ อยู่หลายเดือน พล.ต.ท. ประจวบ ฯ กับข้าพเจ้าจึงได้รับแต่งตั้งเป็นประจำแผนกจัดกำลัง พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ประจำอยู่ที่ ๖ เดือน ก็ไปเป็นผู้บังคับหมวดโรงเรียนพลตำรวจ พ.ต.ต. บรรจง ฯ ไปเป็นนายเวรจเรตำรวจ

ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เกิดสงครามขึ้นในยุโรป ซึ่งต่อมากลายเป็นสงครามโลกครั้งที่สอง

ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เกิด กรณี พิพาทอินโดจีน ฝรั่งเศส ข้าพเจ้า และ พ.ต.ท. บรรจง ฯ ได้ถูกบรรจุเข้าประจำกองบังคับการตำรวจสนาม จนเสร็จกรณีพิพาทอินโดจีน ข้าพเจ้าได้ถูกแต่งตั้งไปเป็นผู้เชี่ยวชาญในคณะกรรมการปักปันดินแดนฝ่ายไทย ดำเนินการปักปันดินแดนทางล้านลาวและกัมพูชา จนเกิดสงครามเอเชียบูรพา ข้าพเจ้าจึงถูกแต่งตั้งมาเป็นสารวัตรตำรวจสันติบาลแผนก ๑ กอง ๑

ระหว่าง สงครามเอเชีย บูรพา พ.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้ถูกแต่งตั้งไปรักษาการสารวัตรตำรวจนครบาลดุสิต ต่อมาได้มาเป็น นายเวร ผู้บังคับการตำรวจนครบาล (พ.ต.อ. พระพินิจชนคดี) ข้าพเจ้า ถูกบรรจุ เข้ากรมประสาน งานไทย พันธมิตรอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ติดต่อกับสารวัตรทหารญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ บางคราวอาจต้องไปติดต่อกับทหารญี่ปุ่นในต่างจังหวัด พ.ต.อ. อุดล อุดลเกษจรัส อธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้น เห็นว่าข้าพเจ้าต้องทำงานหลายตำแหน่งในระยษนั้น รวมทั้งเป็นนายเวรของท่านด้วยในฐานะที่ท่านต้องคุมกองตำรวจสันติบาลเอง จึงได้ถามข้าพเจ้าว่า ระหว่าง พ.ต.ท. ประจวบ ฯ กับ พ.ต.ท. บรรจง ฯ นี้ จะให้ใครไป ติดต่อกับ ทหาร ญี่ปุ่นในต่างจังหวัดดี ข้าพเจ้าเสนอ พ.ต.ท. บรรจง ฯ เพราะผู้นี้จักเจนในการเข้าผู้คนมีสังคมที่ท่านก็ยอมให้ พ.ต.ท. บรรจง ฯ ไปปฏิบัติงานนี้จนป็นที่สุดท้ายของสงคราม พ.ต.ท. บรรจง ฯ มาปรารภกับข้าพเจ้าถึงโรคปวดในท้อง (นิ้วในไต) เป็นประจำ ต้องพักยาฉีดแก้ปวดไปต่างจังหวัดทุกแห่ง เพราะยาชนิดนี้ไม่มีขายในต่างจังหวัด ข้าพเจ้าจึงไปเสนอท่านอธิบดีกรมตำรวจให้ พ.ต.ท. ประจวบ ฯ ไปแทน ตอนนั้น พ.ต.ท. ประจวบ ฯ เป็นรองผู้กำกับการตำรวจนครบาลได้ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๗ พ.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้ถูกแต่งตั้งไปเป็นหัวหน้าตำรวจรัฐตรังกานู ซึ่งเป็นรัฐหนึ่งในสี่รัฐมลายูซึ่งญี่ปุ่นยกให้ไทยโดยที่เคยเป็นดินแดนของไทย ก่อนออกเดินทาง พ.ต.ท. ประจวบ ฯ มาปรึกษาข้าพเจ้าถึงเรื่องทำอย่างไรจะทำให้สนิทสนมกับทหารญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสารวัตรทหารญี่ปุ่น ข้าพเจ้าก็แนะนำไปว่า นอกจากพบปะกับเขาในการประสานงานแล้ว ควรหาโอกาสเลี้ยงดูเขาอย่างกันเองบ้าง จะเกิดความสนิทสนมเป็นส่วนตัว การติดต่อกันจะได้ประโยชน์เกิดเป็นกันเองขึ้น ระยะเวลาเป็นระยะที่งานไต่ดินของประเทศไทยดำเนินถึงขีดมีความสามารถรอแต่ วัน D.Day แล้ว ข้าพเจ้าจึงได้แนะนำให้ พ.ต.ท. ประจวบ ฯ รมั้ตระวังตนอย่าให้ญี่ปุ่นสงสัย ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้สงคราม ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ เราต้องกิน ๔ รัฐให้อังกฤษไป

เพราะทุกอย่างตกอยู่ในสถานะเดิมก่อนสงครามทั้งสน พล.ต.ท. ประจวบ ฯ จึงกลับมา
พระนคร ตอนนั้นเอง พล.ต.ท. ประจวบ ฯ มาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ได้ทำความสนิทสนม
กับทหารญี่ปุ่นจนได้ผลดี แต่รับประทานคราามากไปและไม่เคยมาก่อน เป็นเหตุให้ล่าช้า
อีกเสบ แพทย์ให้งดการดื่มสุราโดยเด็ดขาด และก็ได้ดื่มสุราอีกจนถึงแก่กรรม ส่วน
พล.ต.ท. บรรจง ฯ เมื่อเสร็จ สงครามก็ได้มาดำรง ตำแหน่งผู้ กำกับ การ โรงเรียน พล.ต.ท. รว
และถึงแก่กรรมเพราะโรคไตนั้น

พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้ถูกแต่งตั้งมา เป็นผู้ กำกับ การกอง ๒ ตำรวจ สันติบาล
เมื่อ ๒๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ซึ่งขณะนั้นข้าพเจ้าเป็นรองผู้บังคับการตำรวจสันติบาลแล้ว พล.ต.ท.
ประจวบ ฯ ได้เลื่อนขึ้นมาเป็นรองผู้บังคับการตำรวจ สันติบาลเมื่อ ๒๒ พ.ย. ๒๔๙๑ และ
ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาลเมื่อ ๔ สิงหาคม ๒๔๙๓

พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ไม่ชอบงานสันติบาล เพราะล่อแหลมต่อการ เมืองในสมัย
นั้น ตนเองก็เป็นตำรวจอาชีพเช่นข้าพเจ้า ได้มาปรารภให้ข้าพเจ้าฟังอยู่บ่อย ๆ แต่เรา
ทั้งสองก็ไม่สามารถจะแต่งตั้งตนเองได้ ข้าพเจ้าก็เพียงให้คำแนะนำว่าให้ทำตามหน้าที่ของ
เราที่มีอยู่ตามกฎหมายไม่ทำอะไรให้ผิดกฎหมายเป็นอันขาด เพราะอายุความมีอยู่

ต่อมาเมื่อ ๒๔ พ.ย. ๒๔๙๓ พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้ถูก แต่งตั้งไป เป็น รอง ผู้
บังคับการตำรวจนครบาลใต้ แล้วก็ไปเป็นผู้บังคับการตำรวจนครบาลเหนือเมื่อ ๑๙ พ.ย.
๒๔๙๔ ข้าพเจ้าถูกเลือกไปเป็นเอกอัครราชทูตไทยคนแรกที่พนมเปญ ออกเดินทางไปรับ
ตำแหน่งใหม่ ๑๐ ก.ค. ๒๔๙๖

ข้าพเจ้า กลับ จาก พนมเปญ ๒ มิ.ย. ๒๕๐๐ มาเป็น เอก อัครราช ทูต ประจำ
กระทรวง ฯ โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี สมัยนั้นขอให้ข้าพเจ้าอยู่
กระทรวงการต่างประเทศต่อไป ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าอยากกลับกรมตำรวจเพราะเล่าเรียนมา
ทางนี้ ข้าพเจ้าอยู่กระทรวงการต่างประเทศจนถึง ๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐ เกิดปฏิวัติขึ้น ต่อจาก
นั้นอีก ๖ วันก็มีพระบรมราชโองการให้ข้าพเจ้ากลับมาประจำกรมตำรวจ

ต่อจากนั้น พล.ต.ท. ประจวบ ฯ กับข้าพเจ้าก็ได้กลับมาร่วมงานในกรมตำรวจอีก
เราทั้งสองได้ได้เท่าขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการ และต่อมาก็เป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจพร้อมกัน

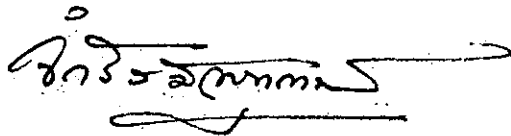
ความสัมพันธ์ ระหว่าง ข้าพเจ้ากับ พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้มีมาตามได้ กล่าวมา
ข้างต้นเรามีความรักใคร่ในส่วนตัวกันมา และความรักใคร่นี้ได้เพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับตาม
กาลเวลา มีอยู่ ๒ ครั้งที่เราต้องอยู่ห่างกันอยู่ ๖ ปี คือเมื่อข้าพเจ้าได้ทุนการศึกษาจาก

อังกฤษไปเรียนต่อที่สกอตแลนด์ยาร์ตของอังกฤษ ๑ ปี กับไปเป็นเอกอัครราชทูตเสีย ๕ ปี
แต่เราก็ยังมีจดหมายติดต่อกันอยู่เรื่อยๆ ข้าพเจ้าจึงพูดได้เต็มปากว่า พล.ต.ท. ประจวบฯ
เป็นคนดีที่หาได้ยาก มีน้ำใจดี มีความซื่อสัตย์ เป็นมิตรที่ดี มีความเป็นผู้นำที่พร้อมด้วย
ทริโอทอป๊ะ ในด้านครอบครัวก็มีความสุข มีภรรยาที่ดีพร้อม มีบุตรและธิดามีความ
ประพฤติเรียบร้อย มีการเรียนดีมาก

พล.ต.ท. ประจวบ ฯ เกือบจะเรียกได้ว่าไม่เคยเจ็บไข้ถึงล้มหมอนนอนเสื่อ พอ
เจ็บลงครึ่งเดียวก็ถึงแก่กรรม จึงเป็นที่สลดใจของทางราชการกรมตำรวจที่ต้องสูญเสีย
นายตำรวจผู้ใหญ่อันกำลังเป็นหลักแก่ราชการกรมตำรวจ ครอบครัวก็สูญเสียสามีและบิดา
ที่ดี เพื่อนฝูงต้องสูญเสียญาติมิตรเช่นนี้ไป

ขอความดีทั้งหลายที่ พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้สร้างสมไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่
ในโลกนี้จงบรรดาลให้ พล.ต.ท. ประจวบ ฯ ได้รับความสุขในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

พลตำรวจโท

(จรัส มั่นชุกานนท์)

รองอธิบดีกรมตำรวจ

บ้านมงคลชัย

ในการพระราชทานเพลิงศพนายพลตำรวจโท ประจวบ อดีตผู้บัญชาการนครบาล และผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจคราวนี้ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยชอบพอกับ คุณ พระพิณิจพัสดุการณ รัชมหาราชอุฎการณเจ้าท่า ผู้เป็นบิดาของ พล.ต.ท. ประจวบ คุณพระจึงนำมารู้จักกับข้าพเจ้าตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียน จึงทำให้ข้าพเจ้ารู้จักนิสัยใจคอดีเป็นพิเศษ เมื่อ พล.ต.ท. ประจวบ ออกมารับราชการเป็นนายตำรวจก็ได้รับราชการร่วมกันมาจนกระทั่งข้าพเจ้าลาออกจากราชการ

คุณงามความดีของ พล.ต.ท. ประจวบ ตลอดจนความประพฤติเห็นได้ว่า จะเป็นนายตำรวจผู้ใหญ่ที่ดีในกรมตำรวจได้ เพราะเป็นผู้มีคุณสมบัติในคุณธรรม เป็นคนเยือกเย็น สุขุม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจบำเพ็ญตนระงับทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนทุกชั้นวรรณะ ตลอดชีวิตที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่อยู่ในกรมตำรวจ เมื่อมาถึงแก่กรรมในวัยที่ยังกำลังทำงานได้ดี ทำให้ข้าพเจ้าเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกรมตำรวจสูญเสียข้าราชการตำรวจที่ดีเปรียบพร้อมทุกด้านไปคนหนึ่ง ถ้าจะ บรรยาย คุณ งาม ความ ดี ของ พล.ต.ท. ประจวบ มากสักเพียงใดก็ไม่คุ้มค่าแก่การกระทำได้ ทั้งเป็นผู้ที่รักษาความลับได้ดี ในระหว่างที่เป็นนายเวรอยู่กับข้าพเจ้า หาใช่แต่ทำหน้าที่นายเวรไม่ ยังพยายามเรียนกิจการที่เกี่ยวข้องแก่คดีหรือโต้ตอบตลอดจนวิธีการสั่งการทางคดีต่าง ๆ โดยมีได้ย่อท้อ คราวสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตอนที่ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย ข้าพเจ้าต้องพึ่งพา พล.ต.ท. ประจวบ เพราะเป็นผู้ชำนาญในภาษาญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ถ้าทางทหารญี่ปุ่นมีธุรกิจติดต่อกับข้าพเจ้า ทางทหารญี่ปุ่นมีล้ามมาด้วย ข้าพเจ้าก็ต้องพึ่งพาอาศัย พล.ต.ท. ประจวบนั่งฟังหรือแปลเพื่อความเข้าใจระหว่างทหารญี่ปุ่นกับข้าพเจ้า เพราะลำพังจะเชื่อฟังแต่ล่ามที่ญี่ปุ่นนำมาแปลฝ่ายเดียว ข้าพเจ้าจะเชื่อถือก็อาจทำให้ส่งงานผิดพลาด ดังเช่นก่อนที่ทหารญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทยนั้น รัฐบาลสมัยนั้นโฆษณาไว้ให้ประชาชนต่อสู้ทุก ๆ ทาง และมีคำสั่งว่าถ้าตำรวจท้องที่ใดเห็นอะไรอันแสดงเป็นเครื่องหมายก็ให้เก็บ หรือ ทำลายเสียให้หมด เมื่อทหารญี่ปุ่นยกมาถึงพระนครสารวัตรทหารญี่ปุ่นมาหาข้าพเจ้าแจ้งว่า เขาได้พบผ้าขาวเป็นเครื่องหมายไว้ที่สนามม้าสระปทุม แต่หายไปไม่ทราบว่ามีใครเก็บเอาไป ทางญี่ปุ่นเข้าใจว่าตำรวจคงเก็บไป และอธิบายว่าผ้าขาวที่เขาพบเป็นเครื่องหมายแสดงว่า ตราบใดที่

ผ้าขาวยังปูอยู่ อย่าเพิ่งให้เครื่องบินทหารญี่ปุ่นทิ้งระเบิดทำลายอะไรในพระนคร ข้าพเจ้า
ต้องอาศัย พล.ต.ท. ประจวบ พึ่งการแปลอันถูกต้อง ทางทหารญี่ปุ่นจึงขอให้ข้าพเจ้า
รีบตัดสินใจโดยด่วน เพราะใกล้เวลาที่เครื่องบินตรวจการและเครื่องบินบอมเบอร์ของ
ทหารญี่ปุ่นจะมาอยู่แล้ว ข้าพเจ้าไม่มีเวลาพอที่จะขอคำสั่งใด ๆ จากผู้บังคับบัญชาที่
ข้าพเจ้าจึงตกลงใจให้ พล.ต.ท. เภา ไปกับสารวัตรทหารญี่ปุ่นซื้อผ้าขาวขนาดเดียวกับที่
ญี่ปุ่นปูไว้ นำไปปูที่สนามม้าตามที่ญี่ปุ่นกำหนด พล.ต.ท. เภา จักรการเสร็จกลับมาถึงที่
ทำงานก็ปรากฏว่า เครื่องบินตรวจการและเครื่องบินทิ้งระเบิดตามมาตรฐานเวียนดู
เครื่องหมายผ้าขาวที่ปูพบเห็นมีเครื่องหมายอยู่กักลับ นอกจากนี้ยังช่วยเหลือเกี่ยวกับทหาร
ญี่ปุ่นและเหตุการณ์อื่น ๆ อีกมากมาย จึงฟังได้ว่า พล.ต.ท. ประจวบ เป็นผู้ที่มีบทบาท
สำคัญเกี่ยวแก่การติดต่อกลางความใส่ใจในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นอันมาก

ทั้ง ๆ ที่ทุกคนทราบดีว่า อันชีวิตคนนั้นถึงคราวอายุไขย่อมไม่มีทางหลีกเลี่ยง
จากความตายไปได้ ภริยา บุตร และญาติมิตรย่อมที่จะอกเสียใจไม่ได้ พวกเราอยู่ข้างหลัง
ได้แต่ขอให้วิญญานของ พล.ต.ท. ประจวบ จงไปสู่แต่ความสุขในภพใหม่เท่านั้นเถิด และ
ขอแสดงความภูมิใจแก่ครอบครัวของ พล.ต.ท. ประจวบ ที่ได้ประกอบกรรมดีมาทุกด้าน
ในเวลาที่มีชีวิตอยู่เป็นอนุสรณ์ไว้แก่ตระกูล เป็นอันเข้าใจกันทั่วไปว่า พล.ต.ท. ประจวบ
กับบุญแต่ร้าง ส่วนวิญญานและเกียรติในคุณงามความดียังคงปรากฏอยู่ หรืออีกนัยหนึ่ง
จะถือว่า พล.ต.ท. ประจวบ ยังไม่ตายไปจากโลกนี้ก็ได้อีกเช่นกัน ข้าพเจ้าเชื่อเป็นอันมากกว่า
ผู้บังคับบัญชา ตลอดจนเพื่อนฝูงและประชาชน ส่วนมากยังคง จก จำคุณงาม ความดี ของ
พล.ต.ท. ประจวบ ตราบเท่าทุกวันนี้.

พล.จ.ร. พระพิณจันคคี

(พระพิณจันคคี)

(คำไว้อาลัยนี้ท่านผู้เขียนได้เขียนมอบไว้ ให้ก่อนท่านผู้เขียนอนิจกรรม)

ความเป็นตำรวจของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร

จากทัศนะของ

พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล

คณะข้าราชการตำรวจนครบาลต้องการคำไว้อาลัยเพื่อร่วมพิมพ์ขึ้นเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร เห็นว่าเป็นโอกาสอันสมควรอีกวาระหนึ่งที่นอกจากมีการไว้อาลัยแล้วควรจะได้แสดงความรู้สึกถึงความเป็นตำรวจของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ไว้ในวาระนี้ด้วย แต่เพื่อสงวนหน้ากระดาษซึ่งคงมีท่านผู้อ่านไม่น้อยส่งคำไว้อาลัยมา จึงขอกล่าวไว้แต่เพียงสังเขปเท่านั้น

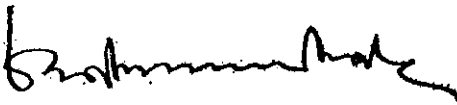
จากประวัติราชการของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ย่อมแสดงให้เห็นตามลำดับแล้วว่าได้กำหนดหน้าชั้นสู่ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่ราชการรวดเร็วเพียงไร และถ้าไม่ถึงอนิจกรรมเสียภายในอายุที่ยังจะรับใช้ประเทศชาติไปได้อีกหลายปีแล้ว อนาคตของราชการในตำแหน่งหน้าที่ที่ส่งให้เห็นประจักษ์ชัดยิ่งขึ้นว่าความเป็นตำรวจของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ควรแก่การยกย่องและพึงเป็นแบบฉบับแก่ข้าราชการตำรวจอื่นได้ ยึดถือเป็นเยี่ยงอย่างยิ่งขึ้นไปอีกสักเพียงไร

พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ได้รับราชการร่วมกันมาตั้งแต่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบในวงการตำรวจนครบาล สรุปลแล้ว พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ได้ร่วมราชการมาด้วยกันจนแทบจะกล่าวได้ว่าตลอดเวลาที่ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร มีชีวิตอยู่ในวงการตำรวจได้ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ในด้านส่วนตัวก็นับว่ามีความคุ้นเคยเป็นกันเองอยู่ด้วยไม่น้อย

จากที่ได้มีความใกล้ชิดกันมาดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้ ไม่เป็นการยากที่จะพูดว่า พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร เป็นตำรวจไม่เพียงแต่โดยยศ ตำแหน่งหน้าที่และเครื่องแบบที่ได้รับมาจากการแต่งตั้งให้มีสิทธิและอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นตำรวจโดยจิตใจอันประกอบด้วยศีลธรรม ยึดมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตสมกับความหมายของคำว่า “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” โดยแท้จริงตลอดมา

การจากไปของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร อย่างไม่มีวันจะกลับมาพบกันในชาตินี้อีกได้นั้น ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่ผู้อยู่ข้างหลังจะต้องระลึกถึง ยิ่งผู้จากไปนี้เปรียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดี เป็นแบบฉบับของเพื่อนข้าราชการตำรวจทั้งในด้านภาควิชาการและด้านศีลธรรม ประกอบด้วยความเหมาะสมที่จะเป็นผู้ให้ความเที่ยงธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้พิทักษ์สันติแก่คนทั่วไปจะนี้ด้วยแล้ว เป็นการยากมากที่จะห้ามการระลึกถึงไว้ได้

ขอตั้งความปรารถนาให้ดวงวิญญาณของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ได้สถิตย์อยู่ ณ สถานอันเป็นแดนเกษมตลอดไปด้วย.

พล.ต.อ.

(หลวงชาติตระการโกศล)

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๐

เรื่อง ส่งคำไว้อาลัย พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการ ฯ

อ้างถึง หนังสือกองกำกับการ ฯ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐

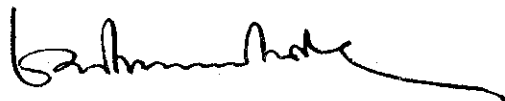
สิ่งที่ส่งมาด้วย คำไว้อาลัย ๑ ฉบับ

ตามหนังสือที่อ้างข้างต้น ขอคำไว้อาลัยเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือที่จะแจกเป็น
อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร นั้น

ข้าพเจ้าได้ส่งคำไว้อาลัยมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว.

ขอแสดงความนับถือ

พล.ต.อ.

(หลวงชาติตระการโกศล)

คำไว้อาลัย

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ท. ประจวบ กীরตบุตร ผู้ช่วยอธิบดีกรม
ตำรวจ คณะท่านเจ้าภาพขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยเพื่อเป็นอนุสรณ์ ข้าพเจ้าจึงตอ
รับด้วยความเต็มใจและเป็นเกียรติ เพราะข้าพเจ้าได้เคยเป็นผู้บังคับบัญชา พล.ต.ท.
ประจวบ กীরตบุตร เมื่อครั้งข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล เมื่อปี
พ.ศ. ๒๕๔๖ ครั้งนั้นท่าน พล.ต.ท. ประจวบ กীরตบุตร ได้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ
ตำรวจนครบาลเหนือ การปฏิบัติหน้าที่นับว่าท่านได้ปฏิบัติตรงไปตรงมาซื่อสัตย์เป็นผู้มี
วินัย เข้มแข็ง รักษาระเบียบกฎข้อบังคับและกฎหมายอย่างดี แม้ในสมัยนั้นจะมีเหตุการณ์
ในทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงครอบงำอยู่บ้าง แต่ท่านก็มีได้หวั่นไหวคงปฏิบัติรักษา
หน้าที่ไปด้วยความสม่ำเสมอ มิได้เป็นผลถูกกระทบกระเทือนแต่ประการใด เป็นกำลัง
ของตำรวจนครบาลในสมัยนั้น ผู้ได้บังคับบัญชารักใคร่เคารพและนับถือ เพราะท่าน
รักษาความยุติธรรมเป็นหลัก เป็นผู้ที่พูดน้อยแต่ทำมากกว่าพูด ยอมรับฟังความคิดเห็น
ของผู้น้อย วางตนเหมาะสมเป็นผู้ใหญ่ และสุภาพต่อประชาชนผู้มาติดต่อกิจการงาน
ผู้บังคับบัญชามีความไว้วางใจมาก แต่ท่านไม่ใคร่ประจบประแจงใคร ถือความสันโดษ
พอใจในสิ่งที่มีอยู่เป็นประมาณ ฉะนั้นจึงเจริญในตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นตามลำดับอย่าง
รวดเร็ว ที่สุดตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ แต่ได้มาถึงมรณะกรรมลง เมื่ออายุยังอยู่
ในวัยที่สามารถจะรับราชการได้อีกนาน ย่อมนำความโศกเศร้าวิปโยค นับว่ากรมตำรวจ
ได้สูญเสียบุคคลสำคัญไปผู้หนึ่ง จึงเป็นที่น่าเสียดายและอาลัยยิ่ง

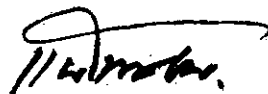
ด้วยบุญคุณคุณอำนาจทักษิณานุประทาน ของคณะท่านเจ้าภาพ มีภริยาและธิดา
ตลอดจนญาติมิตรทั้งหลาย ซึ่งได้ประกอบส่วนบุญคุณแล้ว จึงเป็นผลลดบรรดาลนำให้
ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ พล.ต.ท. ประจวบ กীরตบุตร จงไปสู่สุคติซึ่งเป็นแดนเกษม
สำราญอันวยวิบากสมบัติอิฐวิบุลบุญผลในสัมปรายภพโดยสมบูรณ์ เทอญ.

๔ บ้านสันติสุข สุขุมวิท ๕๗

อ. พระโขนง พระนคร

๑๗ ก.พ. ๒๕๑๔

พล.ต.ท.

(หลวงแก้วพาลชน)

คำไว้อาลัย

แต่

พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจโท ประจวบ กิริติบุตร อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลให้นายตำรวจมาติดต่อกขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยสำหรับพิมพ์แจกในงานนี้ เพื่อเป็นเกียรติอนุสรณ์ แต่พลตำรวจโทประจวบ ฯ ผู้วายชนม์ท่านคงจะเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนายตำรวจเก่าแก่ผู้หนึ่งที่คุ้นเคยในการปฏิบัติราชการ โดยใกล้ชิดกับคุณประจวบ ฯ ข้าพเจ้าได้รับสนองคำขอนั้นด้วยความยินดียิ่ง

คุณประจวบ ฯ ได้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และสำเร็จการศึกษาวิชาการตำรวจจากประเทศญี่ปุ่น ข้าพเจ้าได้ร่วมงานกับคุณประจวบ ฯ นับตั้งแต่เป็นนายตำรวจชั้นผู้น้อยจนถึงชั้นผู้ใหญ่ ได้เคยร่วมปฏิบัติงานกับข้าพเจ้าด้วยความยากลำบาก จนถึงวาระสุดท้ายก่อนที่ข้าพเจ้าจะออกจากราชการ คุณประจวบ ฯ เป็นผู้ที่เจริญด้วยคุณวุฒิวิทยา และรับราชการตำรวจตลอดมาจนได้รับตำแหน่งอันสูงส่งและสำคัญของกรมตำรวจ คือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ จากระยะเวลาและตำแหน่งในชีวิตรับราชการของคุณประจวบ ฯ คุณประจวบ ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็ง มีความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริตไม่เคยมีประวัติเสียหายแต่อย่างใด ทำให้ราชการเจริญก้าวหน้าประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่งถึงที่แจ้งประจำชอยู่แล้ว เป็นผู้ที่มีสัมมาคารวะอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เหมาะสมที่จะอยู่ใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาชั้นสูงตลอดมา ไม่เคยย่อท้อต่องานหนัก ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานสิ่งใดให้ปฏิบัติแล้วไม่เคยทำให้ผิดหวังเลย เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานการรักไปในทางยุติธรรมให้ความร่วมมือเป็นสุขแก่บรรดาตำรวจที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ไม่แสวงหาลาภยศในทางประจบสอพลอแต่อย่างใด จึงเป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ข้าพเจ้ารักใคร่และไว้วางใจผู้หนึ่ง ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยถูกญี่ปุ่นรุกราน คุณประจวบ ฯ ก็มีบทบาทในการช่วยเหลือราชการเป็นอย่างมาก เพราะสามารถติดต่อกับฝ่ายญี่ปุ่นได้ เนื่องจากเป็นผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ในด้านส่วนตัว คุณประจวบ ฯ ยังเป็นนายตำรวจผู้หนึ่งที่มีความกตัญญูเป็นเลิศ ให้ความเคารพและให้เกียรติแก่ผู้บังคับบัญชาโดยปฏิบัติ

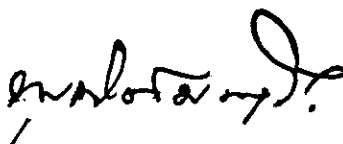
ตนเสมอต้นเสมอปลาย แม้แต่ข้าพเจ้าเมื่อออกจากราชการแล้ว คุณประจวบ ฯ มีความ
คุ้นเคยชอบพอกับข้าพเจ้า อย่างไรก็ตามก็ให้ความเคารพนับถืออยู่เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลงนับว่า
เป็นผู้มีน้ำใจอันประเสริฐและเป็นพี่ชายซึ่งแก่ข้าพเจ้าอยู่เสมอ

การสูญเสียชีวิตของบุคคลย่อมเป็นธรรมดาโลก เป็นเรื่องธรรมดาซึ่งมนุษย์
ทุก ๆ คนจะต้องประสบ คุณประจวบ ฯ เองก็ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้เหมือนกัน แต่การ
สูญเสียชีวิตของบุคคลที่มีแต่คุณงามความดีย่อมทั้งความอาลัย ความเสียดายไว้ในโลกผิด
กว่าธรรมดา ฉะนั้นแม้คุณประจวบ ฯ จะได้จากไปแล้ว แต่เกียรติประวัติอันประกอบ
ด้วยคุณงามความดีที่ทั้งปวงยังคงสถิตเสถียรเป็นศิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลสืบต่อไปชั่วกาลนาน

ในที่สุดนี้ ขอให้คุณงามความดีและกุศลบุญราศรีที่คุณประจวบ ฯ ได้บำเพ็ญมา
แล้วขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ประกอบกับที่ผู้อื่นบำเพ็ญอุทิศให้ จงโปรดบันดาลให้ดวงวิญญาณ
อันบริสุทธิ์ ผ่องแผ้วของคุณประจวบ ฯ จง บรรลุสุคติใน สัมปรายภพ ตามควร แก่คติวิสัย
เทอญ.

บ้านซอยพิชัยมนตรี

ถนนพหลโยธิน พระนคร

พล.ต.ท.

(ขุนพิชัย มนตรี)

คำไว้อาลัย

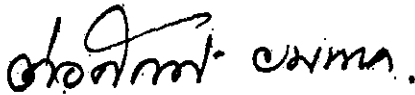
แด่

พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร

เมื่อท่านอดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ (พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร) ถึงแก่กรรมนั้น ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล จึงได้ส่งตั้งกรรมการขึ้นเพื่อจัดทำหนังสือของกองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยมี พล.ต.ต. สุกตสงวน ตันสถิตย์ เป็นประธาน ให้รวบรวมผลงานของท่านระหว่างที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และความรู้ในหน้าที่ตำรวจในนามของกองบัญชาการตำรวจนครบาลเพื่อมอบ กับคุณหญิงกระจ่างศรี กীরติบุตร แจกจ่ายในวันพระราชทานเพลิงศพ นับแต่นั้นมาเมื่อข้าพเจ้าจะพ้นจากหน้าที่ราชการก็ได้เตือนท่านผู้บัญชาการตำรวจนครบาลปัจจุบัน (พล.ต.ต. มนต์ชัย พันธุ์ คงชื่น) ขอให้แจ้งข้าพเจ้าทราบด้วยจะได้เขียนคำไว้อาลัยให้ ซึ่งเป็นความตั้งใจของข้าพเจ้าในฐานะที่เคยเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วม ปฏิบัติงานกัน มาเป็นเวลานาน ข้าพเจ้ารู้จักและรักใคร่กับท่าน พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตรที่โรงเรียนสวนกุหลาบ ท่านเป็นนักเรียนที่ สุภาพ ขยันหมั่นเรียน รักหมู่ รักคณะ ฟุตบอลสวนกุหลาบจะแข่งขันที่ใด ท่านไปเป็นกำลังใจเสมอ แม้แต่รุ่นเล็กซึ่งต้องไปแข่งขันที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ หลังจากออกจากโรงเรียนสวนกุหลาบแล้ว ท่านไปเรียนต่อที่อัสสัมชัญ เราก็ยังพบปะกันอยู่เสมอ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้าพเจ้าได้ย้ายจากกรมสารวัตรทหารบก มาอยู่กองสองตำรวจสันติบาล เราก็มาพบกันอีก โดยขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งผู้กำกับการ ท่านเริ่มเป็นผู้บังคับบัญชาข้าพเจ้ามานับบัดนี้ เราเป็นกันเองทุกอย่างเช่นเดิม ท่านเรียกข้าพเจ้าว่า “พี่ต่อ” ทำให้ข้าพเจ้าต้องระมัดระวังตัวทั้งทางระเบียบและวินัยมากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าไม่เคยถูกตำหนิในเรื่องนี้กับเพื่อน ๆ ที่เป็นนายหรือเป็นผู้บังคับบัญชา ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี มีความเป็นธรรมชาติของข้าพเจ้ามานับแต่บัดนี้จนกระทั่งได้มาร่วมงานกับท่านอีกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ข้าพเจ้าถูก แต่งตั้งให้ มาดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับ การตำรวจนครบาลเหนือ จนกระทั่งท่านถึงแก่กรรม

ท่าน พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร เป็นผู้ที่ได้นำเอางานหลักของตำรวจ
เมืองหลวง (นครบาล) มาใช้ เช่น การจัดตั้งศูนย์ยามตามหมู่บ้านห่างไกลจากสถานีตำรวจ
กองกำกับการรุดวิทยุและศูนย์รวมข่าวตำรวจนครบาล กองกำกับการตำรวจสุนัข การ
ตรวจร่วม, หน่วยปราบจลาจล ฯลฯ งานของตำรวจนครบาลเป็นรูปร่างทันสมัยและทันสมัย
เหตุการณ์ตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานถวายการอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์และบุคคลสำคัญอื่น ๆ

ผลงานของท่านก้าวหน้าและมีหวังที่จะก้าวหน้าในชีวิตราชการต่อไปอีก แต่
เผอิญท่านต้องจากพวกเราไปด้วยความเสียดายและอาลัยรัก กุศลกรรมดีที่ข้าพเจ้าทำหรือ
มีไว้ ข้าพเจ้าขออุทิศให้แก่เพื่อนรักและผู้บังคับบัญชาที่ดีของข้าพเจ้าได้ประสบสุขใน
สมปรารถนาโดยสมบูรณ์ทุกประการ เทอญ.

พล.ต.ท.
(ต่อศักดิ์ ชมนาค)

คำไว้อาลัย

แต่

พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร

โดยที่ พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร อดีตผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจผู้ล่วงลับ เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดอยู่กับข้าพเจ้าในฐานะผู้บังคับบัญชามานานประมาณ ๑๗ ปี บัดนี้ถึงวาระที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เสด็จ ฯ มาพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ ก็นับเนื่องด้วยผู้วายชนม์เป็นผู้มีความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นล้นพ้น ตลอดจนสมัยที่ยังรับราชการอยู่จวบจนวาระที่สุดแห่งชีวิต จึงยังความปลาบปลื้มโสมนัสในพระมหากรุณาธิคุณต่อเหล่าตำรวจนครบาลโดยถ้วนหน้า เพราะ พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร มีเลือกเนื้อเชื้อไขเป็นตำรวจนครบาลอยู่นานที่สุดในชีวิตราชการ และได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในระยะเวลาอันยาวนานถึง ๖ ปีเศษ ประกอบด้วยคุณงามความดีของท่านแต่หนหลัง บรรดาตำรวจนครบาลจึงให้ความเคารพนับถือท่านอย่างจริงใจโดยถ้วนหน้า สำหรับในทางส่วนตัวข้าพเจ้าได้เกิดทุนเคารพรักท่านเยี่ยงเสมอด้วยบิดามังเกิดเกล้า ถึงแม้บัดนี้ ท่านหาชีวิตไม่แล้ว ตำรวจนครบาลทั้งหลายก็ยังฝังจิตฝังใจกันว่า ดวงวิญญาณของท่านยังอยู่คอยเฝ้าปกป้องรักษาพวกเราไปตราบนานเท่านาน

พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร เริ่มรู้จักกับข้าพเจ้าเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งจะสงบลง ขณะนั้นข้าพเจ้าเป็นรองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลกลางเขต ๒ (ปัจจุบันเป็นสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย เขต ๒) ซึ่งเป็นที่ตั้งกองบังคับการตำรวจนครบาลสมัยนั้น และท่านมียศเป็น พ.ต.ต. ประจำกองบังคับการตำรวจนครบาล ทำหน้าที่ล่าม และประสานงานกับกองทหารสหประชาชาติ เมื่อมีคดีเกี่ยวข้องกับทหารสหประชาชาติเกิดขึ้นในเวรของข้าพเจ้าครั้งใด ก็ต้องรีบวิ่งไปหาท่านขอความช่วยเหลือในการติดต่อเป็นต้นว่า แพลเอกสาร ตลอดจนทำหน้าที่ล่ามให้ทุกคนทราบ ความรู้สึกตามประสาที่ข้าพเจ้าเป็นนายตำรวจชั้นผู้น้อยในครั้งนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกนึกอยู่ว่าท่านเป็นนายตำรวจชั้นนายพันแต่ไม่ถือเนื้อถือตัว นำงานเข้าไปหาที่ไรเป็นเยี่ยมรับ ตั้งอกตั้งใจทำให้ ด้วยความรวดเร็ว พร้อมด้วยความกรุณาให้คำแนะนำที่ถูกต้อง

อยู่เสมอ เป็นผลให้ข้าพเจ้าพยายาม มุ่งหน้าเลียนแบบ อย่างในการทำงานของท่านมาแต่ครั้งนั้น กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านก็ได้เริ่มเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าพเจ้าในตำแหน่งผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๕ เพราะข้าพเจ้ายังเป็นรองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลกลางเขต ๒ อยู่ มี พล.ต.อ. กระเชียร ศรุตานนท์ (ขณะนั้นยศ ร.ต.อ.) เป็นสารวัตร รู้สึกว่าท่านเริ่มเข้มงวดกวดขันทางด้านวินัยจรรยาบรรณขึ้น ใครทำผิดบกพร่องอย่างไรก็ดูว่าเอาตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม รักความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรมเป็นชีวิตจิตใจ ปกติท่านมีนิสัยเป็นคนพูดน้อย แต่ยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ ชอบพูดคุยสนทนา เข้าใจง่ายไม่ยาวความ จะซักจะถามอะไรต้องตอบตรง ๆ รู้แค่นี้ก็ตอบว่ารู้แค่นี้ ไม่รู้ก็ต้องตอบว่าไม่รู้ เกือบคนตอบส่งเดชเป็นที่สุด หากใครตอบแบบไม่รู้จริงจะถูกซักจนแทบไม่ทันทุกสายไป เรื่องอย่างนี้ข้าพเจ้าระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งนัก ตำรวจบางคนไม่รู้จักนิสัยและไม่เข้าใจในตัวท่านดีพอมักจะว่าท่านปากร้าย และแสนงอน แม้กระทั่งการสั่งงานเป็นหลายลักษณะอักษร มักมีข้อความรุนแรงปรากฏอยู่ ทั้งข้าพเจ้าเองก็โดนเข้าบ่อย ๆ แต่ด้วยน้ำใสใจจริงแล้ว ท่านต้องการผลงานต่างหาก น้ำใจของท่านเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ไม่ชอบคนประจบประแจง ใครทำดีก็ยกย่อง ใครทำผิดก็ลงโทษโดยไม่ไว้หน้าและก็แล้วกันไป หากใจเจ็บอยู่รำไปเหมือนผู้บังคับบัญชาบางคนไม่ ใคร ๆ ก็ตั้งฉายาว่าท่านเป็นคนสมณะไม่เข้าใครออกใคร ผู้กระทำผิดจริงแล้วไม่เคยช่วยอย่าหวังว่าจะวิ่งเต้นให้ช่วยเหลือได้สำเร็จ หากผู้ใดถูกกลั่นแกล้งไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ว่าจะตำรวจหรือประชาชนท่านก็ช่วยผดุงความยุติธรรมให้โดยไม่หวั่นเกรงต่ออิทธิพลใด ๆ ทั้งสิ้น

เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านจากตำรวจนครบาลไประยะหนึ่ง โดยไปรักษาการในตำแหน่งรองหัวหน้ากองปกครอง กรมตำรวจ แล้วไปดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ทำให้ห่างเหินจากข้าพเจ้าไประยะหนึ่ง กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ก็ได้กลับมาสู่วงการตำรวจนครบาลอีกในระยะเวลาอันยาวนาน โดยเริ่มมาดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครใต้ และได้มาเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าพเจ้าอีกในฐานะผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือเมื่อ ปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ในขณะที่ข้าพเจ้าเป็นสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลพญาไท เมื่อท่านเป็นผู้ช่วยและรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาลข้าพเจ้าเป็นผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๓ และรองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือและข้าพเจ้าได้เป็นผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ เมื่อท่านเป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาลมาได้หลายปี จนกระทั่งท่านได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้าพเจ้าก็ยังเป็นผู้บังคับการตำรวจนครบาล

พระนครเหนืออยู่ และท่านก็เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าพเจ้าอยู่ตลอดมา จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ตลอดระยะเวลาที่ท่านกลับมาเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าพเจ้า ตั้งแต่ตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ เป็นต้นมา ข้าพเจ้าถูกเรียกใช้และปรึกษาหารือข้อราชการอยู่บ่อยครั้งเป็นเวลานานติดต่อกันถึง ๑๖ ปี โดยเฉพาะเมื่อข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ เป็นต้นมา คำสั่งที่ให้ปฏิบัติมากที่สุด คือ การใช้ให้ไปประชุมแทนท่าน ก่อนไปประชุมแทนแต่ละครั้งท่านจะเรียกไปมอบนโยบายวางหลักการและเหตุผลให้ก่อน เมื่อข้าพเจ้ามีข้อโต้แย้งประการใดก็เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และมีบ่อยครั้งที่ค่อนข้างรุนแรงท่านก็ไม่ถือโกรธและลงเอยกันด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริง ตลอดจนทวิบทกฎหมายและระเบียบการ ท่านไม่เคยเอาแต่ใจตัวเองเป็นที่ตั้ง เพราะเป็นคนชอบเหตุผลและความจริงเป็นที่สุด

ในระหว่างที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านอยากให้ข้าพเจ้าไปศึกษาวิชาตำรวจที่เมืองนอกกับเขาบ้าง ก็พยายามติดต่อหาทุนจากยูซอมให้ แต่ก็ต้องสอบไล่วิชาภาษาอังกฤษจาก เอ.ยู.เอ. ตามระเบียบก่อนซึ่งก็รู้กันอยู่แล้ว ไม่ใช่จะสอบกันได้ง่าย ๆ นะ ท่านเรียกข้าพเจ้าไปบังคับให้ดูตำรับตำราภาษาอังกฤษก่อนเข้าสอบอย่างจริงจัง แถมส่ง พ.ต.อ. แวน สุขวัจน์ รองหัวหน้ากองตำรวจดับเพลิง (ขณะนั้นเป็นผู้กำกับการรถวิฑูและศูนย์รวมข่าว) มาช่วยเหลือแนะนำวิชาภาษาอังกฤษแก่ข้าพเจ้าด้วย พอรู้ข่าวว่าข้าพเจ้าสอบได้ผ่านทีเดียวในครั้งแรก ได้สิทธิไปเรียนวิชาตำรวจที่ Southern Police Institute, University Of Louisville ในสหรัฐ ท่านปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งนักถึงจะสังเกตเห็นได้จากการ แสดงออกของท่านที่มีต่อข้าพเจ้าด้วยความจริงใจ ในการเข้าจับมือสวมกอดข้าพเจ้าในโอกาสแรกที่พบกับข้าพเจ้าหลังจากที่ทราบข่าวดังกล่าว และได้จัดงานเลี้ยงส่งให้เป็นพิเศษในนามตำรวจนครบาลและอุทิศสำรับไปส่งถึงสนามบิน แสดงให้เห็นจิตใจอันแท้จริงว่า ท่านรักและเป็นห่วงใยผู้ใต้บังคับบัญชาสักเพียงใด

ดึกที่ทำการกองบัญชาการตำรวจนครบาล ที่ผ่านฟ้าในปัจจุบัน ได้สร้างขึ้นสำเร็จในสมัยที่ท่านเป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาล เปิดทำการเมื่อ ๕ เม.ย. ๒๕๐๔ หลังจากได้ร่อนเร่ไปอยู่กรมตำรวจบ้าง กองปรามปรามสามยอดบ้าง และที่วังปารุสกวันบ้าง ท่านเป็นผู้เริ่มจัดตั้งกองกำกับการรถวิฑูและศูนย์รวมข่าว และการฝึกยิงปืนระบบพี.พี.ซี. ขึ้น เป็นผลให้ตำรวจนครบาลสามารถใช้อาวุธปืนพกได้อย่าง ถูกต้อง แม่นยำ ดังที่

หลังจากกลับจากงานต่างประเทศแล้วไม่ช้า วันหนึ่งข้าพเจ้าเข้าร่วมประชุม
ด้วยที่วังปารุสกวันเกี่ยวกับการปราบปรามผู้ทำและขายยาปลอม โดยมี ฯพณฯ ท่าน อ.ดร.
พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นประธาน ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นท่านมีอาการโผผ
ถ้อยคำไม่ชัดเจนแจ่มใสและเหนื่อยตาเหลือง เมื่อเลิกประชุมแล้วข้าพเจ้าก็แอบไปตามท่าน
ว่าเป็นอะไร ท่านว่าสงสัยเกี่ยวกับถุงน้ำดีอักเสบ ไปตรวจที่โรงพยาบาลศิริราชแล้วคงไม่
เป็นอะไรมาก แต่ต่อมาท่านก็ยังคงมุงานหนักขึ้นอีกไม่ยอมพักผ่อน ข้าพเจ้าพยายาม
เตือนให้เพลงานลงบ้างก็ไม่ยอมเชื่อจนกระทั่งรู้สึกปลกเปลี่ยนลงทุกที น้ำหนักลดชว
ลงไป ๑๐ กว่ากิโล มานั่งทำงานที่วังปารุสกวันไม่ได้ เพราะขึ้นบันไดไม่ไหวก็ยังอุตสาห
ตราครุฑนั่งทำงานที่บ้าน ข้าพเจ้าหมั่นไปเยี่ยมบ่อย ๆ รวมทั้งท่านรองอธิบดีกรมตำรวจ
พล.ต.ท. จำรัส มัณฑุกานนท์ และ พล.ต.ท. เขื่อน ประภาวัต ท่านก็ออกมานั่งคุยทักทาย
ด้วย แต่ใจท่านแข็งชอบคุยนาน ๆ แม้อาการจะปลกเปลี่ยนลงทุกวัน ในที่สุดก็ตัดสินใจบอก
กับข้าพเจ้าว่าจะไปผ่าตัดที่สหรัฐอเมริกา ท่านออกเดินทางเช้า ข้าพเจ้าไปรออยู่ก่อน
ที่บ้าน ก่อนเดินทางออกจากบ้านเห็นท่านเดินโผผ เข้าไปคุยของเก่าตามตู้ทุกตู้ด้วยความ
อาลัยรักแล้วจึงมาขึ้นรถยนต์ไปสนามบิน ข้าพเจ้าขึ้นไปส่งท่านถึงบนเครื่องบิน เมื่อท่าน
เข้านั่งที่เรียบร้อยแล้วข้าพเจ้าได้คุกเข่ากราบอวยพรให้ท่านหายวันหายคืน เมื่อเห็นท่าน
น้ำตาคลอ बैก็ใจหาย แต่ก็ยังมีได้สังหรณ์ใจว่าเป็นการพบปะครั้งสุดท้าย ต่อมามิช้า
ข้าพเจ้าก็ได้รับทราบข่าวอนิจกรรมของท่านจากทางบ้านของท่านในตอนเย็น หัวใจของ
ข้าพเจ้าเต็มไปด้วยความโทมหัส เมื่อรู้ว่าผู้บังคับบัญชาที่เคารพรักอย่างสูงสุดได้จากไปแล้ว
อย่างไม่มีวันกลับ เมื่อหีบศพของท่านบรรจุทุกเครื่องบินมาลงที่ดอนเมือง ตำรวจนครบาล
ต่างไปรอรับกันอย่างคับคั่ง ทุกคนกระทำวันทยาหัตถ์เคารพศพท่านด้วยน้ำตาล้นนองหน้า
ข้าพเจ้าช่วยเขายกหีบศพท่านลงจากเครื่องบินขึ้นรถนำไปสู่บ้าน ทำพิธีรดน้ำศพกันใน
ตอนกลางคืนท่ามกลางความวิปโยคประกอบด้วยเสียงระฆังระฆังอื่นไม่ขาดสาย

พล.ต.ท. ประจวบ กิริยบุตร ได้จากไปแล้ว แต่คุณงามความดีของท่านจะยังคง
ปรากฏอยู่ตลอดไปตราบเท่ากัลปาวสาน.

พล.ต.ต.

๒๕๑๔

(มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น)

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

๑๘ มีนาคม ๒๕๑๔

ประวัติการศึกษา และการรับราชการ

ของ

พลตำรวจโท ประจวบ กীরติบุตร

ท่านผู้ช่วย อ.ตร. พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ สมัยที่ รร. นรต. ยังตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยจรเข้ม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๗

การศึกษาในสมัยนั้นมีทั้งอาจารย์ภายนอก และอาจารย์ประจำภายใน โรงเรียน อาจารย์ภายในก็ได้แก่ ผู้บังคับหมวด ผู้บังคับกอง จนถึงผู้บังคับการ ซึ่งปกครอง บังคับบัญชา นรต. ส่วนอาจารย์ภายนอกได้แก่ บุคคลที่มีได้อยู่ประจำโรงเรียน ซึ่งมีทั้ง ข้าราชการตำรวจจากกรมตำรวจในกรุงเทพฯ ฯ และข้าราชการกระทรวงทบวงกรมอื่น ที่ กรมตำรวจเชิญไปสอนซึ่งมีไม่มากนัก เพราะไม่สะดวกในการเดินทาง แม้ว่าทางโรงเรียน จะได้จัดรถรับ-ส่ง จากสถานีรถไฟนครปฐมไปยังโรงเรียนนายร้อยตำรวจให้แล้วก็ตาม แต่การเดินทางจากกรุงเทพฯ ฯ ก็ต้องไปโดยทางรถไฟแต่ทางเดียวเท่านั้น เพราะไม่มีถนน เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพฯ ฯ กับต่างจังหวัดเหมือนสมัยนี้ และครูอาจารย์เมื่อไปสอนแล้ว ก็ต้องค้างคืน รุ่งขึ้นจึงจะเดินทางกลับได้ เพราะเสร็จการสอนก็หมดเวลารถไฟล่องกลับ กรุงเทพฯ ฯ เสียแล้ว

ในรุ่นของท่านผู้ช่วย อ.ตร. นี้ เป็น นรท. รุ่นสุดท้ายของโรงเรียนนายร้อย ตำรวจห้วยจรเข้ม เพราะเมื่อเข้าไปในปี ๒๔๗๕ เรียนอยู่ ๑ ปีแล้ว พอ พ.ศ. ๒๔๗๖ ทางราชการก็ไม่รับสมัคร นรท. ในโรงเรียนนี้อีก และได้เรียนอยู่ที่ห้วยจรเข้ม ๒ ปี พอ พ.ศ. ๒๔๗๗ ทางราชการเห็นว่าเหลือนักเรียนอยู่ชั้นเดียวคือ ชั้นปีที่ ๓ ซึ่งมีนักเรียนอยู่เพียง ๒๑ นายเท่านั้น ประกอบกับการที่ครูอาจารย์จะไปสอนก็ไม่สะดวกและเสียค่าเบี้ยเลี้ยงค่าพาหนะ ตลอดจนค่าบำรุงรักษาสถานที่ก็สิ้นเปลืองมากไม่คุ้มค่ากัน กรมตำรวจจึงได้ย้าย นรท. ที่เหลืออีกปีเดียวจะออกเป็นนายตำรวจทั้ง ๒๑ นายนี้ ให้มาเรียนที่กรุงเทพฯ โดยมาอาศัยสโมสรเสื่อป่า ซึ่งขณะนั้นอยู่ในบริเวณโรงเรียนพลตำรวจปทุมวัน จังหวัดพระนคร มีรูปทรงเป็นเรือนไม้ ๒ ชั้น ประกอบด้วยปีกยื่นไปทางข้างยาวประมาณข้างละ ๒ เมตร สำหรับปีกหนึ่งเป็นปีกชั้นเดียว ใต้อาศัยชั้นบนส่วนกลางของอาคารเป็นที่พักนอน และปีกขวาชั้นล่างเป็นห้องเรียนและห้องอาหาร ปีกซ้ายด้านติดกับห้องประชุม (ซึ่งอยู่ใต้ห้องนอน) เป็นที่ทำงานของผู้บังคับกอง ผู้บังคับหมวด และเป็นห้องพักเยี่ยมญาติของนักเรียนอีกห้องหนึ่ง ส่วนห้องปลายสุดเป็นที่ทำการของตำรวจสันติบาล กอง ๒ ในสมัยนั้น

เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อยเพียง ๒๑ นายเท่านั้น กรมตำรวจจึงยุบจากกองกำกับการลงเป็นเพียงกองร้อย และให้มารวมกับโรงเรียนพลตำรวจนครบาล โดยตั้ง นรท. เป็นกองร้อยที่ ๑ และโรงเรียนพลตำรวจนครบาล เป็นกองร้อยที่ ๒ ขึ้นต่อผู้กำกับการโรงเรียนพลตำรวจนครบาล ซึ่งมี พ.ต.ต. หลวงพรหมไพบรณกิจ เป็นผู้กำกับการ และ ร.ต.อ. ชิน สุนทรหิตานนท์เป็นผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ ส่วนผู้บังคับหมวดคงเหลือเพียง ๑ นายคือ ร.ต.ท. คุ้ม วีระสุนทร (ทั้ง ผกก., ผบ. ร้อย และ ผบ. หมวด ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นยศในสมัยนั้น)

สถานที่ นรท. ชั้นปีที่ ๓ สมัยท่านผู้ช่วย อ.ตร. มาเรียนในกรุงเทพฯ นี้ คือที่ตั้งอยู่ที่บริเวณระหว่างกองกำกับการ ๓ กองทะเบียนประวัติอาชญากร กับ กองบัญชาการศึกษาและกองวิจัยและวางแผนในปัจจุบันนี้นั่นเอง ส่วนที่ตัวตึกกรมตำรวจไปจนถึงกองบังคับการตำรวจสันติบาลเป็นสนามฝึกวิชาทหารและสนามฟุตบอลด้วย

ในการมาศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ นี้ นับว่าสะดวกต่อการไปมาของครูอาจารย์เป็นอันมาก เพราะอยู่ใกล้กับที่ทำงานของท่านครูอาจารย์เหล่านั้น

นรท. รุ่นสุดท้ายได้มาศึกษาที่จังหวัดพระนครอีก ๑ ปี ตั้งแต่ เมษายน ถึง มีนาคม ๒๔๗๗ ก็สอบไล่ และออกเป็นนายตำรวจในเดือน เมษายน ๒๔๗๘ โดยสอบได้หมดทุกคน ท่านผู้ช่วย อ.ตร. (พล.ต.ท. ประจวบ กิริยบุตร) สอบได้ที่ ๑ ได้รับการบรรจุเป็น รองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ

ระหว่างการศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ ๑ ถึงชั้นปีที่ ๓ ปรากฏว่าท่านผู้ช่วย อ.ตร. เรียน ได้ดีมาก สอบได้ที่ ๒ เพียงภาคเดียวเท่านั้น คือ ภาคที่ ๑ ปีที่ ๑ พอดีชั้นภาค ๒ ปีที่ ๒ ก็ได้ที่ ๑ และต่อมาก็สามารถรักษาระดับที่ ๑ ไว้ได้ทั้งหมดอีก ๔ ภาค รวม ๕ ภาค (ปีหนึ่งมี ๒ ภาค) เพราะนอกจากจะเป็นผู้มีสมรรถนะในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเยี่ยมยอดแล้วยังเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรตำราในยามว่างอีกด้วย ซึ่งบรรดา นรต. ส่วนมากจะหยิบตำราก็ต่อเมื่อใกล้เวลาสอบไล่เท่านั้น จึงสู้ท่านไม่ได้

นอกจากมีความรู้ดีแล้ว ในด้านส่วนตัวกับเพื่อนฝูงยังมีอัธยาศัยไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นอันดีอีกด้วย ใครมีสารทุกข์สุขดิบอะไรไปปรึกษา ก็ให้คำแนะนำปรึกษาอยู่เสมอ ตั้งแต่ระยะที่เป็นนักเรียน จนแม้กระทั่งเมื่อออกเป็นนายตำรวจแล้วก็ตาม

นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นท่านผู้ช่วย อ.ตร. (พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร) นั้นรวมตัวกันทั้งหมด ๒๑ นาย แบ่งออกเป็น ๓ หมู่ ๆ ละ ๗ นาย ดังต่อไปนี้.-

หมู่ที่ ๑

๑. ประจวบ กิริติบุตร	ผู้ช่วย อ.ตร. ถึงแก่นิจกรมเมื่อ ๒๐ มิ.ย. ๑๐ ที่ รพ. นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา
๒. เยอน ประภาวดี	รอง อ.ตร.
๓. จำรัส พอลเลิศ	ผู้ชำนาญ พฐ. บช.ก. ตร.
๔. เล็ก พอร์ต	รอง ทนท. ทว.
๕. บุญชัย เहरาบัตย์	ประจำ ตร.
๖. สมคิด ศารทูลสิงห์	ประจำ ตร.
๗. บรรพต บุญยะประสพ	(ถึงแก่กรรมสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒)

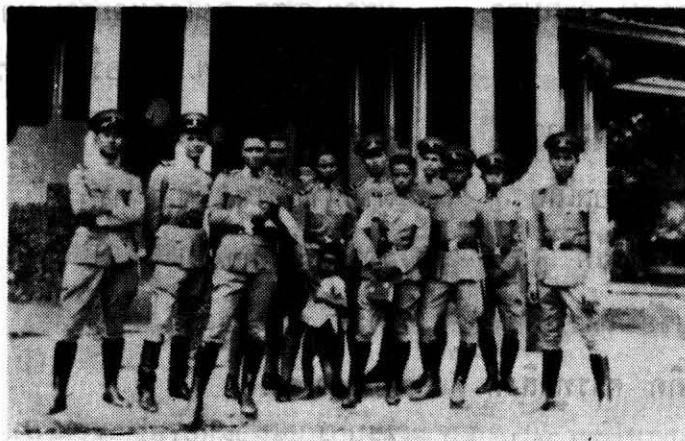
หมู่ที่ ๒

๘. เฉลิม รุ่งเรืองใจ	ผู้ตรวจราชการ จตร.
๙. ชอบ สุนทรพิพิธ	รอง จตร.
๑๐. เลื่อน บัณฑรนนทกะ	รอง จตร.
๑๑. สนั่น นรินทร์สรศักดิ์	ผู้ช่วย ผบช.ภ.
๑๒. ม.ร.ว. ชยานันท์ ลดาวัลย์	รอง ผบก.ป.
๑๓. สม สุนทรรัตน์	(ถึงแก่กรรม สมัยเป็น. ทนท. ทท.)
๑๔. อรุณ จันทนภูมิฐะ	(ลาออก)

หมู่ที่ ๓

๑๕. สมาน ฐปคุปต์ ผู้ช่วย อตร.
๑๖. ชีโนรส นาคะสิงห์ (ลาออก)
๑๗. ประเสริฐ สิงหนานนท์ (ลาออก)
๑๘. สรพล มัลลิกะมาลย์ รอง ผบ.ช.ศ.
๑๙. ชวรวย ปริยานนท์ รอง ผบ.ก.ภ. เขต ๘
๒๐. ศุภสิทธิ์ ศรีสุรสงคราม ผกก.วท. เขต ๑
๒๑. บุญสืบ แก้วสีประหลาด (ถึงแก่กรรมสมัยเป็น สว. สน. คลองสาน)

ระหว่างอยู่เป็นนักเรียน นายตำรวจ ชั้นปีที่ ๒ ได้มีการไปทัศนajari เพื่อความรู้รอบตัวทั้ง เช่น เมื่อ ๖ ส.ค. ๒๔๗๖ ไปทัศนajari ที่จังหวัดกาญจนบุรี และถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพระประธานธรรานุรักษ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ตั้งข้างล่างนี้.—

จากซ้ายไปขวา

๑. ประจวบ กิริติบุตร
๒. จำรัส ฟอร์ด
๓. บรรพต บุญยะประสพ
๔. วิชัย ตุมรสุนทร
๕. ชัย สุนทรสิงห์
๖. เขื่อน ประภาวัต
๗. สรพล มัลลิกะมาลย์
๘. เล็ก ฟอร์ด
๙. สมาน ฐปคุปต์
๑๐. ชวรวย ปริยานนท์
๑๑. บุญชัย เหาบัตย์

หมายเหตุ

หมายเลข ๔ และ ๕ เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจชั้นปีที่ ๓ ซึ่งขณะนั้นเหลืออยู่เพียง ๒ คนเท่านั้น

ผู้ช่วย อ.ตร. สมัยรับราชการเป็นนายตำรวจ

พ.ศ. ๒๔๗๘ เริ่มรับราชการในตำแหน่ง รอง สว. สน. จักรวรรดิ และในปีเดียวกันนี้ได้สอบชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชาการตำรวจ ณ ประเทศญี่ปุ่น ร่วมกับ พล.ต.ท. จำรัส มั่นทุกานนท์รอง อ.ตร. คนปัจจุบัน และ พ.ต.ท. บรรพต บุญยะประสพ เรียน ๓ ปีจบ ได้ฝึกงานตาม สน. กอง และแผนกต่าง ๆ ของกรมตำรวจญี่ปุ่นแล้วกลับประเทศไทย ได้ปฏิบัติงานในกรมตำรวจ และดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๘๑ ประจำแผนกจัดกำลังกองกลาง กองปกครอง กรมตำรวจ

พ.ศ. ๒๔๘๒ ผบ. หมวด กองร้อยที่ ๑ รร. ตำรวจปทุมวัน

พ.ศ. ๒๔๘๔ สว.สน. กุสิต

พ.ศ. ๒๔๘๔ นายเวรผู้บังคับการตำรวจนครบาล ในสมัยนั้นไม่มีตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พ.ต.อ. พระพินิจชนคดี เป็นผู้บังคับการแต่ผู้เดียว ควบคุมตำรวจนครบาลทั้งจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้รับแต่งตั้งประจำหน้าที่กรมประสานงานพันธมิตร คือสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ และได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าตำรวจรัฐ ตรังกานู ประเทศมาเลเซีย

พ.ศ. ๒๔๘๗ รองผู้กำกับการตำรวจนครบาลใต้ และในปีเดียวกันเป็นผู้กำกับ

การตำรวจนครบาลกลาง หรือผ.ก.น. ๕ ในสมัยปัจจุบันนี้

พ.ศ. ๒๔๘๘ ผู้กำกับการตำรวจนครบาลที่ ๕ และในปีเดียวกันได้ย้ายไปดำรง

ตำแหน่ง รอง ทนท. ปกครอง กรมตำรวจ

พ.ศ. ๒๔๙๐ ผู้กำกับการ ๒ กองตำรวจสันติบาล

พ.ศ. ๒๔๙๑ รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล

พ.ศ. ๒๔๙๓ รองผู้บังคับการตำรวจนครบาล ๖ ใต้

พ.ศ. ๒๔๙๔ ผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ

พ.ศ. ๒๔๙๗ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และรักษาการในตำแหน่ง

ผบก.น. เหนือ อีกตำแหน่งหนึ่ง

พ.ศ. ๒๔๙๘ รักษาการในตำแหน่ง ผบก.น. ใต้ อีกตำแหน่งหนึ่ง

พ.ศ. ๒๔๙๙ ผู้ว่าคดีศาลแขวงจังหวัดพระนครและธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๐๐—๒๕๐๑ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

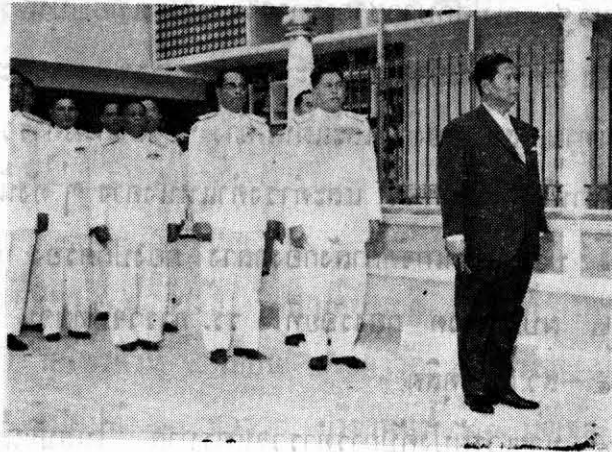
พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และในปีเดียวกันนี้ ได้มีพระบรม

ราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาตำรวจรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังได้รับ

แต่งตั้งเป็นกรรมการงานพิเศษ เป็นเทศมนตรีเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ และเป็นกรรมการ

วางแผนของกรมตำรวจ

พ.ศ. ๒๕๐๙ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาลนั้น กองบัญชาการ
ตำรวจนครบาลไม่มีสถานที่ทำงานที่ถาวร ต้องไปอาศัยอยู่ที่กองปราบปราม ท่านก็ได้
พยายามวิ่งเต้นของงบประมาณสร้างกองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้นที่ผ่านฟ้า ถนน
ราชดำเนิน ซึ่งเป็นที่ตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาลในปัจจุบันนี้ ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๑ พ.ย. ๒๕๐๓ ปีชวด โทศก จศ. ๑๓๒๒ เวลา ๐๘.๕๙ น. และได้

ทำพิธีเปิดตึกกองบัญชาการตำรวจนครบาล เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๕ เม.ย. ๒๕๐๕ ปีขาด
ตรีศก จ.ศ. ๑๓๒๓ เวลา ๑๐.๒๐ น. ท่านยังได้ริเริ่มก่อตั้งกองกำกับการวิทยุและศูนย์
รวมข่าว มีเครื่องมือสื่อสารและวิทยุใช้ตรวจประสานงานทั่วกองบัญชาการตำรวจ
นครบาล และยิ่งกว่านั้นยังเป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนให้มีการฝึกยิงปืนพกแบบ P.P.C. กล่าว
คือเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และ พล.ต.ต. ธีรบุล จัตตาริสต์
ผบก.น. ได้เดินทางไปประชุมสมาคมหัวหน้าตำรวจ (I.A.C.P) International Association
of Chiefs of Police ที่เมืองเซนต์หลุยส์ รัฐมิสซูรี สหรัฐอเมริกาแล้วได้ไปดูงานที่
F.B.I. National Academy ได้พบ พ.ต.ท. เสริม จารุรัตน์กำลังศึกษาอยู่ ท่านได้กำชับ
พ.ต.ท. เสริม จารุรัตน์ ให้ศึกษาวิชาครูฝึกการยิงปืนสั้น การต่อสู้ป้องกันตัว และการ
ปลดอาวุธ พ.ต.ท. เสริม จารุรัตน์ ได้พยายามศึกษาในเรื่องนั้นจนสำเร็จนำมาเผยแพร่แก่
ตำรวจนครบาลทั่วทั้งพระนครและธนบุรี ตำรวจนครบาลและตำรวจหน่วยอื่น ๆ ได้ฝึก
การยิงปืนพก P.P.C. จนสำเร็จไปแล้ว ๕,๐๐๐ คน ซึ่งนับว่าเป็นผลดีแก่การปฏิบัติงานใน
หน้าที่ของตำรวจเป็นอย่างดียิ่ง

ท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาลเป็นเวลา ๗ ปีเศษ ซึ่งเป็น
ระยะยาวนานที่สุดในประวัติของกรมตำรวจ เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีความประพฤติ
เรียบร้อย มีความรู้ความสามารถอย่างยอดเยี่ยม และปฏิบัติงานด้วยมือขาวสะอาด จึง
สมควรเป็นนายตำรวจตัวอย่างของกรมตำรวจ ท่านจากเราไปแต่กาย ส่วนชื่อนั้นยังอยู่
ตลอดไป.

รูป ชีวติ มจจانی นามโคตต น ชีวติ.

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

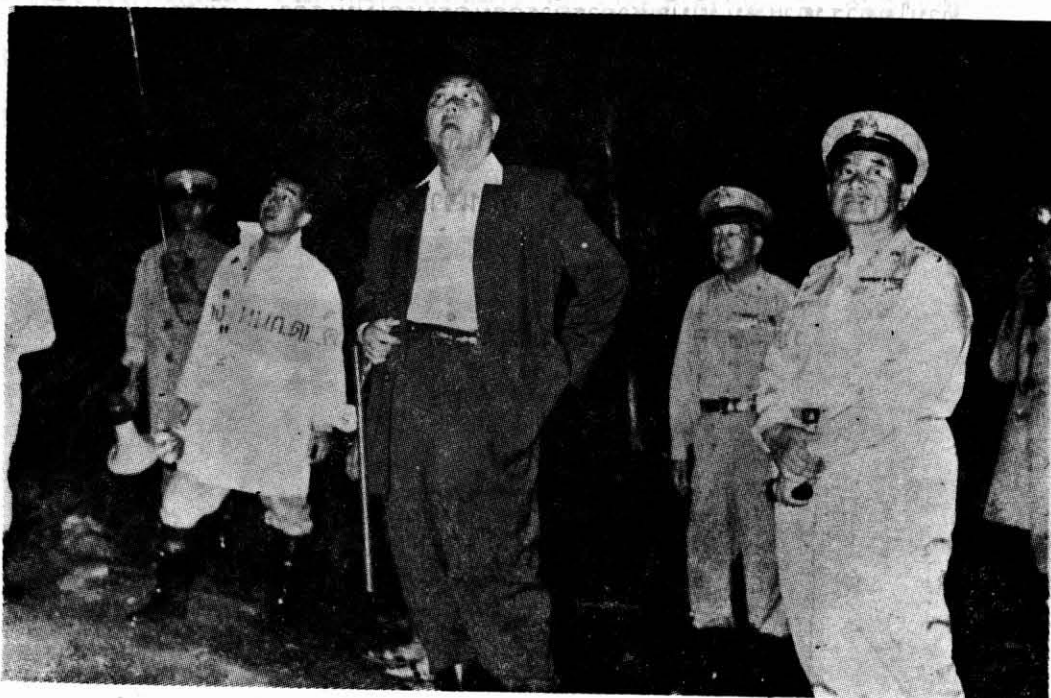

3961132800

ประวัติการศึกษาและการรับราชการ ของ พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร
เขียนจากความทรงจำของ พล.ต.ต. ธีรบุล จัตตาริสต์ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร ในสมัยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ชมการสาธิตวิธีการ เครื่องมือและอุปกรณ์การฝึกควบคุมฝูงชนและการฝึกการยิงปืนพกระบบ พี.พี.ซี. เมื่อเริ่มโครงการฝึกในปี พ.ศ. ๒๕๐๖.

ท่านผู้ช่วย อ.ตร. พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร ขณะอำนวยการดับเพลิงอยู่ที่เรือบัวขนั่ง เลขที่ ๒๒ ก. และไต้ลูกกลม โรงเลื่อยจักร อาคารบ้านพักอาศัยประชาชนบริเวณใกล้เคียงรวม ๑๒ หลัง ถนนจรัลสนิทวงศ์ ต. บางอ้อ อ. บางกอกน้อย จ. ธนบุรี มูลค่าความเสียหายประมาณ ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ เวลา ๐๓.๒๐ น.

ท่านผู้ช่วย อ.ตร. พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ขณะอำนวยความสะดวกับเพลิง
บ้านเลขที่ ๗๗ และอาคารข้างเคียง รวม ๖๐ หลัง บริเวณซอยของครักษ์
ถนนสามเสน ต.ถนนนครไชยศรี อ.ตลิ่งชัน จ. พระนคร มูลค่าความเสียหาย
ประมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ เวลา ๐๓.๐๐ น.

พล.ต.ท. ประจวบ กীরติบุตร ในสมัยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจ
นครบาล และ พล.ต.ต. มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น ผู้บังคับการตำรวจนครบาล
พระนครเหนือตงานกิจการตำรวจ ณ คานาคาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๘

ประวัติตำรวจนครบาลไทย

การตำรวจจะได้ตั้งขึ้นในประเทศไทย ครั้งแรกเมื่อใด ไม่สามารถหาหลักฐานที่แน่นอนได้เพียงแต่สันนิษฐานกันว่าคงจะมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๐) เพราะหลังจากหมกสมัยกรุงสุโขทัยมาดีอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา แม้แต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๆ การจัดรูปการปกครองก็ยังคงรูปเดิมเป็นส่วนใหญ่ นี่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานตามแนวประวัติศาสตร์การปกครอง อย่างไรก็ตาม หลักฐานที่แน่ชัดพอจะหาได้บ้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้โปรดเกล้าฯ ให้ตราระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็น ๔ เหล่า เรียกว่าจตุสดมภ์ ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา ซึ่งพร้อมกันนั้นก็โปรดเกล้าฯ ให้มีการตำรวจขึ้นด้วยและให้ขึ้นอยู่กับเวียง มีเจ้าพระยาจักรีศรีอภัยสมุหนายกอัครมหาเสนาบดี เป็นผู้บังคับบัญชากิจการตำรวจครั้งนั้นแบ่งออกเป็นตำรวจพระนครบาล ตำรวจภูธร ส่วนตำรวจหลวงให้ขึ้นอยู่กับวัง มีเจ้าพระยาธรรมาธิบดีศรีรัตนมณเฑียรบาลเป็นผู้บังคับบัญชา

นอกจากนี้มีหลักฐานว่า เมื่อ พ.ศ. ๑๘๑๘ ภายหลังสร้างกรุงศรีอยุธยาได้ ๒๕ ปี สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราศักดินาของตำรวจไว้เป็นบรรทัดฐาน ในบทพระอัยการระบุตำแหน่งนายพลเรือนเช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายอื่น จากพระบรมราชโองการนี้เป็นประจักษ์พยานว่า “ตำรวจ” ได้ถือกำเนิดขึ้นแล้วในประเทศไทยอย่างเป็นทางการเป็นปึกแผ่น อย่าง

น้อยที่สุดก็ตั้งแต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (ประมาณ ๕๐๐ ปีมาแล้ว)

ครั้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในปีพุทธศักราช ๒๔๐๓ (ค.ศ. ๑๘๖๐) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้ง “กองตระเวน” ขึ้น โดยการรวมเอากองตระเวนชายชาวมืออยู่เดิมเข้าด้วยกัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ (ค.ศ. ๑๘๖๒) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กัปตันซามูเอล โจเซฟ เบิร์ด เอ็มส์ (Captain Samuel Joseph Bird Ames) เป็นผู้จัดตั้งกองตำรวจตามแบบอย่างยุโรปขึ้นใน กรุงเทพมหานคร กัปตัน เอ็มส์ นี้เป็นชาวอังกฤษ เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ (ค.ศ. ๑๘๓๒) ที่เมืองเคนท์ (Kent) ประเทศอังกฤษ ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ใน ประเทศไทยเคยมี อาชีพเป็น กัปตันเรือใบขนาดใหญ่สี่เสากระโดง ล่องเรือตระเวนค้าขายอยู่แถวหน้าน้ำมหาสมุทรแอตแลนติก แต่ต่อมาได้เปลี่ยนเส้นทางโดยมุ่งมาทางทวีปเอเชีย ทางด้านมหาสมุทรอินเดีย เรือยกลงมาทางลังกา สิงคโปร์ พม่า และประเทศไทย กัปตันเอ็มส์ได้นำเรือล่องเข้ามาค้าขายในประเทศไทยหลายครั้ง จนในที่สุดได้ติดอกติดใจในดินแดนแห่งนี้ ถึงกับพาบบุตรภรรยาเข้ามาตั้งรกราก อยู่ในเมืองไทย โดยเปลี่ยนใจเลิกอาชีพการเดินเรือค้าขายที่ ถนัดมาขึ้น หากินบนบกแทน ในระยะแรก ๆ ท่านก็หันมายึดอาชีพเป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง งานชิ้นหนึ่งของท่านคือสร้างสะพานข้ามคลองซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับกรมศิลปากร กัปตัน

เอมส์ยึดอาชีพเป็นช่าง รับเหมา ก่อสร้าง เรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๐๓ จึงได้รับสนองพระบรมราชโองการจัดตั้งกอง ตำรวจขึ้นเรียกว่า กองโปลิศแทนข้าหลวงกองจับ และ กองตระเวนขวา ซึ่งปรากฏตามหลักฐานว่า พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงระบุชื่อกรมพระนคร บาล และรวมกองตระเวนซ้ายขวาไว้ในประกาศเรื่อง “ข้าพเจ้าแข็ง บ่าวนายแรงข่มเหงราษฎร” เมื่อวันที่จันทร์ เดือน ๘ ขึ้น ๒ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๐๓ โปรดเกล้า ฯ ให้กัปตันเอมส์เป็นผู้บังคับกองตำรวจโปลิศ และคอนสเทเบิลในประเทศสยามเป็นคนแรก กองตำรวจ ที่ตั้งขึ้นนี้เป็นกองเล็ก ๆ โดยมากจ้างพวกแขกมลายู แขก อินเดีย (ซึ่งเคยเป็นลูกน้องเก่าของกัปตันเอมส์) มาเป็น พลตำรวจ จึงเรียกกองตำรวจนี้ว่า “กองโปลิศคอนส- เทเบิล” ครั้งแรกกองตำรวจนี้ตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับโรงกะทะ คำนหน้าเป็นบ่อมบีนใหญ่ และบ้านอำเภอบ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอำเภอสัมพันธวงศ์ ส่วนโรงกะทะนั้นปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด (สำนักงานใหญ่) กองโปลิศ คอนสเทเบิล เริ่มลงมือ รักษา หน้าที่ ใน ตอน สำเพ็ง ครั้งแรกเป็นที่ล่อเลียนของพวกชาวบ้านร้านตลาด เพราะเห็นเป็นของแปลกที่แขกโปกหัวม้ายืนด้อม ๆ มอง ๆ บางคราวก็โดนแก๊งต่าง ๆ นานา แต่พวกคอนสเทเบิล ก็สู้อทนปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นพวก คอนสเทเบิลนี้ยังต้องพบกับอุปสรรคในเรื่องการใช้ ภาษา พูด ซึ่งเป็นการยากที่จะพูดกันรู้เรื่องระหว่างเขากับประ- ชาชน ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคแก่การปฏิบัติ หน้าที่เป็น อย่างยิ่ง แต่โปลิศคอนสเทเบิลก็พยายามปฏิบัติหน้าที่ ปรารบปรามพวกมิจฉาซีพอย่างเต็มความสามารถจนลุล่วง ไปด้วยดี

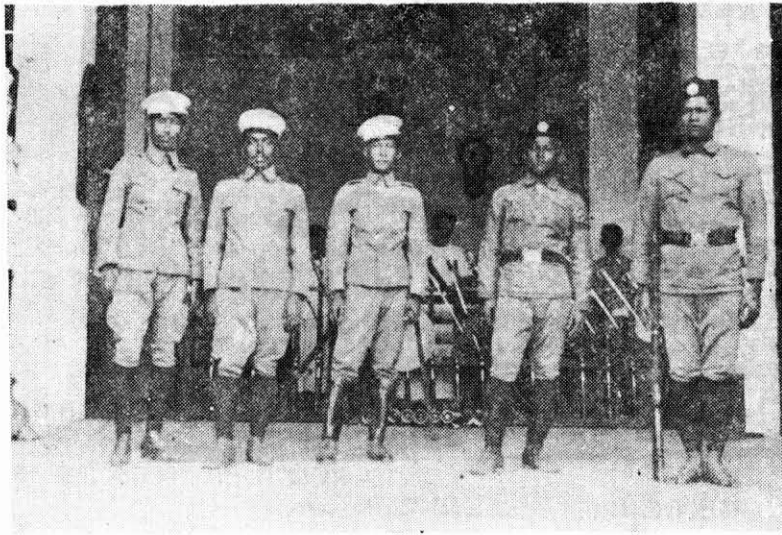
ต่อมาเมื่อกองโปลิศคอนสเทเบิลของกัปตันเอมส์

เจริญขึ้น จึงได้ขยายขยายจากที่ตั้งเดิมไปตั้งอยู่ ณ ที่ใหม่ ตรงสามแยกต้นประตูเรียกว่า โรงพักโปลิศสามแยก ตลอดระยะเวลาที่รับราชการเป็นผู้บังคับกองโปลิศอยู่นั้น กัปตันเอมส์ต้องประสบกับปัญหายุ่งยากนานาประการ ไม่ว่าปัญหาในเหตุการณ์เฉพาะหน้า หรือปัญหายุ่งยากในแง่ กฎหมายบ้านเมือง ถ้าผู้ต้องหาเป็นบุคคลสัญชาติไทย ก็ไม่สู้กระไรนัก แต่ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลสัญชาติอื่น ก็ต้องได้รับความยุ่งยากต่อการพิจารณาคดี เพราะจำเป็น ต้องไปว่าคดีกันที่ศาลกงสุล ความอึดอืดยุ่งยากใจ เกี่ยวกับการจับกุมชาวต่างประเทศจึงเป็นอุปสรรคต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในสมัยนั้นมิใช่น้อย แต่กัปตัน เอมส์ก็ได้พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างสุขุมรอบคอบ

ในสมัยแรก ๆ ของการก่อตั้งกองโปลิศคอนสเทเบิล ปรากฏว่าประชาชนทั่วไป ไม่สู้จะให้ความ เลื่อมใสศรัทธา แก่การตำรวจนี้เลย ทั้งนี้เพราะด้วยเหตุว่ากองตำรวจ ดังกล่าวนั้นยังมีขนาดเล็กไม่สู้จะแพร่หลายในหมู่ประชาชน ประกอบกับขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร ดังนั้นชาวไทยจึง ยังไม่ ให้ความสนใจในการ สมัคร เข้ามาเป็นโปลิศมากนัก เพราะโดยทั่วไปมักจะเข้าใจความหมายของคำว่า “โปลิศ” เป็นพวกแขกยามไป จนกระทั่งหลายปีต่อมาประชาชน ค่อยเริ่มเลื่อมใสในกิจกรรมของ กองโปลิศ คอนสเทเบิลนี้ ขึ้นบ้าง จึงนิยมหันเข้ามาสมัครเป็นโปลิศกันมากขึ้น เมื่อมีแขก ฝรั่งเศส ไทย รวมกันเป็นโปลิศ การแต่งกาย จึงเป็นเรื่องยุ่งยากมาก เพราะว่าขณะนั้นยังไม่มีเครื่อง แบบเป็นทางราชการ ครั้นจะกำหนดให้พวกแขกมา นุ่งผ้าเหมือนคนไทยก็เป็นเรื่องยากการจะขอพระราชทาน เครื่องแบบตำรวจเป็นมาตรฐาน จึงต้องค่อย ๆ ดำเนิน การไปที่ละชั้นจนกว่าจะถึงโอกาสอันสมควร ดังนั้น กัปตันเอมส์จึงคิดหาทางที่จะหาเครื่องแบบมาใช้ โดย

ให้ทุกฝ่ายแต่งตั้งได้โดยไม่ต้องฝันความรู้สึกมากนัก แต่ก็จำเป็นต้องให้กองตำรวจก่อตั้งขึ้นเป็นปีกแผ่นแน่นหนา จนมั่นใจว่าจะไม่ต้องถูกยุบเสียก่อน ในขณะที่การแต่งกายจึงเป็นไปอย่างสบาย ต่อมาเมื่อกิจการตำรวจค่อยเจริญขึ้นเป็นลำดับจนเป็นหน่วยงานสำคัญของประเทศ และมีคนไทยเข้ารับราชการเพิ่มมากขึ้น ส่วนพวกแขกและฝรั่งก็ลดน้อยลงไป เรื่องเครื่องแบบตำรวจจึงได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาออกแบบใช้กัน และประกอบกับได้มีเจ้านายไทยพระองค์หนึ่งคือ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์ ผู้ซึ่งเคยเป็นอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกรมพระนครบาล ซึ่งมีความสนพระทัยเกี่ยวกับกิจการตำรวจลอนดอนมาแล้ว เมื่อกลับมามีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการของตำรวจ และทรง

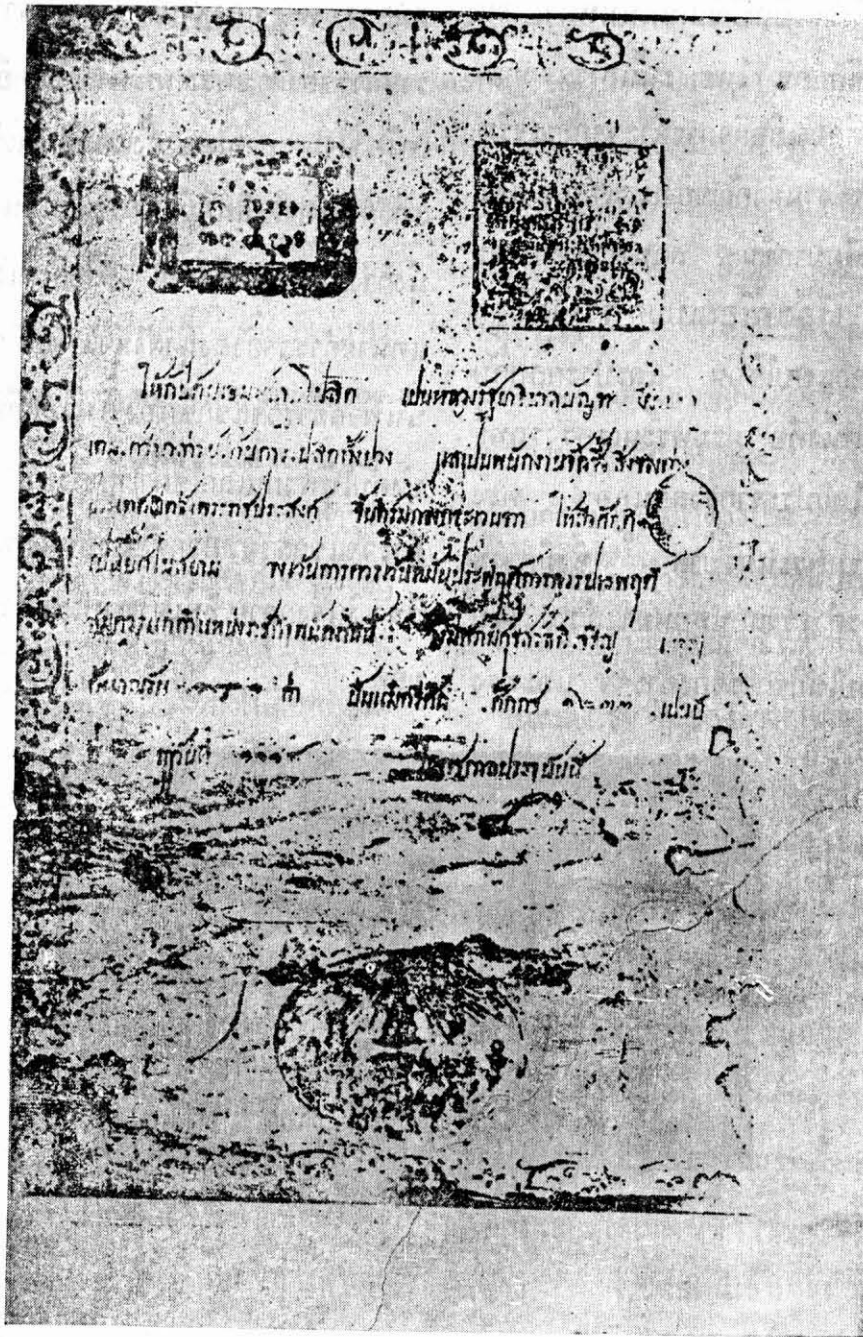
เห็นว่ากิจการตำรวจไทยเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก จึงเห็นสมควรที่จะยกย่องฐานะตำรวจเหล่านี้ให้เหมือนกับข้าราชการของกรมพระนครบาลสังกัดอื่น ๆ ตำรวจไทยจึงมีเครื่องแบบของตนเองตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เครื่องแต่งกายของโปลิศที่มีขึ้นครั้งแรกนั้นกำหนดให้พลตำรวจนั่งกางเกงตามสมัยนิยม เสื้อสีน้ำเงิน สวมหมวกยอดเต้านายตำรวจยังคงนั่งผ้าถุงแต่งเข้ากับเสื้อแบบใหม่ ครั้นนั้นพวกตำรวจแขกซิกยัง คงมีเหลืออยู่ทาง การ ก็ มิได้บังคับให้พวกนี้เลิกใช้ผ้าโปกีรีชะ คงอนุญาตให้พวกตำรวจแขกสวมหมวกทับลงบนผ้าโปก ชายผ้าโปกสีน้ำเงินจึงกลายเป็นเครื่องประดับส่วนหนึ่งของ หมวกยอด

กับตันเอมส์ ยังคงดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับการกองตำรวจอยู่จนถึงรัชกาลที่ ๕ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “หลวงรัฐยาธิบาลบัญชา” ซึ่งปรากฏตามตราตั้งความว่า

“ให้กับตันเอมส์ นายโปลิศเป็นหลวงรัฐยาธิบาลบัญชา มีอำนาจเต็ม ใ้ว่ากล่าวบังคับการโปลิศทั้งปวง

และเป็นพนักงานจัดซื้อสิ่งของต่างประเทศที่ต้องพระราชประสงค์ ขึ้นกรมกองตระเวนขวา ให้ถือศักดินา ๖๐๐ เป็นยศในสยาม จงเว้นการควรเว้น หมั้นประพฤติการควรประพฤติ สมควรแก่ตำแหน่งราชกิจพนักงานนี้ จึงมีความสุขสวัสดิ์เจริญเทอญ ตั้งมา ณ ๑-๑ ค่ำ ปีมะแมตรีศก ศักราช ๑๒๓๓ เป็นปีที่ ๓ ฤๅวันที่ ๑๑๑๘ ในราชการประจุบันนี้”

จึงนับว่ากัปตันแอมส์เป็นตำรวจ ชาว ต่างประเทศ
คนแรกที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ และเป็นผู้อนุชา
การตำรวจนครบาลคนแรก หรือ “บิดาของตำรวจ
นครบาล” นั่นเอง

กัปตันแอมส์รับราชการจนถึง พ.ศ. ๒๔๓๕ จึงได้
ปลดเกษียณ รวมระยะเวลารับราชการรวมได้ ๓๐ ปีเศษ

ในราวปี พ.ศ. ๒๔๐๕ นาง K.S. AMES ภริยา
ของกัปตันแอมส์ ซึ่งมีอายุเพียง ๒๕ ปี ก็ได้ถึงแก่อนิจ-
กรรม ดังนั้นในปี ๒๔๐๘ ท่านจึงได้ทำการสมรสกับหญิง
ไทยผู้หนึ่งชื่อ หยา และได้มีบุตรธิดาด้วยกัน ๖ คน
กัปตันแอมส์ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ (ค.ศ. ๑๘๐๑)
รวมสิริอายุได้ ๖๙ ปีบริบูรณ์

หลวงรัฐยาธิบาลบัญชา

พ.ศ. 2403 - 2435

CAPTAIN SAMUEL JOSEPH BIRD AMES

1860 - 1892

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๒ (ค.ศ. ๑๘๖๙) ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) โปรดเกล้าฯ ให้ขยายกิจการตำรวจ โดยกำหนดให้มีเขต พื้นที่คลุมตลอดมณฑลกรุงเทพฯ และเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “กองโปลิศ”

ในปี พ.ศ. ๒๔๒๐ (ค.ศ. ๑๘๗๗) โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจาก “กองโปลิศ” มาเรียกว่า “กองตระเวน”

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ (ค.ศ. ๑๘๘๗) ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดระเบียบการปกครอง แผ่นดินมาเป็นรูปกระทรวงทบวงกรม ตามแบบตะวันตก และได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ดำรงตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงนครบาล และให้พระยาอรุณราช วราทร เป็นเจ้ากรมกองตระเวน และในปีเดียวกันนี้เองก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ นาย เอ.เอ. ยาติน ชาวอังกฤษที่เคยเป็นตำรวจ ณ ประเทศอินเดีย

มาก่อนขึ้นเป็นเจ้ากรมกองตระเวน นายยาตินได้ร่าง ระบบผังการแบ่งส่วนราชการ (Systematic Organization) และคู่มือการปฏิบัติงานของ กรม กองตระเวน กรุงเทพฯ (Police manual in Charge the Divisional of Police) เสนอต่อเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงเห็นชอบด้วยโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ดังนี้

๑. ผู้บังคับกองตระเวนกรุงเทพฯ (Commissioner of Police Bangkok)
๒. รองผู้บังคับการกองตระเวน (Deputy Commissioner of Police)
๓. ผู้ช่วยผู้บังคับการกองตระเวน (Assistant Commissioner of Police)
๔. เจ้ากรมกองตระเวน (Divisional Superintendent of Police)
๕. ปลัดกรมกองตระเวน (Assistant Superintendent of Police)
๖. สารวัตรใหญ่กองตระเวน (Chief Inspector of Police)
๗. สารวัตรแขวงกองตระเวน (Inspector of Police)
๘. นายหมวดกองตระเวน (Head Constable)

ตำแหน่งตำรวจชั้นประทวนดังนี้

๑. พลตระเวน (Ordinary Police)
๒. นายยามตรี (Lance)
๓. นายยามโท (Corporal)
๔. นายยามเอก (Sergeant)
๕. จ่านายยาม (Sergeant Major)

๕ สถานี่ตำรวจซึนกับกรุงเทพ ๗ ตั้งนี้ และถ้ามี
คดีเสนอดึงเจ้ากรม รองผู้บังคับการผู้บังคับการกอง
ตระเวน ถึงที่สุด

๑. โรงพักชนะสงคราม
๒. โรงพักสัมพันธวงศ์
๓. โรงพักวังหน้า
๔. โรงพักสามแยก
๕. โรงพักสำราญราษฎร์
๖. โรงพักจักรวรรดิ
๗. โรงพักบุบผาราม
๘. โรงพักพาหุรัตน์
๙. โรงพักสระประทุม
๑๐. โรงพักบางรัก
๑๑. โรงพักศาลาแดง
๑๒. โรงพักบ้านทวย
๑๓. โรงพักวัดพระยาไกร
๑๔. โรงพักบางคอแหลม
๑๕. โรงพักปากคลองสาน
๑๖. โรงพักนางเลิ้ง
๑๗. โรงพักสามเสน
๑๘. โรงพักบางขุนพรหม
๑๙. โรงพักบางเขน
๒๐. โรงพักบางพลัด
๒๑. โรงพักบางยี่เรือ
๒๒. โรงพักบางกอกใหญ่
๒๓. โรงพักบางขุนเทียน
๒๔. โรงพักตลิ่งชัน
๒๕. โรงพักบางเสาธง

แต่เฉพาะสถานี่ตำรวจที่ อยู่ใน ท้อง ที่ ชุม นุมน ชน
ชาวต่างประเทศซึนอยู่กับนายตำรวจชาวอังกฤษ คือ

๑. โรงพักบางรัก
๒. โรงพักศาลาแดง

๓. โรงพักสาทร
๔. โรงพักบ้านทวย
๕. โรงพักวัดพระยาไกร
๖. โรงพักปากคลองสาน (ตลอดลำน้ำเจ้าพระยา)

ต่อจากนั้นยังจัดตั้งกองตระเวนทิศเหนือและทิศใต้
กองบังคับการกองตระเวนทิศเหนือ ตั้งที่ปากคลองรังสิต
เป็นกองบังคับการ มีสถานี่ตำรวจซึนต่อกองตระเวนทิศ
เหนือ

๑. โรงพักปากคลองรังสิต
๒. โรงพักปทุมธานี
๓. โรงพักสามโคก
๔. โรงพักคลองหลวงแพ่ง
๕. โรงพักปากเกร็ด
๖. โรงพักนนทบุรี
๗. โรงพักบางบัวทอง
๘. โรงพักธัญญะบุรี
๙. โรงพักหนองเสือ
๑๐. โรงพักเจียรต๊ับ
๑๑. โรงพักคลอง ๑๔ สามวา

กองบังคับการทิศเหนือมีชาวอังกฤษตำแหน่งเจ้า
กรมกองตระเวนบังคับบัญชา

กองบังคับการกองตระเวนทิศใต้ ตั้งที่ปากน้ำ
(สมุทรปราการ) เป็นกองบังคับการมีสถานี่ตำรวจซึนต่อ
กองตระเวนทิศใต้

๑. โรงพักปากน้ำ (สมุทรปราการ)
๒. โรงพักบางปลาจก
๓. โรงพักพระประแดง
๔. โรงพักพระโขนง
๕. โรงพักบางบ่อ (เดิมเรียกว่าบางเหี้ย)
๖. โรงพักบางพลีใหญ่
๗. โรงพักบางพลีน้อย
๘. โรงพักมีนบุรี

๙. โรงพักจรชั้นน้อย

๑๐. โรงพักลาดกระบัง

การแต่งกายนายตำรวจ และพลตำรวจใน สมัยนั้น
ดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาล มีหน้าเก็บ กุ่มหมวก
มี ก.ก.ว. ไซ้ ติดตราหน้าหมวก ก.ก.ว. ไซ้มีมิ่งกุฏครอบ

๒. เสื้อนอกสีกาก็ มีอินทรธนู อินทรธนู ๒ ข้าง
มีกุ่ม ก.ก.ว. ไซ้ทุกตำแหน่งมีกระดุม ๔ กระเป่า ๆ บน
๒ กระเป่า กระเป่าล่าง ๒ กระเป่า มีกุ่ม ก.ก.ว. ไซ้

๓. ตำแหน่งนายหมวกกองตระเวน แต่งอย่าง
ข้อ ๒ ไม่มีอะไรติดที่อินทรธนู

๔. กางเกงสีกาก็สีขาว ไม่คาดเข็มขัด

๕. พันแข้งสีกาก็

๖. รองเท้าสีน้ำตาล (รองเท้าหุ้มสัน)

๗. ตำแหน่งสารวัตรแขวงกองตระเวน แต่ง
อย่างนายหมวก แต่ติดตรา ก.ก.ว. ไซ้ใหญ่ที่อินทรธนู
๒ ข้าง

๘. ตำแหน่งสารวัตรใหญ่กองตระเวน แต่งอย่าง
ข้อ ๒ แต่ติด ก.ก.ว. ไซ้ มีมิ่งกุฏที่อินทรธนู ๒ ข้าง

๙. ตำแหน่งปลัดกรมกองตระเวน แต่งอย่าง
ข้อ ๒ แต่ติด ก.ก.ว. ไซ้ใหญ่ ๑ ดวง และติดดาว
ดอกจันท์ ๑ ดอกเหนือ ก.ก.ว. ไซ้มีมิ่งกุฏ

๑๐. ตำแหน่งเจ้ากรมกองตระเวน แต่งอย่างข้อ

๒ แต่ติด ก.ก.ว. ไซ้ใหญ่ ๑ ดวง และติดดาวดอกจันท์
๒ ดอก

๑๑. ตำแหน่งผู้ช่วยและรองผู้บังคับการ กองตระ
เวน แต่งอย่างข้อ ๒ แต่มี ก.ก.ว. ไซ้ใหญ่ ๑ ดวง และ
ติดดาวดอกจันท์ ๑ ดวง เหนือดอกจันท์มี ก.ก.ว. ไซ้
มีมิ่งกุฏครอบ

๑๒. ผู้บังคับการกองตระเวนแต่งอย่างข้อ ๒ มี
ก.ก.ว. ไซ้ใหญ่ ๑ ดวง และดาวดอกจันท์ ๒ ดวง
เหนือดอกจันท์มี ก.ก.ว. ไซ้มีมิ่งกุฏครอบ

ส่วนตำรวจชั้นประทวนแต่งดังนี้

๑. หมวกสีกาก็ไม่มีหน้าเก็บ บนหัวหมวกมี
กุฎแดง ๑ กุฎ

๒. มีตราหน้าหมวกตั้งตัวอย่างที่เสนอมานี้

๓. เสื้อสีกาก็ มีกระเป่าบน ๒ ข้าง และกระเป่า
มีกุ่ม ก.ก.ว. ไซ้

๔. กางเกงสีกาก็แค่หัวเข้า พันแข้งสีน้ำตาล

๕. รองเท้าหุ้มสันสีน้ำตาล

๖. เข็มขัดหนัง หัวเข็มขัดอย่างเดียวกับเตี้ยวนั้น

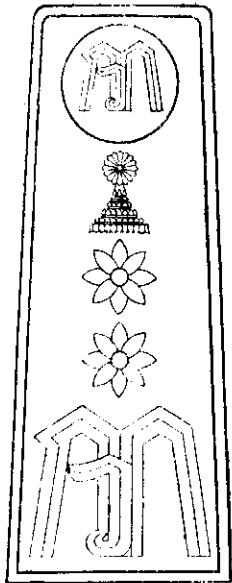
๗. แขนวกระบอง

๘. นายยามตรี ติด ๑ บัง สีเลือดหมู

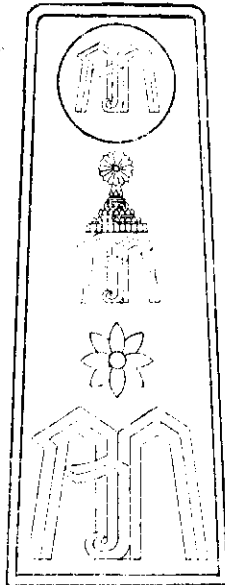
๙. นายยามโท ติด ๒ บัง สีเลือดหมู

๑๐. นายยามเอก ติด ๓ บัง สีเลือดหมู

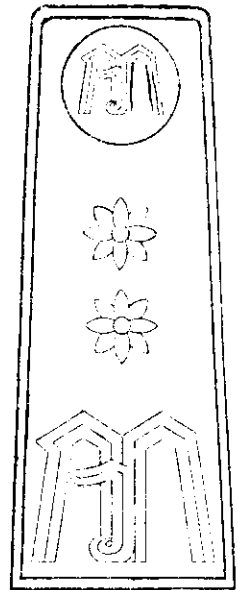
๑๑. จ่านายยาม ติด ๔ บัง สีเลือดหมู

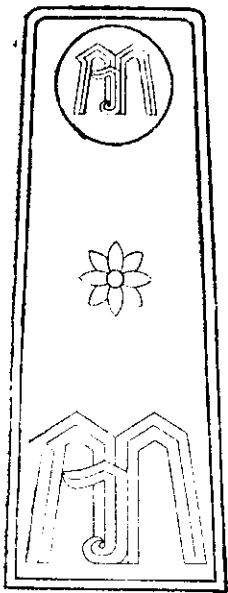
ผู้บังคับการกองตระเวน

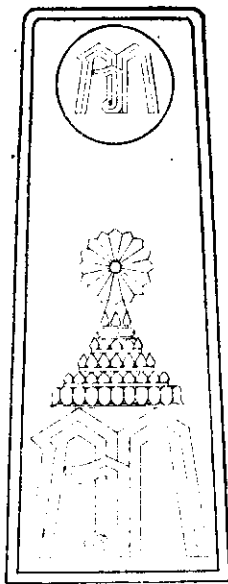
ผู้ช่วยหรือรองผู้บังคับการ
กองตระเวน

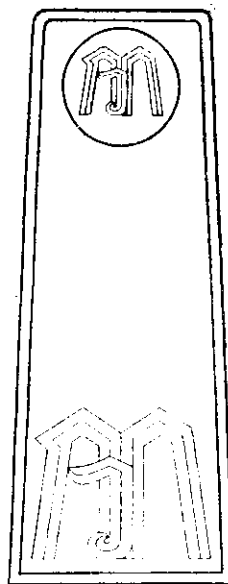
เจ้ากรมกองตระเวน

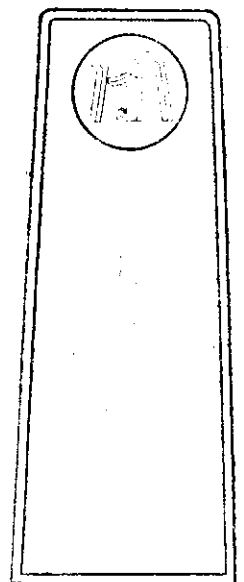
ปลัดกรมกองตระเวน

สารวัตรใหญ่กองตระเวน

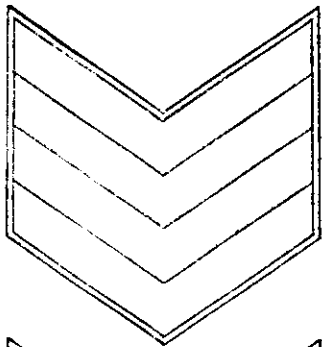
สารวัตรแขวงกองตระเวน

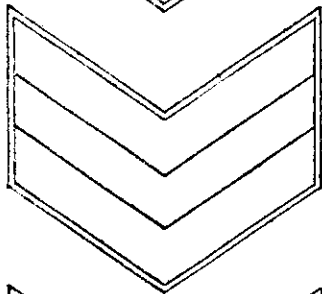
นายหมวดกองตระเวน

ไม่มีอะไรติดที่อก นอกจาก
มีตุ้มกว.ก. ใช้เท่านั้น.

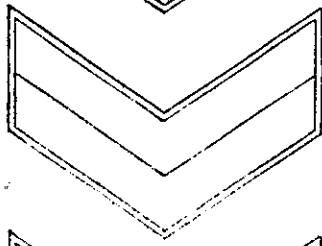
ตำรวจชั้นประทวนแต่งตามตำแหน่ง
 บังสิเลียดหมู ดังนี้

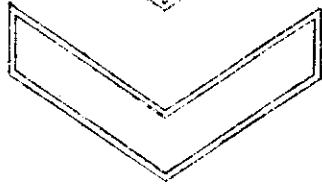
จ่านายยาม

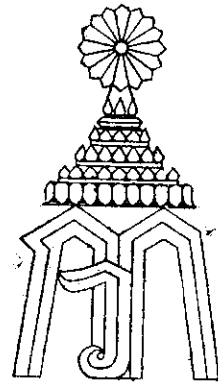
นายยามเอก

นายยามโท

นายยามตรี

ตราหน้าหมวก
 เจ้าพนักงานกองตระเวน

ตราหน้าหมวกพลตระเวน

ตำแหน่งมีช้างเหนือตราแผ่นดินย่อ ด้านนอกบนหน้ากรมกองตระเวน
 ด้านในล่างว่า POLICE มีลิ่มด้านนอกเหมือนดอกชั้นตรวน
 ใช้ตั้งแต่จ่านายยามถึงพลตระเวน.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๑ (ค.ศ. ๑๙๐๖-๑๙๐๗) ได้จัดตั้งโรงเรียนพลตำรวจนครบาลขึ้นเป็นครั้งแรก สำหรับทำการฝึกอบรมตำรวจซึ่งได้รับการคัดเลือกเข้ารับราชการตามพระราชบัญญัติ ลักษณะเกณฑ์ทหาร และตั้งโรงเรียนนายหมวดสำหรับฝึกอบรมผู้ที่จะแต่งตั้งเป็นนายตำรวจตำแหน่งรองสารวัตร

พระยาอรรคราชวราทร

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ (ค.ศ. ๑๙๑๕) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้โปรดเกล้าฯ ให้นายอีริก เซนต์ จอห์น ลอร์ซัน (Eric Saint John Lawson) ผู้บังคับการกรมกองตระเวนขึ้นเป็นเจ้ากรมพลตระเวน ทั้งนี้เนื่องจากประมาณปี ดังกล่าวนี้ กรมกองตระเวนได้ยกฐานะขึ้นเป็น กรมพลตระเวนสังกัดในกระทรวงนครบาล นายอีริก เซนต์ จอห์น ลอร์ซัน ได้รับราชการอยู่ร่วมทั้งสิ้นเป็นเวลา ๑๒ ปี ในสมัยของนายอีริก เซนต์ จอห์น ลอร์ซัน นี้ปรากฏว่ากิจการตำรวจได้รับการปรับปรุง ขยายแผนงานออกไป กว้างขวางหลายด้าน เช่น การจัดตั้งจรตำรวจ การจัดตั้งตำรวจส่วนกลาง เป็นต้น

นายเอ. เอ. ปาดิน

ในสมัยที่นายอีริก เซนต์ เย ลอร์ซัน ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรมกองตระเวนนั้น ได้ออกข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติของพนักงานกรมกองตระเวน อันถือเป็นรากฐาน แต่งานตำรวจนครบาลสืบมา ดังตัวอย่างปรากฏในธรรมเนียมราชการ กรมกองตระเวนที่นายอีริก เซนต์ เย ลอร์ซัน ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ

และนายโชเทียน หลุย ปลั๊กกรมสรรพากรเป็นผู้แปล เป็นภาษาไทยดังนี้ (ตัดตอนจาก “บาญแผนก” ใน หนังสือธรรมเนียมราชการกรมกองตระเวน หน้า ๑ ถึง ๔)

บาญแผนก

ตั้งแต่กรมกองตระเวนตั้งขึ้นได้มีข้อบังคับต่าง ๆ ออกชี้แจงสั่งสอน นำที่ราชการ กรม กอง ตะเวร เสมอ ต่อ ๆ มาเจ้าพนักงานกองตระเวนผู้ใหญ่ทั้งหลายได้ทราบความทั่วกันอยู่แล้วโดยชัดเจน แต่เจ้าพนักงานที่มีอายุน้อยซึ่งเป็นผู้ฟังเข้ารับราชการใหม่ ซึ่งอยากจะใคร่ตรวจดูข้อบังคับให้เข้าใจโดยตลอดนั้น มักจะเป็นการยากลำบากต่อการที่ค้นหาข้อความเหล่านั้นได้ โดยเหตุว่าตนไม่ได้ทราบต้นเหตุผลความจริงซึ่งได้มีข้อบังคับนั้น เวลานี้ยังหาได้มีสมุดหัวข้อคำอธิบายธรรมเนียมราชการ กองตระเวรรวบรวมข้อบังคับเป็นเล่มขึ้นไว้ไม่ เพื่อเจ้าพนักงานที่เป็น คนใหม่ ฟัง เข้า รับราชการ จะได้ตรวจอ่านดูให้เข้าใจได้โดยสะดวก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า

จึงได้คิดทำเป็นสมุดหัวข้อธรรมเนียมราชการกองตระเวร เล่มนี้ขึ้นไว้ หวังประโยชน์จะได้สั่งสอนวิธีราชการในชั้นแรก ให้ผู้ที่ฟังเข้ารับราชการใหม่สำหรับเล่าเรียนให้รู้จักหน้าที่ราชการของตนต่อไป ทั้งข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะ เป็นประโยชน์แก่เจ้าพนักงานกองตระเวนผู้ใหญ่ด้วย ใน การที่ค้นหาข้อความเรื่องหนึ่งใดที่สงสัยนั้นให้ ได้ง่ายขึ้น

สมุดค้นหาได้มีข้อบังคับอยู่ทุกข้อไม่ เพราะไม่ จำเป็นต้องมีข้อบังคับลงไว้หมดทุกข้อในสมุดเช่นนี้ คือ เช่นกับว่าข้าพเจ้ามิได้กล่าวถึงเรื่องหน้าที่ราชการ แผนก กองบาญชีหรือหน้าที่พนักงานในศาลว่าการ หรือหน้าที่เจ้า กรมกองตระเวนเลย ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงแต่หน้าที่ราชการ แผนกต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่าเจ้าพนักงานกองตระเวนควรรู้แล ต้องรู้ไว้ ถ้าตนอยากจะเป็นผู้ชำนาญในราชการกอง ตะเวร ข้าพเจ้าได้จัดเรียบเรียงสมุดเล่มนี้ขึ้นคล้ายกับ สมุดข้อบังคับที่ใช้ อยู่ใน กรม กอง ตะเวร เมือง อังกฤษ แลข้าพเจ้าได้คัดสำเนาข้อบังคับ อธิบายหน้าที่ ราชการกอง ตะเวรอังกฤษตอนหนึ่งจากสมุดของเมืองอังกฤษเล่มนั้น ลงไว้ต่อไปนี้ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าคงจะเป็นประโยชน์ เครื่องเตือนสติกองตระเวรกรุงเทพได้ด้วย

การประพฤติตามคำสั่ง ก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้กล่าว ถึงเรื่องอื่น ข้าพเจ้าอยากจะให้ท่านทั้งหลายจำไว้ว่าการ นบนอบต่อคำสั่งต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ สั่งใ้ตนนั้นเป็นการสำคัญที่สุด ซึ่งเจ้าพนักงานกองตระเวร ทุกคนต้องกระทำแลประพฤติตามคำสั่งนั้น จงทุกประการ โดยไม่ต้องไต่ถามว่าควรจะต้องทำ หรือไม่ต้องทำเลยเป็น อันขาด เพราะความผิดชอบในส่วนคำสั่งนั้นตนหา ต้องได้รับไม่ แต่ถ้าตนไม่ประพฤติให้ถูกต้องตามคำสั่ง トラบใดแล้ว ตนจะต้องรับผิดชอบในเหตุนี้ทุกเมื่อไป อนึ่งถ้าตนต้องทำการสิ่งใดไปตามคำสั่งแล้ว ควรต้องทำ

ด้วยความเคารพโดยเรียบร้อย แลบางทีตนเองก็จะได้
ตีมียขึ้นเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่ง เช่นเดียวกับคำสั่งที่ให้
ตนประพฤติอยู่ในเวลานี้เหมือนกัน แม้จะใคร่ครวญ
ตรึกตรองดูสักหน่อยก็คงเห็นได้ว่า การที่มีคนต่างภาษา
ต่างชาติ ต่างตระกูลแลมีอภัยไศรยต่างกัน เมื่อมารับ
ราชการรวมอยู่ด้วยกันแล้ว จำเป็น ต้อง มี ข้อบังคับตราไว้
ให้เป็นแบบแผนสำหรับจะได้บังคับรักษาความเรียบร้อย
แลกริยาอภัยไศรยของคนเหล่านั้นให้เป็นระเบียบดำเนิน
ไปโดยเรียบร้อย เมื่อพนักงานคนใดประพฤติสิ่งใดผิด
โดยเล็กน้อยก็ตี ความผิดนั้นนั้นอาจจะกระทำให้เป็นตัว
อย่างแก่ผู้อื่นได้ แลเมื่อผู้อื่นได้ทำผิดตามอย่างบ้าง แล้ว
ก็เป็นสิ่งซึ่งก่อการชักนำให้เจ้าพนักงานทั้งหลายกระทำผิด
ทวีมากขึ้นทุกทีจนที่สุดพากันเอาเยี่ยงอย่างตลอดทั่วไปทั้ง
กรม เหตุนี้จึงต้องมีข้อบังคับไว้สำหรับบังคับทั่วกัน
ทุกคน

ความประพฤติเมื่อเวลาทำงานตามหน้าที่ เจ้า
พนักงานผู้ใดที่มีความประสงค์อยากจะได้ดี เป็น ผู้ชำนาญ
ในราชการแล้ว เวลารับราชการอยู่ในหน้าที่นั้นต้องอย่าได้
นึกถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดหมด แลควรต้องเอาใจใส่คิดถึงแต่
ราชการของตนเท่านั้น ทั้งต้องระวังอย่าไปเที่ยวไกล
นั่งพูดเชื่อนแซ ซึ่งเป็นการดูหมิ่นว่าแก่งหน่วงคอย
เวลาให้ล่วงพ้นไปเท่านั้น หน้าที่ราชการกองตระเวรนั้น
ควรเข้าใจว่าต้อง ระวัง รักษา หน้าที่ ราชการ ต่าง ๆ โดย สุด
กำลัง บางทีมีเจ้าพนักงานบางคนซึ่งมีอภัยไศรยเป็นคน
ชอบเชื่อนแซไกลไปเที่ยวพูดจากับคนอื่นเสีย เมื่อมีเหตุ
เกิดขึ้นตนก็หาอยู่ไม่ จึงเป็นช่องโอกาสให้คนพูดได้ว่า
เมื่อมีเหตุขึ้นมักจะหาไปลิดไม่ได้

สติ เจ้าพนักงานกองตระเวร เมื่อ ทำการใน หน้าที่
ใด ๆ ก็ตี ควรต้องทำด้วยความซื่อสัตย์อย่าให้มีโทษะ
โกรธเคืองได้ คนใดที่เป็นคนมุกตลกตลกแล้วก็นับว่าผู้นั้น
เสมอเท่าคนเมาสุราเหมือนกัน เพราะคนเช่นนั้น
ปราศจากสติสำปะัญณะ ซึ่งจะตรึกตรองให้รู้การผิดแล
ชอบได้

อีกประการหนึ่งผู้ที่เป็นเจ้าพนักงานกองตระเวรนั้น
ต้องเป็นผู้ที่มีอภัยไศรยอันเรียบร้อยแลพูดจาแก่ คนที่มา
พูดโดยสุภาพ ถ้าแม้มีผู้หนึ่งผู้ใดมาโต้แย้งคัดค้านด้วย
เหตุประการใดก็ตีควรพูดโต้ตอบกับผู้นั้นแต่โดยดี หา
ควรที่จะลงความเหินเหมาว่าผู้นั้นขัดขวางต่อหน้าที่ราชการ
ของตนแลถือโกรธต่อผู้นั้นไม่

ความเกี่ยวข้อง พนักงานกองตระเวรต้องระวัง
อย่าได้ประพฤติเป็นคนที่มีกริยา “เอาใจใส่หมั่นต่อ
ราชการจนเกินไป” หรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่ราชการของ
ผู้อื่นโดยใช่เหตุ” เพราะผู้ใดที่มีอภัยไศรย เช่นนี้แล้ว
นำกลัวจะมีอันตรายขึ้นแก่ตน แลผู้ใดที่มีความหมั่นต่อ
ราชการเกินไปแล้ว มักจะกล่าวคำเพิ่มเติมเสริมความชอบ
ของตนให้เกินกว่าความจริงไป

ความตฤกตรองใช้อำนาจ เจ้าพนักงานกอง
ตระเวร เป็นผู้ที่ถูกหมายอนุญาตให้มีอำนาจได้หลายอย่าง
หลายประการ แลมี โอกาสซึ่งจะกระทำการคุมเหงคน
ที่อยู่ในความคุมขังของตนได้ ฉะนั้นเจ้าพนักงานกอง
ตระเวร จึงอย่าได้ประพฤติกิริยาอันหยาบหรือคุมเหง
ผู้หนึ่งผู้ใดเลยเป็นอันขาด ถึงแม้ว่าเป็นการที่จะต้อง
ทำไว้อำนาจบ้างก็ตี ไม่จำเป็นต้องทำกิริยาอันหยาบซ้ำ
ต่อผู้ใดเลย อำนาจของเจ้าพนักงานกองตระเวรนั้นให้
ใช้แต่พอควรแก่การ

จดหมายข้อความไว้เป็นคู่มือ เจ้าพนักงานกอง
ตระเวนนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่จำการได้แม่นยำเท่าใดก็ตี
ควรต้องจดหมาย เหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นคู่มือของตน

สิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นเกียรติยศ ของเจ้าพนักงาน กอง
ตระเวรยิ่งกว่าสิ่งใดหมคนั้น คือเจ้าพนักงานทุกคนต้อง
พูดแต่ความจริงอย่าให้มีสิ่งใดมาปะปนได้ นอกจาก
ความจริงล้วนเท่านั้น ในคดีเรื่องใดก็ตีเจ้าพนักงาน
จงอย่าได้มีจิตริมุ่มหมายหรือมีความประสงค์อยากได้ความ
ชอบให้จำเลยต้องรับโทษ หรือลุดจากโทษไปเลยเป็นอัน-
ขาดก็บออย่าให้มีสิ่งใดมาเกี่ยวข้อกระทำให้พูดผิดไกลจาก
ความจริงแลเอาเท็จมากล่าวส่งเสริมข้อความจนแต่สักนิต
เดียวตนต้องตั้งใจพูดแต่ความจริงเท่านั้น ถึงแม้ว่าการที่
กล่าวความจริงเช่นนั้นจะเป็นเหตุกระทำให้ผู้กล่าวต้องถูก
ตีเตียนบ้างก็ตี จงอย่าได้มีความกลัวเกรงเลยเพราะถ้อย
คำที่ตนถูกตีเตียน นั้นแม้จะเอาความดีแลชื่อเสียงที่ตนได้
รับนับว่าเป็นคนซื่อตรงควรเชื่อถือได้นั้น มาเปรียบเทียบ
เข้าก็จะเห็นได้ว่าไม่มีน้ำหนักพอกันเลย

การต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้เป็นระเบียบลักษณ
อันดีซึ่งเจ้าพนักงานกองตระเวร ควรจะประพฤติปฏิบัติ
ตามจงทุกคน ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใดประพฤติเหมือนเช่นนั้น
ได้บริบูรณ์แล้ว ถึงแม้ว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นจะมีตำแหน่ง
เล็กน้อยเท่าใดก็ตีควรรับราชการสำเร็จตลอดไปได้ แลคง
ได้เป็นผู้มีอำนาจมีเกียรติยศเจริญขึ้น

(เซ็น) **อิริก เชน เฮ ลอชัน**

ผู้บังคับการกองตระเวร

กรุงเทพฯ ฯ

(ถ้อยคำสำนวนและการสะกดคำเป็นไปตามต้นฉบับเดิม
ธรรมเนียมราชการ กรมกองตระเวน)

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ (ค.ศ. ๑๙๒๒) ได้โปรด
เกล้าให้พระยาอริการณประภาส (หลุย จาติกวณิชย์)
ดำรงตำแหน่งเป็น “ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล” ซึ่ง
นับว่าตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาลได้เริ่มมีใช้เป็น
ครั้งแรกในยุคนั้นเอง.

สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง กรมตำรวจ
ได้จัดแบ่งส่วนราชการ ของตำรวจนครบาล ซึ่งรับผิดชอบ
เขตจังหวัดพระนคร และธนบุรี ออกเป็น ๖ กอง
บังคับการ คือ

- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๑ พระนคร
- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๒ ดุสิต
- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๓ บางรัก
- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๔ ลาน้ำ
- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๕ ธนบุรีใต้
- กองบังคับการตำรวจพระนครบาล
สายที่ ๖ ธนบุรีเหนือ

และหลังจาก ๒๔ มิ. ย. ๒๔๗๕ แล้ว การ
ปกครองและการแบ่งส่วนราชการก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง
ปรับปรุงกันเรื่อยมา การแบ่งส่วนราชการของกรมตำรวจ
ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการประกาศแบ่งส่วนราชการตาม
พระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
จัดแบ่งแผนกงาน รายย่อย ในกรม ตำรวจ ลงวันที่ ๑๗
พฤศจิกายนพุทธศักราช ๒๔๗๕

๒. เรื่องจัดแบ่งแผนงานรายย่อยในกรมตำรวจ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

๓. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๔๗๖ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ในมาตรา ๖

๔. พระราชกฤษฎีกา จัดวางระเบียบกรมใน กระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๔๗๖ มาตรา ๗

๕. พระราชกฤษฎีกาจัดวาง ระเบียบ ราชการ สำนักงานและกรมในกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๐ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

๖. พระราชกฤษฎีกาจัดวาง ระเบียบ ราชการ สำนักงานและกรมในกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๔๘๑ ตราไว้ ณ วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๔๘๑

๗. พระราชกฤษฎีกาจัดวาง ระเบียบ ราชการ สำนักงานและกรมในกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๑๕) พุทธศักราช ๒๔๘๔ ตราไว้ ณ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

๘. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบ ราชการกรม ตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ ตราไว้ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

๙. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรม ตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๙

๑๐. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรม ตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๘๙ ให้ไว้ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๔๘๙

๑๑. ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้มีการปรับปรุง ตำรวจนครบาล โดยเริ่มตั้งเป็นกองบัญชาการตำรวจ นครบาลเป็นครั้งแรก ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวาง ระเบียบราชการกรมตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๑ ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๑

๑๒. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรม ตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๓ ตราไว้ ณ วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๓

๑๓. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรม ตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๕ ตราไว้ ณ วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๕

๑๔. พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรม ตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๖ ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๙๖

๑๕. ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ กองบัญชาการตำรวจนคร บาลถูกยุบเลิกคงเรียกเพียง “กองบังคับการตำรวจ นครบาล” และมีการแบ่งส่วนราชการ ตามพระราช- กฤษฎีกาจัดวาง ระเบียบ ราชการกรม ตำรวจใน กระทรวง มหาดไทย พ.ศ. ๒๔๙๘ ให้ไว้ ณ วันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๘

๑๖. ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีการแบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจอีก การปรับปรุงครั้งนี้ได้จัดตั้งกองบัญชาการ ต่าง ๆ ขึ้นอีก รวมทั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งการแบ่งส่วนราชการครั้งนี้ยังคงใช้อยู่ปัจจุบัน (พ.ศ.- ๒๕๐๗) มีปรากฏรายละเอียดตามพระราชกฤษฎีกาแบ่ง ส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๐๓ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๐๓

กองบัญชาการตำรวจนครบาลแรกเริ่มที่ได้เกิดขึ้น มีที่ทำงานอยู่ที่ใดไม่เป็นที่ทราบแน่นอน (ยังคง

หลักฐานเก่า ๆ ไม่พบ) แต่มีหลักฐานแน่นอนหลังจากที่
ได้ตั้งกองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้นใหม่ในปี พุทธ-
ศักราช ๒๔๕๑ นั้น กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีที่
ทำการอยู่ที่สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย และได้อยู่
ที่นั่นมาเป็นเวลาหลายปีจวบจนกระทั่งถึง วันที่ ๒๘
สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘ จึงได้ย้ายสถานที่จากสถานี
ตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ไปร่วมอยู่ที่กรมตำรวจ
เพราะกองบัญชาการตำรวจ นครบาล ได้ถูกยุบ เป็น เพียง
สำนักงาน แต่ตัวผู้บัญชาการตำรวจนครบาลยังคงมีอยู่
ตามพระราชกฤษฎีกา จัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ
ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๕๘ ให้ไว้ ณ วันที่ ๔
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘

ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๐๑ คือในวันที่ ๑
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๑ ก็ได้ย้ายที่ทำการตำรวจนครบาล
จากกรมตำรวจมาทำงานที่ตึกชั้น ๒ กองปราบปรามสาม-
ยอด ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวาง
ระเบียบราชการกรมตำรวจโดยได้ตั้งกองบัญชาการตำรวจ
นครบาลขึ้นใหม่ แต่กองบัญชาการตำรวจนครบาลก็ยังคง
มีที่ ทำการ อยู่ที่ ตึกกอง ปราบปราม สามยอด จน ถึงเดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงได้ย้ายที่ทำการจากกองปราบ-
ปรามสามยอดไปทำการที่วังปารุสกวัน เพราะทางกอง
ปราบปรามสามยอดต้องการที่และอีกประการหนึ่งในขณะ
นั้น กองบัญชาการตำรวจนครบาลก็ได้ลงมือสร้างสถาน
ที่กองบัญชาการตำรวจอยู่แล้ว คือที่ผ่านฟ้าริมถนนราช
ดำเนิน ตรงข้ามกับกระทรวงพัฒนาการปัจจุบันนี้ และ
เมื่อตึกกอง บัญชา การตำรวจ นครบาลได้ สร้าง เสร็จแล้ว
และได้มีพิธีเปิดตึก เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช
๒๕๐๔ โดย ๖พจนว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รักษาการ
ในตำแหน่ง อธิบดีกรมตำรวจ ในขณะนั้นเป็นผู้เปิดตึก

กองบัญชาการตำรวจนครบาลและมี พล.ต.ท. ประจวบ
กীরติบุตร เป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในขณะนั้น
ตำรวจนครบาลจึงได้มีศูนย์บัญชางานที่ถาวรและสง่างาม
จนกระทั่งทุกวันนี้ และได้รวมเอากองบังคับการตำรวจ
นครบาลเหนือ ใต้ และธนบุรี มารวมอยู่ที่ตึกกองบัญชา
การตำรวจนครบาลด้วย

สำหรับ รายนามผู้บังคับ บัญชา สูงสุดของ ตำรวจ
นครบาลในอดีตจนถึงสมัยเป็นกองบัญชาการตำรวจนคร-
บาลปัจจุบัน พอประมวลได้ดังนี้.

- พ.ศ. ๒๔๖๕—๒๔๗๒ พล.ต.ท. พระยาอธิกรณ์
ประกาศ (หลุย จาติกวณิช)
- พ.ศ. ๒๔๗๒—๒๔๗๓ พล.ต.ท. พระยาพลพรรค
ภีบาล (หม่อม ศาตะมาน)
- พ.ศ. ๒๔๗๓—๒๔๗๕ พล.ต.ท. พระยาอาษาพล
นิกร (อึ้ง อรรถจินดา)
- พ.ศ. ๒๔๘๐—๒๔๘๗ พล.ต.อ. พระพิณิจชนกคี
(พิณิจ อินทรทูต)
- พ.ศ. ๒๔๘๗—๒๔๘๘ พล.ต.อ. หลวงชาติตระ-
การโกศล (เจียมลิมป์ชาติ)
- พ.ศ. ๒๔๘๑—(๑ ต.ค.) ๒๔๘๑ผู้บัญชาการตำรวจ
นครบาล พล.ต.ท. จำเนียร
วาสนะสมสิทธิ์
- พ.ศ. ๒๔๘๑—๒๔๘๒ รกน. ผู้บัญชาการ ตำรวจ
นครบาล พล.ต.อ. เผ่า
ศรียานนท์
- พ.ศ. ๒๔๘๒—๒๔๘๔ ผู้บัญชาการ ตำรวจ นคร
บาล พล.ต.ท. หลวงสัฎฐ์
สุขุมวาท (สัฎฐ์
สุขุมวาท)

พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๕ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.อ. พระพินิจชนคดี

พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๔๙๘ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. หลวงแผ้วพาลชน

พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๔๙๙ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. จำเนียรวาสนะสมสิทธิ์

พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๐๐ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. ขุนพิชัยมนตรี (ชั้น มนตรี)

พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๒ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. ขุนจ้านงค์รักษา (ทองหุยมัณยัษฐียร)

พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๐๙ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. ประจวบกิริติบุตร

พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๓ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท. ต่อศักดิ์ยมนาท

พ.ศ. ๒๕๑๓-

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลปัจจุบัน พล.ต.ท. มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น

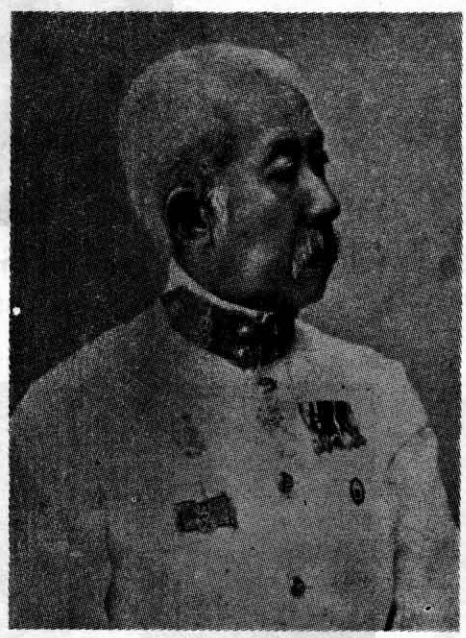
เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียบเรียง.

๑. ธรรมเนียมราชการกรมกองตระเวน เรียบเรียงขึ้นเป็นอักษรอังกฤษโดยมิสเตอร์อิริก. เซนต์. เย. ลอชัน แปลเป็นภาษาไทยโดยนายโชเทียน หลุย
๒. วารสารตำรวจฉบับปีที่ ๒๖ เล่มที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๐ เรื่อง "จารึกสามพราน" โดยฉันทิชย์ กระแสสินธ์
๓. วารสารตำรวจฉบับปีที่ ๓๓ เล่มที่ ๓ มีนาคม ๒๕๐๗ เรื่องบุตตำรวจ โดย พ.ต.ท. พระรักษายายเขตต์
๔. วารสารส่งเสริมวิชาการ ฉบับวันตำรวจ ปีที่ ๑ เล่มที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๐๘ บทความเรื่อง "ประวัติวันตำรวจ" โดยกองวิชาการกรมตำรวจ
๕. หนังสือแจกงานศพ "เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ พ.ต.ท. ซี.เอช. ฟอร์ต" เรื่อง "เรื่องราวของตำรวจไทย" หรือ "A Slcetch of Siam's Gendarmerie" เขียนโดย นายพันตำรวจโท ซี. เอช. ฟอร์ต แปลโดย พล.ต.ท. หลวงสนิทกุลยารักษ์ และประวัติกัปตันเบ็คเอมส์ เขียนโดย พล.ต.ต. ธีรบุล จัตกาวีร์.

อดีตผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดของตำรวจนครบาล

หลวงรัฐยาริมาลนัญดา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ

พระยาอรรคราชวราทร

นายอิริก เซนต์ เย ลอชัน

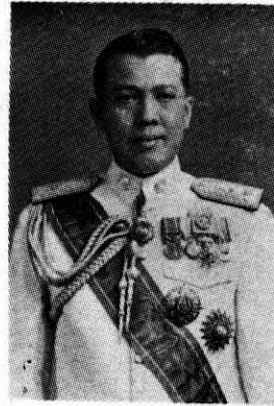

นายเอ.เย. มาดีน

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในอดีตจนถึงปัจจุบัน

พล.ต.ท. พระยาอริกรรณไพเราะ
2465-2472
คนแรก

พล.ต.ต. มนต์ชัย
พจน์พงษ์
ปัจจุบัน

พล.ต.ต. พระยาพลพรคภิบาล
2472-2473

พล.ต.ต. พระยาอาษาพลนิกร
2473-2475

พล.ต.อ. พระพิณจษนคติ
2480-2487
2494-2495

พล.ต.อ. หลวงพาดิตรการโกศล
2487-2489

พล.ต.ท. จำเนียร วาสนะสิทธิ
2491-2491
2498-2499

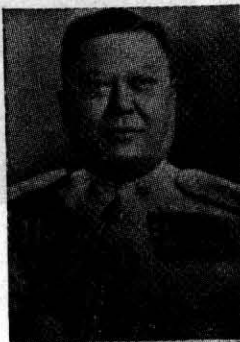
พล.ต.อ. เผ่า ตีรยานนท์
2491-2492

พล.ต.ท. หลวงสัมฤทธิ์ สุขุมวาท
2492-2494

พล.ต.ท. หลวงแผ้ว พาลชน
2495-2498

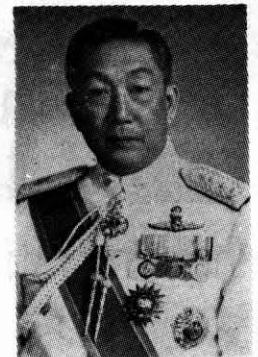
พล.ต.ท. ชุนพิชัยมนตรี
2499-2500

พล.ต.ท. ชุนจําพดริรักษา
2501-2502

พล.ต.ท. ประจวบ กิริตบุตร
2503-2500

พล.ต.ท. ทอศักดิ์ สุขุมวาท
พ.ศ. 2509-2513

วิทยาลัยนิพนธ์

วิทยานิพนธ์
เรื่อง ตำรวจนครบาล

โดย

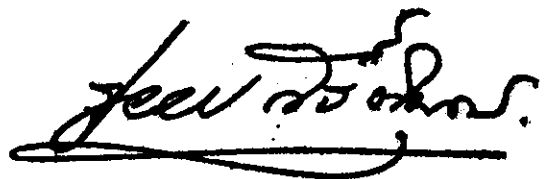
พล.ต.ท. ประจวบ กิริติบุตร
ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

คำนำ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์หลักไปในทางหลักขององค์การ (Principles of Organization) ไม่ใช่ในทางบริหาร (Management) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทางปฏิบัติในกิจการของตำรวจนครบาล และเพื่อให้เห็นแนวทาง (Trend) ของตำรวจนครบาล ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพไป เป็นการสร้างแนวความคิดใหม่ (New Concept) ให้แก่ตำรวจ และบุคคลทั่วไปว่าปัญหาต่างๆ ของตำรวจนครบาลที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเป็นอยู่นั้น เป็นผลมาจากเหตุผลทางการจัดส่วนราชการอย่างไรบ้าง และควรที่จะได้มีการพิจารณาแก้ไขอย่างไร เมื่อได้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้แล้ว นักศึกษาผู้สนใจอาจจะนำเอาข้อเท็จจริงต่างๆ มาเปรียบเทียบกับพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาทางองค์การ (Organizational Problems) และปัญหาทางวิธีการ (Method Problems) พิจารณาหาทางออกไปดำเนินการปรับปรุง หรือ บริหารงานให้เกิดประโยชน์แก่ราชการสืบไปได้

ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์นี้ พึ่งมีอยู่ กล่าวคือค่อนข้างรวบรัดและห้วนๆ ทั้งนี้เพราะเวลาไม่อำนวยให้ขยายความได้มากกว่านี้ ถ้าหากเป็นไปได้ในอนาคตผู้นิพนธ์ใคร่จะได้หาเวลามาค้นคว้าขยายความให้กว้างขวาง เพื่อผลดีแห่งการศึกษาวิชาการด้านตำรวจนครบาลสืบไป.

พล.ต.ท.

(ประจวบ กิริติบุตร)

๓๐ ธ.ค. ๒๕๐๓

ประวัติตำรวจนครบาล

การตำรวจนครบาลของไทย ซึ่งทั้งในอดีตและปัจจุบัน หมายถึงตำรวจที่มีพื้นที่และเขตอำนาจปฏิบัติ การอยู่ภายในจังหวัดพระนครและธนบุรีนั้น เริ่มก่อตั้งขึ้นแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ บุคคลผู้เริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นชาวต่างประเทศชื่อ กัปตันเอมส์ กิจการของตำรวจนครบาลทั้งหลายก็เหมือนกับการงานอื่น เริ่มต้นแต่ในวงแคบแล้วขยายตัวออกไปตามความจำเป็นและงบประมาณอุปสรรคต่าง ๆ ย่อมเกิดเป็นเงาตามตัว แม้แต่การหาคนสมัครเข้าเป็นตำรวจ ซึ่งในสมัยนั้น เรียกว่าพลตระเวน การจึงปรากฏว่า ตำรวจและพลตระเวนสมัยนั้น มักเป็นแขกมลายูมากกว่าคนไทย

กิจการได้ดำเนินเรื่อยมาภายใต้การสับเปลี่ยนผู้บังคับบัญชา จาก กัปตันเอมส์ ถึง พระยาอรรคราชมิสเตอร์ยาติน มิสเตอร์ลอซัน จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ ซึ่งในปีนั้น พลโทพระองค์เจ้าคำรบ ได้รับสถาปนาเป็นอธิบดีกรมตำรวจ โดยมีการให้รวมตำรวจนครบาลเวลานั้นใช้ชื่อกรมพลตระเวนกับกรมตำรวจภูธร ซึ่งตั้งขึ้นแต่ปี ๒๔๕๖ ให้เป็นกรมเดียวกัน โดยใช้ชื่อว่า "กรมตำรวจภูธรและตำรวจพระนครบาล"

การรวมกรมตำรวจทั้งสองเป็นกรมเดียวกันให้ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชากันเดียวกันนี้ ทำให้สภาพและสถานะของกรมตำรวจเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีฐานะเป็นกรมตำรวจชาติ (National Department) เป็นลักษณะของการรวบอำนาจในการสั่งการ (Centralization) มากขึ้น แต่สภาพบางอย่างก็เปลี่ยนไปในตัว กล่าวคือลักษณะของตำรวจนครบาล ซึ่งเดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำรวจนครบาล (City Police) เหมาะแก่การวิวัฒน์ไป

ในทางการปกครองตัวเอง (Self-Government) กลับต้องสะดุดหยุดลงเพราะการงานกลับต้องมาเกี่ยวพันกับตำรวจภูธร ทำให้เห็นได้ว่า การที่มีปัญหาเรื่องการปกครองแบบนครหลวง ในกรุงเทพ-ธนบุรี เวลานี้ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย อนึ่ง โดยผลแห่งการยุบรวมทั้งสองรวมเป็นกรมเดียวกันนั้น ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายขึ้นในหัว เช่น สายการบังคับบัญชายาวออกไป (Chain of command) และขอบเขตการบังคับบัญชา (Span of control) ก็กว้างขวางออกไปอีก ยิ่งในสมัยนี้เป็นสมัยที่การคมนาคมไม่สู้เจริญเช่นปัจจุบันนี้ เมื่อพ้นจากเขตกรุงเทพ ฯ ออกไป ก็มีสภาพเหมือนอยู่คนละประเทศ จึงทำให้สภาพการงานมีลักษณะเป็นคนละอย่างทีเดียว การโยกย้ายแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ย่อมกระทำด้วยความลำบาก เพราะในกรุงมีสภาพเป็นชุมชนที่หนาแน่น (Urbanized area) ส่วนในภูมิภาคยังมีสภาพเป็นป่าและเมืองเล็ก มีลักษณะเก่าดำ (Primitive) อยู่มากกว่าที่จะเรียกว่าชนบท (Rural) ได้

โดยเหตุนี้ การตำรวจในสมัยนั้นจึงเรียกได้ว่า ไม่มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนระวางตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรเลย ตำรวจทั้งสองประเภท แม้จะอยู่ใต้ผู้บังคับบัญชากันเดียวกัน แต่ไม่มีโอกาสสัมพันธ์กันเท่าไรนัก ในด้านการงาน ตำรวจนครบาลจึงมีความชำนาญชำนาญ ในด้านการสอบสวนตามแบบของตำรวจต่างประเทศหรือสากล แต่ขาดการทรหดอดทนในทางทู่กันดาร ตรงข้ามตำรวจภูธร ไม่มีอำนาจการสอบสวน เพราะการสอบสวนเป็นอำนาจของอำเภอท้องที่ แต่การบุกป่าฝ่าดงจับผู้ร้าย เป็นสิ่งที่ตำรวจ ภูธรกระทำได้ดี และชำนาญมาก

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงมีการเปลี่ยนชื่อกรมตำรวจ
ภูธรและตำรวจพระนครบาลเสียใหม่ ใช้ชื่อว่า “กรม
ตำรวจ” ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้

การจัดส่วนราชการในกรมตำรวจได้มีการตัดทอน
ปรับปรุงและขยายกิจการตลอดมา ในด้านของตำรวจ
นครบาล จากในยุคนั้นถึงปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลง
เช่นเดียวกัน เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชา กล่าวคือ
ถือเอาหลักวัตถุประสงค์และกระบวนการ (Purpose and
Process) หน้าที่ (Functions) เนื้อที่ (Areas) และความ
ต้องการของพลเมือง (Clientele) เป็นหลักใหญ่ กิจการ
ได้ขยายตัวจนในปัจจุบันนี้ มีสภาพจากกองบังคับการ
เป็นกองบัญชาการตำรวจนครบาล แบ่งเขตพื้นที่เป็น
๓ กองบังคับการ (เหนือ, ใต้, ธนบุรี) และแต่ละกอง
บังคับการยังแบ่งย่อยส่วนราชการออกเป็น กองกำกับการ
ซึ่งรวมทั้งหมดมีด้วยกัน ๑๑ กองกำกับการ พิจารณา
ตามพระราชกฤษฎีกาจัดส่วนราชการตำรวจฉบับใหม่ที่สุด
พ.ศ. ๒๕๐๓ จะเห็นได้ว่า มีการตั้งหน่วยและกองต่าง ๆ
ขึ้นอีกหลายกอง อาทิเช่น กองตำรวจจราจร ซึ่งเดิม
ฝักงานไว้กับตำรวจท้องที่ มีแต่เฉพาะหน่วยเทคนิค
กองเยาวชน ซึ่งเดิมเป็นงานฝักเช่นเดียวกัน นอกจากนี้
ยังมีการปรับปรุงให้มีกองตำรวจ ประจำกองบังคับการทุก
แห่ง และอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน ระบบการลาดตระเวน
(Patrol system) ก็ได้ถูกนำมาใช้ โดยมีการตั้งศูนย์รวมข่าว
ติดต่อทางวิทยุ แสดงให้เห็นว่า แม้เวลานี้กิจการ
เปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเป็นการเปลี่ยนล่าช้าที่สุดก็ตาม แต่
ยังไม่เข้าลักษณะที่เรียกว่าสมบูรณ์หรือถูกต้องอย่างแท้จริง
ตามหลักวิชาได้ เป็นแต่แสดงให้เห็นว่า ได้เกิดมีความ
เข้าใจอันดีขึ้นแล้วว่า การชำนาญเฉพาะอย่าง (Specializat-
ion) สำหรับตำรวจนครบาล เป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข

ให้ถูกต้องโดยเร็ว ทั้งนี้หมายความว่า หลักการที่ให้
ตำรวจท้องที่ปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบทุกอย่างในหน้าที่
ตำรวจนั้นเป็นการไม่ชอบ ด้วยสภาพบ้านเมืองได้ขยาย
ออกอย่างรวดเร็วแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็น
การพินาศเสียแล้ว จะต้องมีการแยกประเภทปฏิบัติการ
ออกในรูปให้ตำรวจแต่ละหน้าที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง
เช่น ฝ่ายสืบสวนสอบสวน (Detective Division) ก็ปฏิบัติ
หน้าที่ทางด้านการสืบสวนคดีอาญา (Crime Investiga-
tion) ส่วนตำรวจเครื่องแบบ (Uniformed) ก็ปฏิบัติ
ในหน้าที่ป้องกันและลาดตระเวน (Prevention and
patrolling) เป็นอาทิ สรุปความว่า ในการจัดระบบการ
ตำรวจนครบาลในปัจจุบันนับว่าในทางรูปองค์การ (Org-
anization) นั้น ได้มีความก้าวหน้าไปเป็นอย่างมาก แต่
การกล่าวเช่นนี้มิได้หมายความว่า ปัญหาต่าง ๆ อันพึง
จะเกิดขึ้นภายในกรอบความหมายขององค์การ (Organiza-
tionrl problems) จะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องเสมอไป
ก็หาไม่ได้ ตำรวจนครบาลยังต้องขบปัญหาต่างนี้อีกมาก
หลาย ซึ่งจะนำมาพิจารณาวินิจฉัยในตอนต่อไป

การศึกษาเปรียบเทียบตำรวจนครบาล และ ตำรวจภูธร (Comparative Study)

เพื่อความเข้าใจอัน ถูกต้องใน การ ศึกษาปัญหา
จำเป็นที่จะต้องหันเข้าศึกษา ทางสังคมวิทยา ลักษณะพื้นที่
ของตำรวจนครบาลและภูธรต่างกันมาก ในรูปของวิชา
การ มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันพอที่จะหยิบยกมาเป็น
เครื่องพิจารณาในเขตนครบาลเป็นเขตหนาแน่น (Urban)
ส่วนในเขตตำรวจภูธร เป็นเขตชนบท (Rural) ลักษณะ
ของเขตทั้งสองต่างกันหัวข้อสำคัญหลายประการดังนี้

(๑) ประชาชนในเขตนครบาล มีลักษณะสำรวม

หรือที่เรียกว่า วิวิธพันธ์ (Heterogeneous) ไม่ใช่เอกพันธ์ (Homogeneous) กล่าวคือหลายก็หลายเหล่า ไม่รู้ใครเป็นใคร ไม่ใคร่มีการร่วมกันในรูปของความ เป็นกันเองอย่างชนบท (Primary Relation) แต่เป็นไปในรูปของต่างคนต่างอยู่ เป็นสมาชิกของคนกลุ่มเดียวกันจริง แต่ไม่เอาธุระหรือใส่ใจกันและกัน (Secondary Relation)

(๒) ในรูปของการประกอบกิจการงานไม่ว่าใน คำนของเศรษฐกิจหรืองานใดอื่น มีลักษณะเป็นการ แบ่งงานเพื่อความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) เพราะคน ๆ เดียว หรือครอบครัว ๆ หนึ่งจะทำแต่ต้น จนปลายมิได้ ต้องแบ่งงานกัน ในชนบทครอบครัวหนึ่ง อาจจะทำเองได้เลยตั้งแต่การปลูกข้าว ทอผ้า การ ปลูกธัญญาหารและเลี้ยงสัตว์ แต่คนในกรุงจะกระทำ เช่นนั้นมิได้ ต้องแบ่งกันทำคนละอย่าง

(๓) สภาพของสังคม จึงเต็มไปด้วยสรรพบริการ นานาชนิดรวมทั่ววัตถุต่าง ๆ อันพึงจะประกอบขึ้นได้ คนหาอาชีพได้ตามใจชอบ จึงมีการเคลื่อนตัวทั้งในทาง ราบ (Horizontal Mobility) และในทางสูง (Vertical Mobility) คือบุคคลอาจเปลี่ยนงานไปตามที่ต่าง ๆ หรือ ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนฐานะได้เร็ว ไม่เหมือนคนในชนบท ที่อยู่อย่างใดอย่างนั้น และไม่ เปลี่ยนง่าย การไม่เปลี่ยนง่ายนี้หมายความว่า ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดและจิตใจ คนในกรุง มุ่งประโยชน์มากกว่าความผูกพันกันใน ทาง ส่วน ตัว หรือ ที่อยู่

ลักษณะ ๓ ประการใหญ่ ๆ นี้ แสดงให้เห็น ลักษณะงานของตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรว่า แตก ต่างกันมาก การรักษากฎหมาย (Enforcement of law)

จึงเคร่งครัดหรือหย่อนยานกันไปตามลักษณะ เพราะรูป หรือแบบของอาชญากรรมที่เกิดก็มีลักษณะ แตกต่าง กัน มาก กล่าวคือ ตำรวจนครบาลมีลักษณะเฉียบขาด ว่องไว และพิถีพิถันมากกว่าตำรวจภูธร เคลื่อนตัวได้รวดเร็ว พร้อมด้วยเครื่องมืออันทันสมัย แต่ตำรวจภูธร บึกบึน อดทน เคลื่อนตัวช้า และยืดหยุ่นมากกว่า เพราะความ ผูกพันกับพื้นที่และผู้คนภายในเขตอำนาจมีมากกว่า การ ลุบทหน้าปะจุมก มีมากเพราะเห็นแก่กัน และมีลักษณะ เป็นไปในทำนองรักกันฉันทันหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม ตำรวจนครบาลปฏิบัติการในเรื่องธรรมดาและเรื่องเล็กน้อย ๆ ได้ดีและทั่วถึงกว่า ส่วนเรื่องใหญ่ ๆ อันเป็น เรื่องที่เกี่ยวพันกับอธิปไตยอันใดอันหนึ่ง ตำรวจนครบาล ทั่วไปจัดการไม่ได้ ต้องดำเนินการด้วยการประชุมหรือเป็น คีรีงคราว เพราะการปล่อยให้ผู้น้อยทำไปลำพัง แม้จะ ถูกกฎหมาย ก็เป็นการเสี่ยงต่อการที่จะถูกกล่าวหา ซ้อนว่า กระทำที่ไม่ถูกต้อง ส่วนตำรวจภูธรกลับเป็นตำรวจที่มี โอกาสใช้อำนาจการพิจารณาควรไม่ควร (Dispeusing power) ได้ดี เรื่องใดควรระงับไกล่เกลี่ยหรืองดเว้นเสีย ก็มักจะทำไปเลยทีเดียว แต่ในเรื่องใหญ่ ๆ ซึ่งมักเป็น แบบฉบับของตำรวจภูธร คือ การฆาตกรรมหรือปล้น สอดมภ์ ตำรวจภูธรกลับเพ่งเล็งและปฏิบัติอย่างเฉียบขาด เสมอ

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าโดยลักษณะธรรมชาติของงาน แตกต่างกันอย่างมาหลายประการ เช่นนี้ตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรแต่ละคน จึงมีอุปนิสัยใจคอแตกต่างกัน มาก ตำรวจคนใดสามารถเข้าใจซึ่งถึงแก่นในสภาพความเป็นอยู่ของประเภทภูมิประเทศและงานแล้ว สามารถ ปฏิบัติได้ผลเป็นที่รักใคร่ยกย่องนับถือจากประชาชนอย่าง มาก จะเห็นได้ว่า ประชาชนจะยกย่องนับถือตำรวจ

นครบาล ต้องด้วยการประชาสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อน และการปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็วเป็นพื้น แต่ประชาชนในชนบทจะยกย่องตำรวจภูธร ก็ด้วยการรักษาความสงบมิให้เกิดความหวาดหวั่นในโจรผู้ร้าย และการยึดบุคคลสำคัญในท้องถิ่น (Local leaders) รวมทั้งการมีความกล้าหาญเป็นส่วนตัว ของบุคคลผู้เป็นหัวหน้าเป็นอย่างมาก นอกไปเสียจากคุณสมบัติอื่น ๆ อันพึงจะต้องมี

สภาพการงาน ในเรื่อง สภาพการงานของ ตำรวจ ทั้งสอง ประเภทนี้ก็ เช่นเดียวกัน อาจกล่าว เป็นข้อสรุปได้ว่า ตำรวจนครบาลความฉับไวรวดเร็วเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ตำรวจนครบาลจะได้รับข่าวแจ้งความในเวลาอันไม่ช้า จึงต้องรีบออกไปปฏิบัติการเสียก่อนที่พยานหลักฐานจะสูญหาย หรือบุคคลผู้รู้เห็นจะไปจากที่นั้นเสียก่อน รวมทั้งขจัดการกีดขวางการจราจรอันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับชุมชนหนาแน่นอย่างในกรุง ตรงข้ามในต่างจังหวัด เมื่อมีเหตุหรือโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น หากเป็นคดีธรรมดาสามัญหรือเล็กน้อย กำนันผู้ใหญ่บ้านอาจไกล่เกลี่ยให้เลิกแล้ว ต่อกันเสียก็ได้ ฉะนั้น เรื่องราวหรือคดีที่จะมาถึงมือตำรวจจึงเป็นคดีสำคัญ ต้องการกำลังเจ้าหน้าที่ไปทำการระงับปราบปรามในด้านพยานหลักฐานจึงเป็นเรื่องของการอิงพยานบุคคลมาหาวัตถุ (From person to objects) มากกว่าที่จะสามารถเก็บร่องรอยวัตถุมาสืบสวนเชื่อมโยงไปยังบุคคลอย่างตำรวจนครบาล เป็นการฝากความหวังหรือผลดีไว้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนหรือหูตาของฝ่ายปกครองอยู่ในท้องที่แล้ว เพราะในท้องถิ่นทุรกันดารนั้นกว่าผู้เสียหายจะมาร้องทุกข์ยังสถานีตำรวจได้ ก็เสียเวลาเดินทางเป็นระยะไกล บางแห่งต้องมี การนอนค้าง

อ้างแรม ฉะนั้น กว่าเจ้าพนักงานจะออกไปถึงที่เกิดเหตุ ได้ก็กินเวลานาน ร่องรอยต่าง ๆ ที่จะเป็นเครื่องช่วยในการพิสูจน์เชื่อมโยงไปสู่การเผยความจริง ย่อมจะถูกลบเลือนไปตามธรรมชาติ หรือด้วยการเหยียบย่ำหมดเสียก่อน ตรงข้าม งานต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสู่ตำรวจนครบาลจึงมีจำนวนมาก แต่ก็ผ่านมือไปอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ นับแต่เริ่มต้นจนจบ จะเสียเวลาแต่เพียงเล็กน้อย เพราะต้องปฏิบัติการเต็มตลอด ๒๔ ชม. ทั้งโดย สภาพภูมิประเทศ ยังกระทำการลาดตระเวนเพื่อผลในทางป้องกันได้สะดวกเร็วกว่าตำรวจภูธรมาก การป้องกันที่ถูกหลักวิชา จึงได้ผลดีมากที่สุดสำหรับตำรวจนครบาล ส่วนตำรวจภูธรนั้น จะกระทำการป้องกันได้ก็ในรูปอิงบุคคลด้วยการคบหาติดเหนี่ยวคนสำคัญในท้องที่ไว้เป็นหลักในการทราบความเคลื่อนไหว ทั้งก่อนเหตุ และหลังเหตุ ตำรวจภูธรคนใดมีความกว้างขวางสมาคมในท้องที่ดีและมีคนนับถือมากแล้ว จะมีความสามารถทำการสืบสวนและปฏิบัติงานได้อย่างได้ผลดี เพราะการลาดตระเวนอย่างเต็มใจมิได้ให้ผลดีเหมือนตำรวจนครบาลในท้องที่ห่างไกล กันดาร การลาดตระเวน มีผลเฉพาะขณะที่ตำรวจภูธรไปถึงที่นั้น แต่ในขณะที่ยังไปไม่ถึงหรือให้หลังมาแล้ว ไม่มีสิ่งใดจะเหนี่ยวรั้งประชาชนผู้คิดกระทำผิดกฎหมายไว้ได้เลย นอกจากตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือหูตาของเจ้าพนักงาน ซึ่งไม่เป็นการแน่นอนเสมอไป

ความสัมพันธ์และการประสานงาน ระหว่าง ตำรวจภูธรและนครบาล ในทางวิชาการเราอาจกล่าวได้ว่า ตำรวจทุกหน่วยไม่ว่าการวางหน้าที่จะเป็นไปในรูปทั่วไป (general) หรือการชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) ย่อมต้องมีความสัมพันธ์กันทางปฏิบัติการและประสานงานกันด้วยดี การรักษาความสงบเรียบร้อย

จึงจะมีผลดี แต่ในรูปของความจริงในอดีต ตำรวจ
นครบาลของประเทศไทย ไม่มีส่วนสัมพันธ์และการ
ประสานงานกับตำรวจภูธรเลย ความเป็นอยู่ในสมัยก่อน
เป็นไปในรูป โศกเดี่ยว (Police Isolation) กล่าวคือ
สถานีตำรวจตั้งอยู่แห่งใด และรับผิดชอบในท้องที่ใด
ก็มุ่งแต่จะรักษาท้องที่นั้น ให้สงบราบคาบ ปราศจาก
การค้ำหนึ่งถึงท้องที่อื่นหรือที่ ใกล้เคียงความปรารถนาที่จะ
ให้ท้องที่ของตนสงบปราศจากโจรผู้ร้ายนี้ เป็นผลให้
ตำรวจแต่ละท้องที่ขาดการร่วมมือกัน ปราศจากการ
เห็นใจกัน มุ่งหน้าเอาชนะกันในแง่ของความสงบ ยังผล
ให้เกิดการบ่ดสะวะ ให้พื้นหน้าบ้าน กล่าวคือ มีการไล่
ผู้ร้ายหรือคนเลว อันธพาลออกจากท้อง ที่ของตนไปอยู่
ท้องที่อื่น หรือถ้าอยู่ในท้องที่ก็ต้อ้งไม่กระทำผิดในท้องที่
แต่ถ้าไปกระทำผิดที่อื่นแล้ว หาได้เหลียวแลสอดส่องไม่
ผู้ร้ายหลบหนีข้ามท้องที่จึงมีโอกาศดีและอาจหลบซ่อนอยู่
จนกว่าคดีจะหมค อายุความเสียเป็นส่วนมากอีก ทั้งระบบ
การควบคุมผู้ร้ายของทางการ (Official system of con
trolling crimes and criminals) ไม่มีอะไรเป็นหลักเกณฑ์ที่
แน่นอน และไม่ต้อ้งด้วยหลักทางวิทยาการ (Unscientific)
เป็นต้นว่า วิธีการทำบัตรชื่อผู้กระทำผิด (Name Index)
และบัตรสืบจับ (Wanted Index) รวมทั้งการประกาศ
สืบจับ (Publication) อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบนี้ จะ
ต้อ้งได้รับการปฏิบัติควบคุมให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ติด
ต้อถึงกันอยู่เสมอ เพื่อการตรวจตราจับกุม แต่ทั้งตำรวจ
นครบาลและตำรวจภูธรก็หาไม่เครื่องมือในการนี้ไม่ จึง
เป็นเหตุให้มีความคิดถึงในการตำรวจในทางที่ผิด กล่าว
คือเจ้าของท้องที่มักจะอวดอ้างความดีว่า ตนเป็นผู้มี
ความสามารถหรือมีฝีมือในการปราบปราม ถ้าหากว่าใน
ท้องที่นั้นไม่มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น (Misconception) ซึ่งยัง
เป็นโรคติดต้อเรื้อรังมาจนถึงทุกวันนี้

แท้จริงถ้าหากจะพิจารณาให้ต้อ้งแท้ สถานีตำรวจ
แต่ละแห่งจะอยู่และ ปฏิบัติการโดยลำพัง โศกเดี่ยว ไม่ได้
ต้อ้งมีความสัมพันธ์และประสานงานกัน ซึ่งอาจเป็นได้
หลายนัยยะด้วยกัน กล่าวคือ

(๑) อาจมีการติดต้อกันโดยใกล้ชิดระหว่างเจ้าของ
ท้องที่ใกล้เคียงอยู่เสมอ มีการส่งข่าวถึงกันและร่วมมือ
กัน ซึ่งนับว่าเป็นวิธีหนึ่งแต่ให้ผลในวงแคบเฉพาะพื้นที่
(Area) นั้น ๆ เท่านั้นหากเกิดปัญหาต่างท้องที่ซึ่งไกล
ออกไปกว่านั้นเช่น ผู้ร้ายหลบหนี ไปไกล สุดเหนือสุดใต้
หรือผู้ร้ายจากสุดเหนือสุดใต้หลบหนีเข้ามา ย่อมเป็นการ
จน บัญญา ที่เจ้าของ ท้อง ที่จะ ต้อ้ง ติดตาม หรือ ทราบได้
เพราะการติดต้อเป็นไป ในแบบกันเอง (Imformal ขนาด
การรับรู้จากศูนย์กลางของกรมตำรวจ การติดต้อเช่นนี้
จะได้ผลหรือไม่ก็ตาม เหตุการณ์ต่าง ๆ ย่อมสูญหายไป
เพราะไม่มีการบันทึกและการรักษา เพียงมีอยู่ในความ
ทรงจำของบุคคล และขึ้นอยู่กับอุปนิสัยใจคอของ
หัวหน้า ถ้าสามารถก็ทำได้ดี ถ้าไม่สามารถก็ไม่อาจจะ
ประสานงานกันได้ หรือ

(๒) อาจมีการ ตั้งศูนย์ กลางสำหรับ เป็น หน่วย
งาน สำหรับ ประสานงาน ให้แก่ ตำรวจทุก หน่วย รวมทั้ง
กระจายงานออกไปต้อตามพื้นที่ ๆ เหมาะแก่การประสาน
งานนั้น ถ้าหากว่าสายการปฏิบัติงาน (Chain of Operation)
จะยาวเกินไปไม่เหมาะที่จะทำงานได้อย่างรัดกุม

ถ้าหากว่ากรมตำรวจทำได้เช่นนี้ พร้อมทั้งเปลี่ยน
แนวคิดของตำรวจเสียใหม่ว่า การรักษาความสงบภายใน
อันเป็นหน้าที่ของกรมตำรวจ หาได้อยู่ที่ความสามารถ
ของ ตำรวจคน ใดคนหนึ่ง หรือสถานีแห่งใดแห่ง หนึ่งไม่
แต่อยู่ด้วยการประสานงานกัน อันจะเป็นผลที่เกิดแก่
สังคมทั้งหมด มิใช่หน่วยใดหน่วยหนึ่ง อันเป็นแต่ผล

พลอยได้แล้ว ประโยชน์ที่จะเกิดจากการรักษาความสงบย่อมจะมีมากกว่าที่กรมตำรวจได้ประสบมาแล้ว การแต่งตั้งบุคคล ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ในอีกรูปหนึ่ง (Persommel Administration)

เพราะนายตำรวจที่จะเป็นชั้น หัวหน้าและรับมอบหมายให้อยู่ในตำแหน่งกุญแจ (Key Position) จะต้องเป็นผู้รอบรู้ (Generalist) ที่สามารถทั้งกรุงเทพฯ และกรุงธนบุรี มิใช่แต่เพียงท้องที่บางรักที่เขาถูกมอบหมายให้เป็นหัวหน้าเท่านั้น

การจัดส่วนราชการของตำรวจนครบาล

ตั้งได้กล่าวมาแล้วว่า ตำรวจนครบาล เป็นตำรวจในเมืองใหญ่ มีชีวิตชาวกรุง ผู้คนพลเมืองหนาแน่นติดกับตำรวจภูธร ซึ่งมีชีวิตอย่างชาวชนบท เราจึงเห็นความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศและการทำงานได้อย่างชัดเจนว่า ชีวิตในกรุงเป็นชีวิตที่ส้ารวม หรือที่เรียกว่าวิวิธพันธ์ (Heterogeneous) ไม่ใช่เอกพันธ์ (Homogeneous)

การทำงาน ส่วนมากแบ่งกัน ทำและ มีความชำนาญไปเฉพาะอย่าง (Specialization) ไม่ใช่ทำทุกอย่างทั้งเช่นชีวิตในชนบท ซึ่งมาสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว โดยไม่ต้องพึ่งพาหาซื้อจากที่อื่น (Self-sustained) ชีวิตในกรุงต้องพึ่งกันในแง่ของความเป็นอยู่ (Interdependent) ชีวิตใน ชนบทแต่ละ ครอบครัว อาจอยู่ได้โดย โดดเดี่ยว (independent) ผู้คนพลเมืองในนครมีจำนวนมากไม่รู้ใครเป็นใคร และไม่ค้อยู่รู้จักกันและไม่เอาใจใส่ (Secondary group) ไม่เหมือนกับในชนบท ซึ่งพลเมืองมีชีวิตสัมพันธ์กันมาก (Primary group) คนในกรุงเคลื่อนย้ายถ่ายเท อยู่เสมอ ไม่รักรักที่เหมือนคนในชนบท อยู่ด้วยความพอใจมากกว่าสถานที่ เพราะมีกิจการงานและสรรพสินค้านานา

ชนิด นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งแสงโชค ทำให้คนมีความเห็นอยู่เปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วเดียวโชคดีร้าย หรือ จนลง (Social mobility)

โดยเหตุที่ลักษณะของชนบทต่างกับชีวิตในกรุงทั้ง สภาพและความต้องการของพลเมืองจึงแตกต่างกัน ออกไปอย่างมาก การจัดส่วนราชการตำรวจนครบาลจึง ต้องมีความแตกต่างไปจากตำรวจภูธรไปในตัว ยกตัวอย่าง ที่เห็นได้ง่ายได้แก่ลักษณะในการ ประกอบ อาชญากรรม ความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ มีในกรุงมาก เพราะมีผู้คนหนาแน่นส่วนความผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรง มักจะมีแต่ในชนบท แต่อาชญากรรมในกรุงยังมีลักษณะพิเศษออกไปอีก กล่าวคือ มีลักษณะ คล้ายตัว ออกไปเป็นรูปความผิด จัด สรรพ (Organized crime) โดยกระทำเป็นรูประบบ (system) หรือตาข่าย (Net work) มีการแบ่งงาน ความรับผิดชอบ และมีสาขา มีชนชั้นหัวหน้าเป็นบุคคลร่ำรวยชั้นสูง (Upper-Socio Economic Class เป็นผู้บงการ และมีการให้สวัสดิการ ตลอดทั้งในยามปกติและเวลาถูกจับ การปฏิบัติในการสืบสวน หรือป้องกัน จึงต่างรูปออกไปจาก ตำรวจภูธร ความรวดเร็ว (Speed) มีความสำคัญมาก เท่า ๆ กับการลาดตระเวน (Patrolling)

ปัญหา การ จราจร ก็เป็น ปัญหาใหญ่ เช่นเดียวกัน เพราะมีรถยนต์มาก ตำรวจนครบาลจึงต้องมีหน่วย พิเศษสำหรับทำหน้าที่ควบคุมการจราจรโดยเฉพาะ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง กล่าวคือ การฝึกอบรมรับสมัคร (Recruitment) ตลอดจนวิศวกรทางจราจร (Traffic Engineering) นอกจากนั้นตำรวจจราจรยังต้องกระทำหน้าที่สืบสวน สอบสวนใน ทางอุบัติเหตุอัน เกี่ยวเกี่ยววดยานด้วย

โดยที่ความต้องการของประชาชน ผิดกับ พลเมือง
ในชนบท ชาวกรุงยังต้องการความสะดวกอย่างอื่นเช่น
สถานสาธารณะสำหรับหย่อนใจ การดับเพลิง สาธาร
ณูปโภค สถานที่จอดรถยนต์ต่างๆ อย่างพอเพียง โรง
เรียนและหอสมุดสิ่งเหล่านี้ เกี่ยวพันมาถึงหน้าที่ตำรว
นนครบาลเป็นอันมาก เช่น เมื่อมีส่วนสาธารณะเกิดขึ้น
ตำรวจก็ต้องมีกำลังเพียงพอแก่การรักษาความปลอดภัยให้
ประชาชน สามารถ หย่อนใจหรือรื่นเริงได้โดยปราศจาก
การถูกรบกวนจากโจรภัยหรืออันตรายรังแกข่มเหง และ
ปลอดภัยจากการทำร้ายข่มขืนในยามค่ำคืน ในขณะที่ใช้
ประโยชน์จากสวนสาธารณะนั้น ในเรื่องนี้ ในสหรัฐ
อเมริกา มีตำรวจนาาชนิด ตั้งแต่ตำรวจสะพาน อุโมงค์
สวนสาธารณะ กล่าวโดยสรุปแล้วตำรวจอเมริกา มีแต่
ตำรวจชาติ (Federal) ตำรวจรัฐ (State) ตำรวจนคร (City)
ตำรวจจังหวัด (County) ตำรวจเมืองเล็ก (Township or
District) ตำรวจหมู่บ้าน (Village) ซึ่งอำนาจหน้าที่
เหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ— ลักษณะที่
ได้รับอำนาจรักษาหรือปฏิบัติได้ทั่วไป (General Authority)
กับตำรวจที่ได้รับอำนาจเฉพาะอย่าง (Restricted Auth
ority)

ดังได้กล่าวมาโดยสังเขปแล้วนี้ การจัดส่วนต่างๆ
ของตำรวจ นครบาลจึง มีลักษณะ เปลี่ยนแปลงง่าย สุดแต่
ความต้องการของประชาชนจะมีขึ้นเมื่อใด ในเขตที่มี
การปกครองตนเองโดยแท้ (Real Self-Govenment) ซึ่ง
มีเทศบาลรับผิดชอบ และการตำรวจขึ้นอยู่กับเทศบาล
การเปลี่ยนแปลงยิ่งรวดเร็วทันใจหรือทันกับความต้องการ
ของประชาชนได้มาก แต่ถ้าหากลักษณะการปกครองยัง
เป็นลักษณะเก่าหรือครึ่งๆ กลางๆ อย่างของไทย การ
เปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งกลับล่าช้าและมีปัญหา มาก เพราะ

ไทยมีกรมตำรวจชาติ อำนาจควบคุมและดำเนินการขึ้นอยู่กับ
กรมตำรวจแต่กิจการต่างๆ ที่ปฏิบัติอยู่จำเป็นต้องสอด
คล้องไปกับความต้องการของประชาชน ซึ่งหน้าที่ส่วน
ใหญ่เป็นของเทศบาลจัดทำทั้งสิ้น จนกว่าจะได้มีการ
เปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนแปลงแต่สิ้นเชิงจากระบบการ
เทศบาลที่ล้มลุกคลุกคลานเข้าสู่ระบบเทศบาลที่เรียบร้อย
มีความสมบูรณ์ เมื่อนั้นอาจจะนำความเปลี่ยนแปลงมา
สู่กรมตำรวจได้อีกมาก

หวนกลับมาพิจารณาวิวัฒนาการตำรวจ นครบาล
ของไทย เราจะเห็นได้ว่า ลักษณะดั้งเดิมของตำรวจไทย
ในเขตนครบาลนี้ เป็นลักษณะการให้อำนาจปฏิบัติการ
ได้โดยทั่วไป (General Authority) เพราะในอดีต เหตุ
หรืองานยังมีขอบเขต และปริมาณพอสมควรได้ส่วนสัด
กับกำลังเจ้าหน้าที่ ปัญหาต่างๆ ไม่สู้เกิดมากนัก มีการ
ตั้งสถานีตำรวจนครบาลมากกว่าปัจจุบัน ทำให้ท้อง
ที่ต่างๆ มีขนาดเล็กลงง่ายแก่การ ระวังความเดือดร้อน
และใกล้ชิดต่อประชาชน สมัยนั้นยุวดยานยังมีน้อย การ
ตรวจตราลาดตระเวนกระทำโดยการเดินเท้า แม้กระนั้น
ถ้าจะกล่าวในรูปการป้องกันและระงับเหตุ ตำรวจนคร
บาลก็กระทำได้ดีและรวดเร็วเหมาะสมกับกาลสมัย แต่
ในกาลต่อมาเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมเป็นอันมาก
อีกทั้ง อำนาจทาง เศรษฐกิจและ วัฒนธรรมจาก ภายนอก
ประเทศได้ไหลล้นเข้ามา มาก ทำให้ผู้คนพลเมืองรับเอา
สิ่งที่มีพลังมากกว่า ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต
ความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากมาย ตำรวจนครบาล
ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยทุกแง่มุม จากการจัดหรือแบ่ง
ส่วนราชการที่มีแต่น้อยพอควร กลับมีการจัดตั้งหน่วย
งานใหม่ๆ ขึ้นรับสถานะการณต่างๆ ให้พอแก่ความต้อง
การอีกเป็นอันมาก อาทิเช่น—

(๑) ในส่วนที่ขึ้นตรงต่อกรม ได้มีหน่วยตำรวจใหม่ ๆ ทั้งชั้นหลายหน่วย เช่น กองการต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับองค์การตำรวจสากล (Interpol) ศูนย์ประมวลและวางแผนปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งทำหน้าที่ในทางวิจัยและวางแผน (Planning & Research) ให้แก่กรมตำรวจและกระทรวงมหาดไทย เหตุที่ต้องรับผิดชอบ ต่อกรมและ กระทรวง รวมทั้ง การมี คณะกรรมการตำรวจและผู้แทนจากกระทรวง ๆ นั้น ก็ เพราะในระบบการปกครองของไทย อำนาจของฝ่ายมหาดไทย และทางตำรวจยังพัวพันกันอยู่ แยกออกจากกันโดยเด็ดขาดมิได้ ศูนย์ประมวล ฯ จึงทำหน้าที่เป็น เครื่องมือของกระทรวง ฯ และกรมตำรวจ เพื่อความสะดวกในการควบคุมสั่งการ ทั้งจะเป็นการเพิ่มผลการประสานงานขจัดความขัดแย้งต่าง ๆ อันพึง จะเกิดขึ้นได้ ปรากฏว่าหน่วยงานนี้ แม้จะมีได้เตรียมตัวในทางวิจัยอย่างมากมานัก ก็มีผลดีในทางเพิ่มผลการประสานงานได้เป็น อย่างมากนอกจากหน่วยที่กล่าวมาแล้ว ความจำเป็นทำให้ ต้องมีกองทะเบียนต่างตัวและภาษา เพื่อควบคุมจำนวน คนต่างตัวที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมประจำปีรวมทั้งการเก็บ ภาษาต่าง ๆ กองตำรวจชายแดนซึ่ง กระทบหน้าที่ป้องกัน และขจัดเหตุต่าง ๆ ในกิจการที่จะใช้ทหารเข้าปฏิบัติมิได้ และการป้องกันตรวจตรา การลักลอบเข้าเมือง และ สิ้นค้าหนีภาษีสยามชายแดนต่าง ๆ รวมทั้งกองโจรและ ทหารต่างตัวประเทศใกล้เคียงที่มักจะใช้วิธีหลบข้ามแดน อยู่ไปมาระวางประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง ชาวเขา ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่กับเทือกเขาตามชายแดนซึ่งมักจะเคลื่อน ที่อพยพข้ามแดนอยู่ไปมาเสมอทำให้ยากแก่การจัด สำมะ- โนครัวและการเสียภาษี ฯลฯ

(๒) ในด้านสอบสวนกลาง ได้ขยายงานตั้งขึ้น เป็นกองบัญชาการ และตั้งหน่วยพิเศษชั้นหลายหน่วยใน กองตำรวจ สันติบาลได้ตั้งหน่วย พิเศษทำหน้าที่สืบสวน ด้านคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะ ขยายกองวิทยาการทั้งใน ด้านพิสูจน์หลักฐาน (Scientific Identification) และทาง ทะเบียนประวัติอาชญากร (Criminal Records) นอก จากนี้ยังขยายกองสืบสวนซึ่งให้ชื่อว่ากองปราบปรามแบ่ง แยกกำลังออกปฏิบัติการได้ ทั้งใน กรุงเทพฯ ฯ และภูมิภาค ในนามของรัฐซึ่งควบคุมตำรวจท้องถิ่นชั้นหนึ่ง สำหรับ กองปราบปรามนี้ เมื่อตั้งขึ้นแล้วยังได้ขยายการตำรวจ ออกเป็นตำรวจสุนัข และตั้งศูนย์รวมข่าว ซึ่งเป็นกิจ การของตำรวจใน อารยะ ประเทศ ทุกแห่ง นิยมให้ มีชั้น เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและการ สื่อข่าว ระหว่างหน่วย ต่าง ๆ ของตำรวจเมืองหรือนครบาล ผิดกันแต่ว่าแทนที่ จะมอบความรับผิดชอบแก่ตำรวจนครบาลโดยแท้ ยังกอง ให้เป็นหน้าที่ของกองปราบปรามไปพลางก่อน ตำรวจ รถไฟก็ได้ถูกตั้ง ขึ้นเพื่อ แบ่งเบา ภาระของ ตำรวจ ท้องที่ และมีลักษณะไปในรูปความชำนาญเฉพาะอย่างคือ เฉพาะ แก่เรื่องของรถไฟหรือที่เกิดภายในย่านหรืออาณาเขตของ การรถไฟเท่านั้น

(๓) ในด้านตำรวจนครบาล ได้จัดตั้งเป็นกอง บัญชาการ จัดให้มีกองตำรวจม้า หน่วยตำรวจเยาวชน ซึ่งชั้นรวมอยู่กับกองตำรวจจราจร และเป็นการจัดให้มี ชั้นเป็นครั้งแรกเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันก็ได้จัดแบ่งหน้าที่ ภายในสถานีตำรวจนครบาลออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่าย สืบสวนสอบสวน และฝ่ายปกครองป้องกัน การแบ่งเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความพยายามของกรมตำรวจที่จะให้ระบบ ความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) ชั้นเป็นครั้งแรกให้สอดคล้องกับวิธีการของต่างประเทศ กล่าวคือ

แยกหน้าที่การสืบสวน ฯ ออกเสียจากการลาดตระเวนภายในเครื่องแบบอัน ลักษณะ และ ประโยชน์ในทาง บัองกันมากกว่าสืบสวนจับกุม แต่การที่จะปรับปรุงอย่างถอนรากโดยวิธีตั้งกองสืบสวน (Detective division) และกองลาดตระเวนหรือฝ่ายเครื่องแบบ (Patrol or Uniformed division) ย่อมเป็นการรวดเร็วเกินกว่าการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของเจ้าหน้าที่และประชาชน จึงไม่อาจกระทำได้อย่างทันทีหรือกะทันหัน แม้กระนั้นก็ยังนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในอันที่จะสร้างแนวความคิด (Concept) ให้เกิดแก่ตำรวจและคนทั่วไปว่าโดยเนื้อหาของวิชาการแบ่งแยกงานสอง ประเภทนี้ออกจากกันโดยเด็ดขาด แต่ปฏิบัติโดยประสานงานกัน ย่อมเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับประเทศไทยยังมีกองตำรวจอีกกองหนึ่งที่ควร จะได้รับการกล่าวถึง กองนี้ได้แก่กองการคดีศาลแขวง ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องและรับกันกับระบบการรวบรัดตัดสิน (Summary Jurisdiction) อันเป็นประโยชน์ในการ สรรคดีที่เป็น มโนสำเนา ให้อยู่ หรือ เสร็จสิ้น ได้ในเวลาอันรวดเร็ว

(๔) ในด้านการตรวจ ได้ตั้งหน่วยงาน ตำแหน่งนี้เป็นกองบัญชาการทำหน้าที่ตรวจสอบ และควบคุม (Check and control) งานตำรวจทุกแขนง เป็น เครื่องมือของอธิบดีตำรวจ ในขณะที่เดียวกันทำหน้าที่ ควบคุมการศึกษาและสวัสดิการด้วย

คงจะเห็นแล้วว่า แม้จะได้มีการปรับปรุงแก้ไข การจัดส่วนราชการในกรมตำรวจและตำรวจนครบาลแล้ว ก็ตาม ข้อบกพร่องก็ยังมีอยู่ ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่ากิจการ บางอย่างซึ่งเป็นหน้าที่ตำรวจที่ ควรขยาย หรือควร ตั้งขึ้น ใหม่เพื่อสนองความต้องการของสาธารณะ (Public needa) ก็ยังมีได้มีขึ้น หน้าที่การงานบางอย่างซึ่งมีกระบวนการ

(Process) ละม้ายคล้ายคลึงกันยังกระจัดกระจายกัน งานอย่างเดียวกันปรากฏอยู่ในหน้าที่ของหน่วยงานหลาย หน่วย ฯลฯ (Functions) โดยเหตุนี้ จึงได้มีการพิจารณา แก้ไขปรับปรุงกันอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการปรับปรุงครั้งนี้ มี ๖ อย่าง จอมพลสฤษดิ์ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

จะเห็นได้ว่าในการแก้ไขปรับปรุงครั้งหลังสุดนี้ มิได้ถือแต่เพียงหลัก ประหยัดและ ประสิทธิภาพเท่านั้น (Double E Principle: Economy and Efficiency) แต่ถือ การควมคุ้มค่าด้วย กล่าวคือ เป็นการตอบปัญหาว่าอะไร ที่เป็นอยู่ (What is ?) และอะไรที่ควรจะเป็น (What ought ?) อาทิเช่น

(๑) ในส่วนที่ขบตรงต่อกรม มีกองคดีศาลแขวง ซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับกองบัญชาการตำรวจนครบาล กลับไปขึ้นตรงต่อกรมเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและการขยายงานด้านศาลแขวงทั่วพระราชอาณาจักร ได้มีการยุบกองบัญชาการจรตำรวจ ตั้งสำนักงานจรตำรวจ ขึ้นใหม่มีฐานะเป็นเพียงกองบังคับการ เพื่อให้ทำหน้าที่ ตรวจตราและควบคุม (Check and control) ได้อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับ Office of Inspector General ของอังกฤษที่ขึ้นอยู่ในกระทรวงมหาดไทย ที่ตำรวจไทย มิได้จัดให้สำนักจรตำรวจขึ้นตรงกับกระทรวง ฯ ก็เพราะ ไทยยังมีกรมตำรวจชาติ ความจำเป็นที่จะต้องกระทำ เช่นนั้นยังไม่ถึงขนาดจนกว่าวันเวลาจะได้เปลี่ยนแปลงไป และถึงเวลาอันสมควร งานต่าง ๆ ที่เคยขึ้นอยู่กับกองจรเดิมก็แยกออกมาตั้งใหม่ เช่นกองสวัสดิการ กองการศึกษา ซึ่งยกขึ้นเป็นกองบัญชาการให้รับผิดชอบในการศึกษา และโรงเรียนของกรมตำรวจทั้งหมด วัน

โรงเรียนบางประเภทที่มีเทคนิคสูงเป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนอบรมของตำรวจสันติบาล เป็นต้น

(๒) **ในขั้นสอบสวนกลาง** เป็นที่ทราบอยู่แก่ใจแล้วว่างานในขั้นนี้ เป็นงานบริการจากส่วนกลาง (Central Service) ซึ่งมีกิจกรรมหนักไปในทางรักษาความมั่นคงของรัฐ (National and Governmental Security) และงานอันเป็นที่กระทบกระเทือน และเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจของตำรวจท้องที่ (Affecting various territories) และงานที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ (Special importance) ฉะนั้น การปรับปรุงจึงในครั้งหลังจึงได้ปรับปรุงปรามเสียใหม่โดย เปลี่ยนชื่อเป็น กองสืบสวนสอบสวนในทำนอง (Detective Division) แต่อยู่ในขั้นสูง (National level) ปรับปรุงตำรวจสันติบาลให้หน่วยพิเศษที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับ ความผิด ทาง คอมมิวนิสต์ได้มีไว้ ตาม กฎหมายรับรอง มิใช่ตั้งเป็นการชั่วคราว แยกกองวิทยาการตำรวจออกเป็น ๒ กอง คือ กองพิสูจน์หลักฐานซึ่งทำงานทางวิทยาศาสตร์และทางกายภาพ (Scientific & Physical Identification) ไว้กองหนึ่งและกองทะเบียนประวัติอาชญากร (Criminal Recordz)

ซึ่งทำงาน พิสูจน์ในค่าน ตัวบุคคล (Personal Identification) ไว้อีกส่วนหนึ่ง

อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวแล้ว กองตำรวจทางหลวงและกองตำรวจป่าไม้ได้ถูกตั้งขึ้นใหม่เพื่อรับสถานการณ์และประสานนโยบายของรูปในการรักษาทรัพยากรของชาติและรักษาทางหลวงซึ่งปัจจุบันสภาพเปลี่ยนแปลงไป มีการคมนาคมสะดวกขึ้น ความผิดบนทางหลวงมากขึ้นทั้งควบคุมการรักษาทางหลวงเพื่อมิให้ประชาชนใช้ได้ตามอำเภอใจ เช่นบรรทุกน้ำหนักผิดกฎหมาย

อันเป็นทางให้เกิดชำรุดเสียหายเป็นต้น การตั้งตำรวจประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นขั้นที่แสดงให้เห็นความต้องการที่จะให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) แต่โดยเหตุที่โดยมี กรมตำรวจกรมเดียว เป็นกรมตำรวจชาติ ยังไม่อยู่ในวาระที่จะสลายตัว และเปิดโอกาสให้กรมกองอื่น ๆ ควบคุมการตำรวจไว้ในมือ ตำรวจที่ต้งขึ้นใหม่นี้ แม้จะปฏิบัติงานให้แก่กระทรวงทบวงกรมอื่น และรับงบประมาณจากกรมอื่น ๆ ก็ยังต้องขึ้นกับกรมตำรวจในทางเทคนิค - วินัย และการบังคับบัญชาเป็นแต่รับนโยบายประสานงานกับกรมอื่น ๆ ตามเนื้อหาของงานและเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของงานต่าง ๆ เท่านั้น

(๓) **กองบัญชาการศึกษา** นับว่ากรมตำรวจได้ปรับปรุงครั้งใหม่ที่จัดให้การศึกษาอบรม (Recruitment and Training) ทุกอย่างได้อยู่ในบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน ยกเว้นการอบรมพิเศษของตำรวจบางหน่วย เช่น สันติบาล ป่าไม้ และ รถไฟ แต่ก็มิได้หมายความว่า จะเริ่มกระทำแต่ต้น ในขั้นแรก ตำรวจที่สมัครเข้ารับ ราชการ ต้อง ปฏิบัติ ตามแบบ แผน ของกรมตำรวจและผ่านการศึกษารับรองจากโรงเรียนต่าง ๆ ของกองบัญชาการศึกษาเสียก่อน ต่อเมื่อได้ถูกแต่งตั้งไปประจำกองใด ๆ กองนั้น ๆ ก็จะทำการอบรมเจ้าหน้าที่ให้หนักไปในทางสายงานที่ปฏิบัติอยู่ แต่กรมตำรวจก็ยังสามารถเรียกเจ้าหน้าที่ เหล่านั้นเข้ารับการ อบรมเป็นส่วนกลางอีกได้ เพื่อเป็นการสมควร

ฉะนั้น กองบัญชาการศึกษา จึงเป็นองค์การย่อยจากกรมตำรวจที่รวมโรงเรียน ตำรวจทุก ประเภทที่มีไว้ขึ้นกับกองอื่น ๆ โดยตรง ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนตำรวจตามเขตต่าง ๆ ของตำรวจภูธรได้ถูกยุบหมดและกลับขึ้นตรงต่อ บช. ศ. น

(๔) กองบัญชาการตำรวจนครบาล

ข้อสังเกตสำหรับการ ปรับปรุงตำรวจ นครบาลในครั้งหลังนี้ จะเห็นได้ว่ากรมตำรวจได้ ใช้ความพยายามที่จะแยกงานตำรวจออกไปในรูปให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างจริง ๆ (Specialization) ดังจะเห็นได้จากการแยกหน่วยเยาวชนออกจากกองตำรวจจราจร และตั้งขึ้นเป็นกองกำกับการต่างหาก เพิ่มเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานต่างๆ ให้ได้ผลจริงจัง ทั้งสองฝ่ายนำกองตำรวจมา มารวมอยู่กับตำรวจจราจร ซึ่งนับว่าเป็นการถูก หลักการอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังได้แยกกองสุนัขตำรวจออกไปจากกองปราบปรามเดิม ให้ขึ้นอยู่กับตำรวจนครบาล เพื่อปฏิบัติงานใกล้ชิดกับตำรวจท้องที่ ซึ่งลักษณะงานของตำรวจสุนัขเป็นเช่นนี้ อยู่แล้ว อีกทั้งกองรถวิเทศและศูนย์รวมข่าว ขึ้นอีกต่างหากจากที่มีอยู่แล้วที่กองปราบปรามเดิมนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ที่นอกจากจะเป็นการถูก ต้องด้วยหลักวิชาแล้ว ผลในทางปฏิบัติการให้บริการแก่ประชาชนจะเพิ่มพูนขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย

สิ่งที่ ควรจะ ได้กล่าว ในที่นี้ อีก ประการ หนึ่ง ก็คือ โดยสภาพตำรวจนครบาลก็มีลักษณะเป็นตำรวจเมืองหรือนคร (City Police) อยู่แล้ว ก่อนทางการจัดส่วนราชการ เช่นนี้ ของตำรวจของ City Police การแบ่งแยกกระวางฝ่ายสืบสวน (Detective division) กับฝ่ายลาดตระเวนป้องกัน (Patrol division) ย่อมจะต้องแยกออกจากกัน โดยเด็ดขาดเป็นคนละฝ่าย แต่ประสานงานกัน ลักษณะการจัด ส่วน ราชการเช่นนี้ ของตำรวจ นครบาลไทยยังบกพร่อง ซึ่งอาจมีมูลเหตุมาจากอุปสรรคหลายประการ อาทิ เช่น จำนวนกำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เครื่องมือไม่สมบูรณ์ ความเชื่อศรัทธาหรือความกตัญญูเห็นคล้อยตาม (Ideas & Concept) ยังเปลี่ยนแปลงโดยช้า จึงไม่อาจ

เปลี่ยนแปลงได้อย่างกลับหน้าเป็นหลัง ทั้งประชาชนซึ่งเคยชินต่อตำรวจในเครื่องแบบ อาจประสบความขลุก-ขลักในการคลุกเคล้ากับตำรวจนอกเครื่องแบบซึ่งจะนำมาซึ่งเหตุการณ์ไม่เป็นมงคลและผลดีมากนัก

โดยเหตุนี้ กรมตำรวจจึงหาทางออกโดยวิธีตั้งกองกำกับการ สืบสวนสอบสวน ขึ้นในกองบังคับการตำรวจนครบาลทุกกอง ทำหน้าที่ส่วนใหญ่ไปในทางสืบสวนสอบสวนช่วยเหลือท้องที่ภายในเขตอำนาจในคดีที่เกี่ยวข้องพันหลายท้องที่หรือคดีสำคัญ พิจารณา อย่างเคร่งครัด ๆ อาจจะเป็นงานซ้อนงาน แต่ความจริงแล้วเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นขั้นเริ่มต้นของตำรวจนครบาลไทยว่า ในกาลต่อไปตำรวจ ฝ่ายสืบสวนและ ฝ่ายยูนิฟอร์มหรือปกครองจะได้แยกกันออกโดยเด็ดขาด ซึ่งไม่อาจทำได้ ในขณะนี้ และเมื่อพิจารณาในรูปนี้แล้วก็จะไม่เป็นการมีกองซ้อนกอง หากจะนำไปเปรียบเทียบกับกองสืบสวนฯ ของกองบัญชาการสอบสวนกลางแต่ประการใด เพราะกอง ๑ ของกองสืบสวนฯ (บช. ก.) ทำหน้าที่ทั้งพระนครธนบุรี ส่วน กก. สืบสวนฯ ของ บก.น. นั้น ทำภายในเขต บก. ของตนเองเท่านั้น และเป็นตัวแทนของกองสืบสวนฯ ของตำรวจนครบาลซึ่งจะต้องตั้งขึ้นในกาลต่อไปในอนาคตอันใกล้ ซึ่งจะเป็นการเดินเข้าสู่ความชำนาญเฉพาะอย่างโดยสมบูรณ์ (Specialization)

(๕) กองบัญชาการตำรวจภูธร ตำรวจส่วนภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงมากมายนัก ทั้ง ๆ ที่บางจังหวัดในขณะนี้ มีสภาพเจริญมากเป็น ลักษณะเขตหนาแน่น (Urban Areas) อันควรแก่การเข้ามาอยู่ในสังกัดของตำรวจภูธร แต่จัดให้อยู่เสียคนละฝ่ายโดยอาศัยเหตุผลที่ว่า ตำรวจตระเวนชายแดนปฏิบัติการหนักไปในทางทหารมาก

การดำเนินงานของ ทชต. มาขึ้นใน บช.ภ. ซึ่งมีข้อ
ถกเถียงกันอยู่มาก ผลปฏิบัติจะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่
จะต้องติดตามศึกษากันต่อไป

ลักษณะของการจัดส่วนราชการของ ตำรวจนคร-
บาลจะเป็นอย่างไรในอนาคตนั้น มีข้อที่น่านำมากล่าว
เป็นหลักในการพิจารณาอยู่มาก

(๑) กลไกกลาง (Central machinery) ลักษณะ
ขององค์การ (Organization) นั้นต้องได้รับการวิเคราะห์
ศึกษาอย่างถี่ถ้วนว่า มีงานหลักอะไรบ้างซึ่งจะขาดเสีย
มิได้ และควรนำมาขึ้นตรงต่อกรม เช่นงานการเงิน
งานการจัดกำลังเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

(๒) บริการจากส่วนกลาง (Central service)
ก็เช่นเดียวกัน เป็นงานที่มีลักษณะชั้นสูงชนชาติ (National
Level) จะทำงานในทางรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล
ความมั่นคงของชาติ และความสงบภายในที่มีลักษณะ
ยากแก่การปฏิบัติสำหรับตำรวจท้องที่เท่านั้น มิใช่กระทำ
เสียทุกอย่างจนเข้าไปแทนที่ตำรวจท้องที่

(๓) บริการโดยตรงต่อประชาชน (Direct
service to the people) งานนี้เป็นงานของตำรวจท้องที่
โดยตรงและมีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่ได้
รับมอบหมายให้หากเหลือกำลังโดยเหตุผลดังกล่าวในชั้น
“บริการจากส่วนกลางจึงตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริการจาก
ส่วนกลาง”

การจัดส่วนราชการโดยอาศัยความเข้าใจในหลัก
(Principles) เหตุเหล่านี้ย่อมจะช่วยให้ได้มา
ซึ่งการจัดส่วนราชการที่ได้ผลตรงตามกาลเวลาและความ
ต้องการของประชาชน

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตได้มากสำหรับตำรวจ
นครบาลไทย ที่เป็นผู้ได้รับหน้าที่ให้กระทำทุกอย่าง
(General authorities) อันเป็นผลให้กลายเป็นกระโถน
ห้องพระโรง และในที่สุดก็กระทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์
ฉะนั้น การแยกหน่วยทำหน้าที่เฉพาะอย่างจึงเป็นสิ่งที่
จำเป็น กล่าวคือ การตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่จำกัดเฉพาะ
(Restricted) ขึ้นให้มาก ซึ่งเป็นเวลาสมควรแล้วที่จะ
กระทำดังนี้ เช่นเดียวกันกับประเทศในตะวันตกที่มี
ตำรวจหลายประเภท เช่นตำรวจอุโมงค์ และตำรวจสวน
สาธารณะเป็นต้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะต้องกระทำ
ให้เหมือนกับต่างประเทศทุกอย่างไป แต่เป็นการแก้ไข
ปรับปรุงไปตามตักรีของความต้องการ ของประชาชนเท่า
นั้น

การรวบอำนาจ—การกระจายอำนาจ

การศึกษาของตำรวจนครบาลนี้ ความเข้าใจ
ในการรวบหรือกระจายอำนาจย่อมมีความสำคัญอยู่มาก
เพราะจะช่วยเป็นปัจจัยประกอบการ พิจารณา วินิจฉัย ทั้ง
ในทางการจัดส่วนขององค์การตำรวจและการบริหาร การ
มองสิ่งหนึ่งสิ่งใดแต่เพียงส่วนเดียวหรือหลายส่วน แต่
มิใช่ทั้งหมดย่อมไม่อาจเข้าใจสิ่งนั้นได้ละเอียดอ่อนพอ ซึ่ง
อาจนำมาซึ่งการตัดสินใจหรือตกลงใจ ที่ผิด พลาด ได้มาก
เช่นเกี่ยวกับการมองป่าไม้ทั้งป่า มิใช่มองเห็นแต่ต้นไม้
ต้นเดียวเท่านั้น อีกประการหนึ่งจะทำให้เกิดความ
เข้าใจความเกี่ยวพันระหว่างอำนาจ และฐานะของรัฐบาล
กลาง (Central government) และรัฐบาลท้องถิ่น
(Local Units) ลักษณะหรือแบบ (Type) ของรัฐบาล
อาจแบ่งโดยลักษณะของการวางอำนาจได้ (Locus of
Power) ได้สองประเภท.—

(๑) โดยวิธีแยกอำนาจ (Separation of Power) ถือเอาความต่างระหว่างองคาพยพของรัฐบาลตามหน้าที่ที่ปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ระบอบรัฐสภา และระบอบประธานาธิบดี (Cabinet or Parliamentary government and Presidential gov't)

(๒) โดยวิธีแบ่งอำนาจ (Division of Power) ถือเอาความต่างระหว่างองคาพยพของรัฐบาลตามเขตพื้นที่ให้อำนาจไว้ เรียกว่ารัฐบาลเดี่ยว (Unitary government) และรัฐบาลเฟเดอรัล (Federal government)

การมีรัฐบาลเดี่ยว (Unitary) มิได้หมายความว่ารัฐบาลนั้นจะรวบอำนาจเสมอไป ตรงกันข้าม รัฐบาลท้องถิ่นอาจได้รับอำนาจจากรัฐบาลกลางเป็นอันมาก ซึ่งมีคิรีในการปกครองตัวเอง (Degree of autonomy) มากทั้งในนโยบายและการบริหาร ประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศฝรั่งเศส ในข้อที่ว่า แม้รัฐบาลท้องถิ่นจะมีนายกเทศมนตรีทำหน้าที่ แต่การปกครองตัวเองก็มีเขต ขอบเขตจำกัด ตกอยู่ภายในกฎของการควบคุมทางปกครอง (Administrative Control) ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามนโยบายของรัฐบาลกลางนั้น ๆ

โดยเหตุนี้ จึงควรที่จะได้เข้าใจความหมายของ "การควบคุมทางปกครอง" (Administrative Control) ความจริงการควบคุมทางปกครองทางรัฐบาลกลางนี้กระทำได้หลายวิธี แต่ส่วนมากใช้วิธีผ่านการปกครองหรือทางมหาดไทย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ส่งออกไปควบคุม

"การควบคุมทางปกครอง" หมายถึงวิธีการดังต่อไปนี้—

(๑) โดยการตรวจสอบ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลาง

(๒) โดยการควบคุมระบบการบัญชี และการเงิน โดยวางระเบียบวิธีการแบบฟอร์มและรายงานต่าง ๆ

(๓) ตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลาง อาจทำการตรวจบัญชีการเงินเมื่อใดก็ได้ (ตรวจเงินแผ่นดิน)

(๔) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางเท่านั้น

(๕) รัฐบาลกลางสงวนอำนาจ การถอดถอน และให้ออกจากราชการของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

(๖) รัฐบาลท้องถิ่นจะได้รับเงินช่วย หรือ งบประมาณจากรัฐบาลกลาง

การเข้าใจความหมายของการควบคุมทางปกครองได้มากเท่าใด ความขัดแย้งต่าง ๆ ในท้องถิ่นก็ยิ่งจะน้อยลงเท่านั้น ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ต่างกับประเทศอื่นในข้อที่ว่า การรวบอำนาจมากเป็นเหตุให้งานต่าง ๆ มั่วสุมอยู่ในชั้นบนมากเกินไป กว่าที่จะบริหารไปได้ จึงได้ใช้ระบบการใช้จ่าย (System of Provisional orders) สำหรับประเทศอเมริกานั้น โดยเหตุที่ประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมเก่ายังฝังแน่น การตั้งรกรากของพลเมืองในประเทศนี้ มีผลจากการแสวงโชคเผชิญภัยพลเมืองถือว่าชุมชน (Community) ที่ตั้งขึ้นนั้นเป็นของตนเอง กิจการบางอย่างรัฐบาลแห่งมลรัฐหรือรัฐบาลกลาง ไม่อาจยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการควบคุมทางปกครองจึงใช้ทุกวิธีซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น

ประเทศไทย และประเทศฝรั่งเศส มีความละม้ายคล้ายคลึงกันอยู่มาก กล่าวคือถือหลักการใช้ระบบการควบคุมทางปกครอง (Administrative Control) เป็น

ที่ถึง ถึงขนาดไม่นำการควบคุมในรูปอื่น ๆ ผิดกันแต่ว่า ในประเทศฝรั่งเศสการวางหลักการ ประสาน งาน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น รัศมและปฏิบัติการสอดคล้องต้องกันมากกว่า ความขัดแย้งกันจึงไม่เหมือนกับของไทย ซึ่งยังเป็นเรื่องการแย่งอำนาจกันมากกว่า ถ้าจะได้มีการพิจารณาหลักการประสานงานให้ถูกต้อง ระหว่างเจ้าหน้าที่ ทั้งสอง ประเภท นี้ ได้อย่างกว้างขวางรัศมแล้วความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นเลย แต่การที่จะเข้าถึงขั้นนี้ได้ยัง จะต้องมีการจัดแนวความคิดเก่า ๆ ล้าสมัย บางอย่างออกไปให้หมดสิ้นเสียก่อน พร้อมทั้งการปรับปรุงแก้ไขระบบบางอย่างให้สอดคล้องต้องกันด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การที่จะกระจายอำนาจได้ ก็ต้องมีการรวบอำนาจไว้ก่อน และเพื่อที่จะรวบอำนาจ ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจ เพราะในการที่จะโอนอำนาจไปสู่ในมือเจ้าหน้าที่ ของ รัฐ ตาม ลำดับ ลง ไป นั้น ก่อนอื่นรัฐบาลกลาง จะต้อง รวบ อำนาจ ไว้ ใน ส่วนกลาง ก่อน แล้วจึงกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไป ให้แก่รัฐบาล และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน การรวบอำนาจมาแล้วก็ย่อมจะต้องกระจายอำนาจนั้นออกไปในตัว หากมีอำนาจทั้งหลายก็ต้องอยู่แต่ในมือของส่วนกลาง ทำให้ต้องกระทำเสียทุกอย่างซึ่งเป็นไปไม่ได้ เช่นการใช้พินิจัยและการใช้อำนาจควบคุมบังคับบัญชาในทุก ๆ เรื่อง ส่วนกลางจึงต้องกระจายอำนาจไปให้ท้องถิ่นให้มีทั้ง อำนาจ และ ความ รับผิดชอบ ตาม ควร เพื่อที่จะได้มีโอกาสจะดำเนินการตามนโยบาย ที่วางไว้ได้ ให้เกิดผลดี ในการทำงาน ฉะนั้น เราอาจสังเกตได้จาก พฤติกรรมของรัฐบาลต่าง ๆ ของไทยในอดีตที่ว่า ยังมี การรวบอำนาจมากเท่าไร ก็ยัง ต้อง มี การ พยายามกระจาย อำนาจ มาก เท่านั้น และในทางตรงกันข้ามยิ่งพยายาม

กระจายอำนาจมากเท่าไร ก็ยิ่งมีการรวบอำนาจขึ้นเท่านั้น เช่นกัน

ดังได้กล่าวมาแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นความเกี่ยวพันระหว่างอำนาจของรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความเข้าใจฐานะของตำรวจนครบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลท้องถิ่น และชี้ให้เห็นตึกของการรวบรวมและกระจายอำนาจก็ดี ลักษณะวิธีการของการควบคุมทางปกครองก็ดี อาจเป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัย และชี้แนวการแก้ไขปรับปรุงการจัดส่วนราชการของตำรวจนครบาล (Organization) ด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ในบทที่ว่าด้วยแนวของ ตำรวจนครบาลไทยในอนาคต

ระบบการตำรวจนครบาลประเทศญี่ปุ่น

การตำรวจประเทศญี่ปุ่นในสมัยเดิม มีฐานะเป็นกรมตำรวจชาติ มีอธิบดีกรมตำรวจขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เช่นเดียวกับประเทศไทย กล่าวคือในด้านการควบคุมทางปกครอง (Administrative Control) อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจควบคุมตำรวจทั่วประเทศ แต่ในทางปฏิบัติการตำรวจในภูมิภาคต้องขึ้นกับผู้ว่าราชการจังหวัด (ผิดกับของไทยเล็กน้อยในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นกรณีขัดแย้งกันตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้)

หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการให้ญี่ปุ่นเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ จึงได้มีการออกกฎหมายกระจายอำนาจตำรวจออกไป มีการตั้งคณะกรรมการสวัสดิภาพประชาชนแห่งชาติ (National Public Safety Commission) มีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ลดหลั่นกันลงไป ทำให้ตำรวจญี่ปุ่น

แยกกำลังออกเป็นกองตำรวจอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง กล่าวคือ ตำรวจส่วนภูมิภาคเป็นตัวของตัวเองขึ้นแต่โดยผลแห่งภัยสงคราม ญี่ปุ่นตกอยู่ในภาวะที่แร้นแค้นและระส่ำระสายทุกด้าน จึงทำให้การตำรวจในส่วนภูมิภาคปรับปรุงตัวเองไม่ทัน สมรรถภาพเสื่อมลง จึงกลับให้มีการตั้งกรมตำรวจแห่งชาติขึ้นอีก (National Police Agency) ขยายอำนาจของคณะกรรมการมีการตั้งกองสอบสวนกลาง (Central Service) ขึ้น และทำการยุบตำรวจเทศบาลและตำรวจท้องถิ่น

การตำรวจนครบาลของญี่ปุ่นจึงมีอยู่แต่ในนครหลวงและนครใหญ่ ๆ ที่มีฐานะเท่าเทียมกันเท่านั้น ยกฐานะเป็นกรม มีอธิบดี เป็นอิสระไม่ขึ้นกรมตำรวจชาติ ขณะนี้มีอยู่ห้าหัวเมืองด้วยกันคือ โอซากา, เกียวโต, นาโงย่า, โยโกฮามา และ โตเกียว

ตามกฎหมายใหม่นี้ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีเข้าควบคุมการตำรวจทั่วประเทศได้โดยตรง ถ้าหากว่าเป็นกรณีฉุกเฉิน หรือความไม่สงบทางการเมือง การประกาศภาวะฉุกเฉินของนายกรัฐมนตรี จึงอาจกระทำได้โดยข้อเสนอแนะของกรรมการในกรณีเช่นนี้ อธิบดีกรมตำรวจชาติ จะมีอำนาจรองไปจากนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจสั่งการไปยังอธิบดีตำรวจนครบาล และตำรวจอื่น ๆ ได้ทั่วประเทศ.

ระบบตำรวจนครบาลประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษ มีตำรวจ ๔ ประเภท -

(๑) ตำรวจเคาตี (County Police or Constabulary)

ตำรวจประเภทนี้มีหัวหน้าตำรวจเรียก (Chief Constable) แต่อยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการผสม (Standing Joint Committees)

(๒) ตำรวจโบโรห์ (Borough Police) ควบคุมโดยคณะกรรมการของโบโรห์นั้น ๆ เรียกชื่อว่าการกรรมการควบคุม (Watch Committee)

(๓) ตำรวจนครหลวง (The Metropolitan Police) อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ รัฐมนตรีว่าการ มหาดไทย และมีหัวหน้าเป็น (Commissioner) มีอยู่เฉพาะในมหานครลอนดอนเท่านั้น

(๔) ตำรวจกลางใจเมืองลอนดอน (City of London) มีคณะกรรมการควบคุม (Common Council) อยู่ และมีเขตพื้นที่เพียงหนึ่งตารางไมล์ อันเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์และประเพณีเท่านั้น

นอกจากนี้ ประเทศ อังกฤษยังมีตำรวจพิเศษ อีกหลายประเภท เช่น ตำรวจรถไฟ, ตำรวจท่าเรือ, ตำรวจน้ำ, ตำรวจล่าน้ำ, ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พิจารณาโดยสภาพแห่งความเจริญของประเทศอังกฤษ ตำรวจทุกหน่วยแทบจะมีสภาพเป็นนครหลวงทั้งสิ้น แต่การศึกษาเพื่อความถูกต้องย่อมควรพึงเล็งเฉพาะตำรวจในมหานครลอนดอน (Scotland Yards) เท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศอังกฤษไม่มีกรมตำรวจแห่งชาติ แต่ทุกแห่งขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย โดยมีเจ้าตำรวจ (Inspector General) เป็นตัวแทนทำการตรวจตรา (Check and Control) สำหรับตำรวจสกอตแลนด์ยาร์ด ซึ่งเรียกโดยย่อว่า MPD. นี้ มีลักษณะพิเศษที่ควรพิจารณาอยู่บ้างก็คือ นอกไปจากทำหน้าที่เป็นตำรวจท้องที่แล้ว (Direct Service to the people) ยังทำหน้าที่สอบสวนกลาง (Central Service) กล่าวคือมี

กำลังเจ้าหน้าที่สำหรับ บริการ ท้องที่ และใน ต่างประเทศ เมื่อจำเป็นในกรณีถูกขอร้อง (requested) หรือในกรณีคาบเกี่ยวหลายท้องที่ (affect Various Territories) และในทางปกครองบังคับบัญชาแล้ว รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจเหนือตำรวจนครบาล เทศบาล ตำรวจในภูมิภาค ซึ่งเป็นการควบคุมทางงบประมาณมากกว่า ฉะนั้น ในแง่ของการควบคุมทางปกครองแล้ว (administrative Control) จึงแสดงให้เห็นถึงการผ่อนผันสั้นยาว (Flexibility) โดยอาศัยข้อบังคับคำสั่งเป็นหลัก (System of Provisional Orders) และเงินช่วยเหลือ (grants-in-aids)

นอกจาก การมี ระบบจเร ตำรวจ ควบคุม การ ตำรวจ แทน รัฐมนตรีมหาดไทยแล้ว ยังมีสหพันธ์ตำรวจ (Police Federation) ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตำรวจทั่วไปในทางสวัสดิภาพ เงินเดือน และการงาน สหพันธ์ตำรวจนี้ เป็นผลจากการห้ามตำรวจมิให้เข้าเป็นสมาชิกในสหบาลกรรมกร แต่เปิดโอกาสให้ได้รักษาสติและหน้าที่ของตนเองได้โดยมีตัวแทน สหพันธ์ตำรวจนี้มีสภาพเป็นสภาตำรวจก็จริง แต่ไม่มีอิทธิพลเข้าไปควบคุมงานบริหารของตำรวจโดยตรงได้

ส่วนในทางการจัดแบ่งส่วนราชการนั้น นอกจาก จะแบ่งเขตท้องที่เป็นกองบังคับการ กองกำกับการ และ สถานีตำรวจแล้ว ในส่วนกลางยังแบ่งเป็นสายงาน ๕ สายใหญ่ ๆ ซึ่งผิดกับการแบ่งส่วน ราชการ ของหน่วย ตำรวจ ประเทศอื่นอยู่มาก แต่ก็มีลักษณะสมบูรณ์ในตัว ถ้าจะนำมาเทียบ เคียงกับ สภาพ ของกรม ตำรวจ กรมใดกรมหนึ่ง.

ระบบการตำรวจนครบาลในสหรัฐอเมริกา

การตำรวจในอเมริกา แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท (แบ่งตามชั้น)

(๑) **ตำรวจท้องที่** ซึ่งอาจเป็นตำรวจหมู่บ้าน ตำบล เมือง หรือ นคร ก็ได้และมีสภาพเป็น ตำรวจเทศบาลเสียเป็นส่วนมาก แตกต่างกันในข้อปลีกย่อยบ้าง ตามสมควรเพราะขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ของเป็น มาของการตั้งประเทศ ตำรวจประเภทนี้ พลเมืองในท้องที่ถือหลักการเป็นเจ้าของ คือ เข้าจัดการตำรวจเสียเอง เพื่อความผาสุก ร่วม กันไม่ยอมให้ รัฐหรือ ชาติ เข้า เกี่ยวข้อง ตำรวจประเภทนี้ จึงมีอำนาจหน้าที่ทั่วไป (general authority)

(๒) **ตำรวจชั้นมลรัฐ** (State Police) เป็น ตำรวจที่เสริมกำลังแก่ ตำรวจท้องที่ในเขตพื้นที่นอกเขตของเมือง แต่มีการประสานงานกันกับตำรวจท้องที่

(๓) **ตำรวจชั้นชาติ** (Federal) ซึ่งได้แก่ตำรวจ เอฟ.บี.ไอ. (Federal Bureau of Investigation) ซึ่งมีสภาพเป็นกรมตำรวจในตัวเอง แต่มิใช่กรมตำรวจแห่งชาติ กระทำหน้าที่ทั้งในทางการเมืองเกี่ยวแก่ความมั่นคงของชาติ (National Security) และทางสืบสวนคดีอาญาทั่วไป แต่จำกัดเฉพาะความผิดที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เอฟ.บี.ไอ. มีสภาพเป็น สอบสวนกลาง (Central Service) และในขณะเดียวกัน เป็นศูนย์กลางแห่งตำรวจชาติโดยวิธีการสร้าง มาตรฐาน ตำรวจทั่วไป และการเป็นตัวอย่างให้แก่ตำรวจผิดกัน แต่ที่ไม่มีสถานี ตำรวจ ท้องที่ อย่างตำรวจ สกอตแลนด์-ยาร์ด มีแต่ออฟฟิศ สาขาอยู่ทุกมลรัฐเท่านั้น

นอกจากนี้ ตำรวจ อเมริกายังมี ตำรวจ อีกหลาย ประเภทที่มีอำนาจจำกัด (Restricted authority) เช่น ตำรวจทางหลวง, ตำรวจควบคุมสัตว์ป่า, ตำรวจควบคุมสรรพสามิต ทั้งในชั้นมลรัฐและในชั้นสูงกว่า (Federal)

อันได้แก่ตำรวจตระเวนชายแดน (Border Patrol) ตำรวจ
กระทรวงการคลัง ได้แก่ภาษีและยาเสพติดและตำรวจ
ไปรษณีย์ เป็นต้น

โดยที่อเมริกา มีตำรวจนาาประเภทแต่ละประเภท
มีอิสรภาพในเขต พื้นที่แล้ว มีระเบียบกฎข้อ บังคับ ภายใน
ของตนเอง ปัญหาการวางมาตรฐานจึงเป็นปัญหาใหญ่
ซึ่งยากที่จะให้เกิดแบบฉบับเดียวกัน (Uniformity)
เพราะต่างท้องถิ่นที่เป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน ไม่ว่าจะในการ
รักษาความสงบเรียบร้อยและการสืบสวน ต่างหน่วยต่าง
ทำไปตามอำเภอใจ ขาดการประสานงานกันอยู่มาก จึง
เกิดปัญหาขึ้นในปัจจุบันว่าจะปฏิบัติอย่างไร และเกิด
ความต้องการที่จะให้มีการรวมอำนาจในบางกรณีเพื่อให้
เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยอย่างน้อยก็ให้
ทุกหน่วยมีมาตรฐาน (Standard) และหลักปฏิบัติเป็น
แบบเดียวกัน (Uniformity)

ข้อที่พึงสังเกตในเรื่องตำรวจนครบาลของอเมริกา
ก็คือว่า นอกไปเสียจากในท้องถิ่นที่ไกลกันดาร อันอาจ
ยังมีเหลืออยู่ สภาพตำรวจของอเมริกาโดยทั่วไปมีสภาพ
เป็นตำรวจนครบาล คือ เป็นตำรวจเมือง (City Police)
เสียเป็นส่วนใหญ่ เป็นกร่างายที่จะศึกษาให้เข้าใจในวิธี
การจัดองค์การ (Organization) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีความ
คล้ายคลึงกันมากที่สุด ผิดกันในด้านขอบเขต (Scope)
ของงานเท่านั้นที่ใหญ่เล็กกว่ากัน ส่วนในด้านกา
รปกครองนั้น (administration) การตำรวจอเมริกาที่เป็น
ตำรวจเมือง ย่อมอยู่ภายในบังคับบัญชาของนายกเทศ
มนตรี หรือผู้จัดการ (City Manager) แห่งเทศบาลนั้นๆ
เป็นส่วนใหญ่.

ระบบการตำรวจนครบาลประเทศฝรั่งเศส

ตำรวจนครบาลของฝรั่งเศส มีสภาพเป็นกรม
ตำรวจอยู่ในตัว (La Prefecture de Police) กล่าวคือ
งานทุกอย่างที่ กรมตำรวจ จะพึงมี ย่อมมีอยู่ในกรมตำรวจ
นครบาลฝรั่งเศสซึ่งขึ้นตรงต่อ (Prefet de Police) มี
อิสรภาพต่างหากจากหน่วยตำรวจอื่น ๆ แต่ขึ้นตรงต่อ
รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย เช่นเดียวกับตำรวจสอบ-
สวนกลาง (La Surete Nationale) ซึ่งมีสภาพเหมือน
กรมตำรวจเช่นเดียวกัน แต่ทำหน้าที่ทางสอบสวนกลาง
(Central Service) ตำรวจนครบาลฝรั่งเศสมีเขตอำนาจ
เฉพาะจังหวัดแซน (Seine) ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงปารีส
ด้วย ลักษณะพิเศษของตำรวจนครบาลกรุงปารีส ก็คือ
มีตำรวจสันติบาล (การเมือง) อยู่ด้วย ทำหน้าที่
ประสานงาน กับตำรวจฝ่าย สอบสวน กลาง (Suréte
Nationale) การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะฝรั่งเศสไม่มีกรม
ตำรวจชาติ เช่นเดียวกับอังกฤษและอเมริกา แต่สภาพ
งานของตำรวจสอบสวนกลาง (Central Service) แม้จะทำ
หนักไปในทางการเมืองก็จริง คงรักษาแบบฉบับแห่ง
การเป็นตัวอย่างในตำแหน่งทุกแขนงแก่ตำรวจท้องถิ่น ทั้ง
เป็นตำรวจท้องถิ่นไปในตัวด้วย สำหรับในเมืองหรือ
นครที่มีพลเมืองมากกว่า ๑๐,๐๐๐ คน เพราะเวลาที่ใดที่มี
พลเมืองต่ำกว่า ที่นั้นตกเป็นหน้าที่ของ ตำรวจภูธร
(Gendamerie) ซึ่งขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของกระทรวง
กลาโหมฝรั่งเศส (ขอเรียกว่าตำรวจภูธร เพราะไม่มีคำใด
จะทำให้เกิดความเข้าใจง่ายกว่า แต่หน้าที่ยังผิดกับ
ตำรวจภูธรของไทยหลายประการ)

โดยเหตุที่ตำรวจนครบาลฝรั่งเศส เป็นกรม ตำรวจ
ที่สมบูรณ์อยู่ในตัวเอง ฉะนั้นการงานทุกอย่างที่กรม

ตำรวจไทยจะมี จึงมีอยู่ในกรมตำรวจนี้ โดยครบถ้วน นอกจากนั้นยังมีผิดแผกไปบ้างตาม ความจำเป็น ในทาง จารีตและประวัติศาสตร์

ในด้านการปกครอง ตำรวจนครบาลไม่ได้ขึ้นกับ ผู้ว่าการนครปารีส (Prefet de Paris) แต่ขึ้นกับหัวหน้า ตำรวจ (Prefet de Police) แล้วขึ้นตรงต่อรัฐมนตรี มหาคไทย

ในด้านการจัดแบ่งส่วนราชการ นอกไปเสียจาก กองที่ขึ้นตรงต่อกรมแล้ว (auxiliary Service) คงมีกอง ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการ (Feild Service) ต่างหากซึ่ง

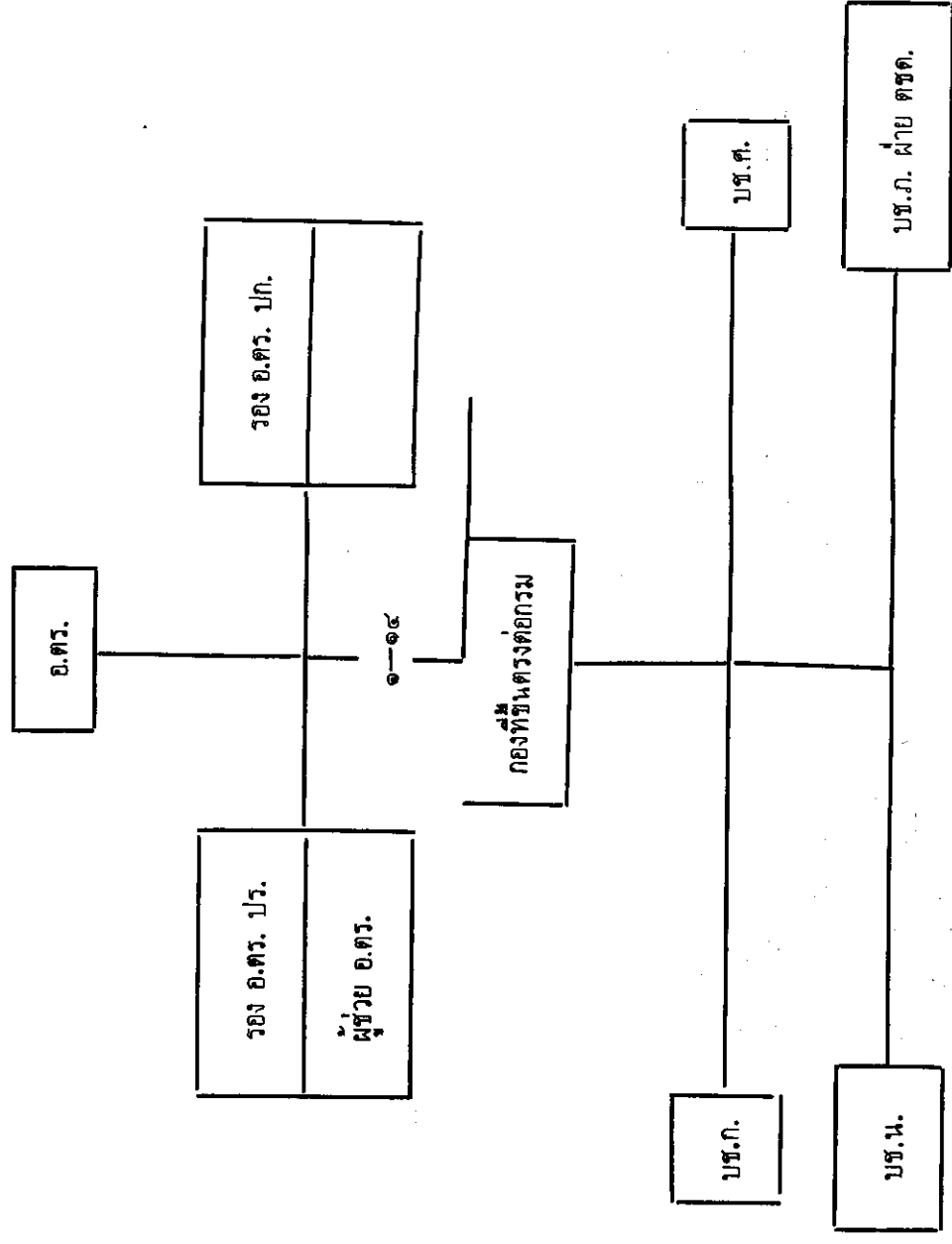
หมายถึงฝ่ายสืบสวนสอบสวน (Plainclothes) และกอง ตำรวจเทศบาล (Police Municipale) ซึ่งความจริงเป็น ตำรวจเครื่องแบบ ซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายปกครองป้องกัน เช่นเดียวกับของตำรวจนครบาลไทยนั่นเอง พิจารณา ในลักษณะทั่วไปในรูปของการจัดส่วนราชการ(Organiza- tion) ย่อมไม่สู้ผิดแผกจากกรมตำรวจของไทยมากนัก เว้นแต่การ กำหนดหน้าที่และหน่วยบางหน่วยซึ่งต้องตั้ง ขึ้นตามความจำเป็น การเข้าใจในเรื่องนี้ย่อมหมายถึงการ ทำความเข้าใจในหลักการ ตั้งองค์การ (Principles of Organization) นั้นเอง

สารบัญส่วนราชการกรมตำรวจ

แผนผังแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๐๓

รายการบริหารส่วนกลาง

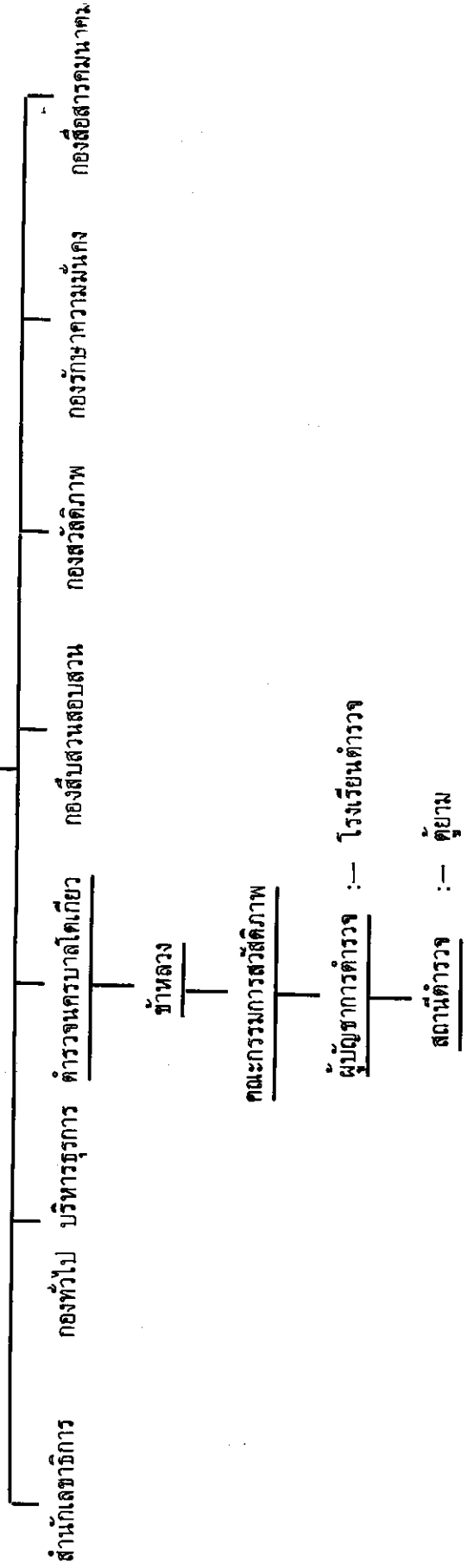
(คัดจากราชการกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๗ ตอนที่ ๗๗ วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๓)

การตำรวจนครบาลประเทศไทย

นายกรัฐมนตรี

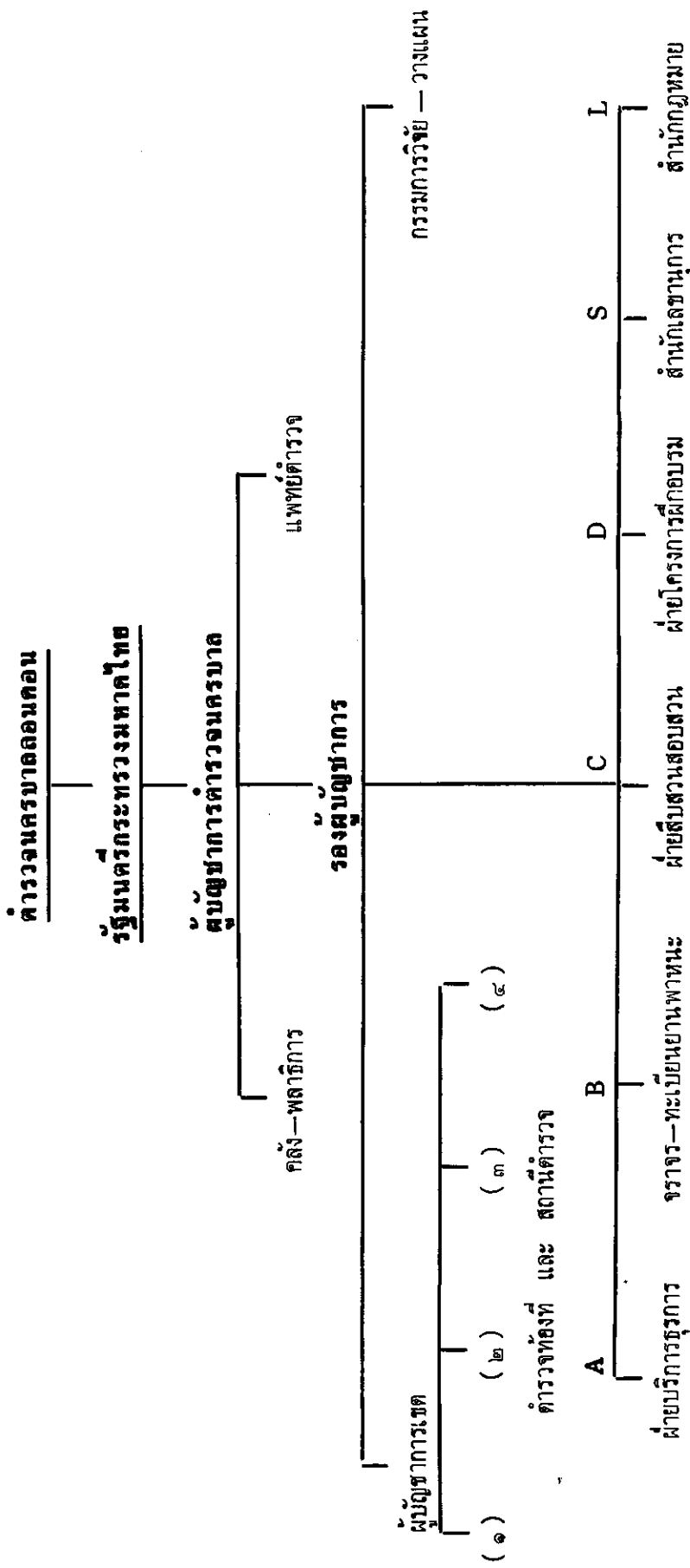
คณะกรรมการสวัสดิภาพประชาชน

สัญลักษณ์ (๑) มีกรมตำรวจชาติ และชนนายนายกรัฐมนตรี
ในกรณีฉุกเฉิน

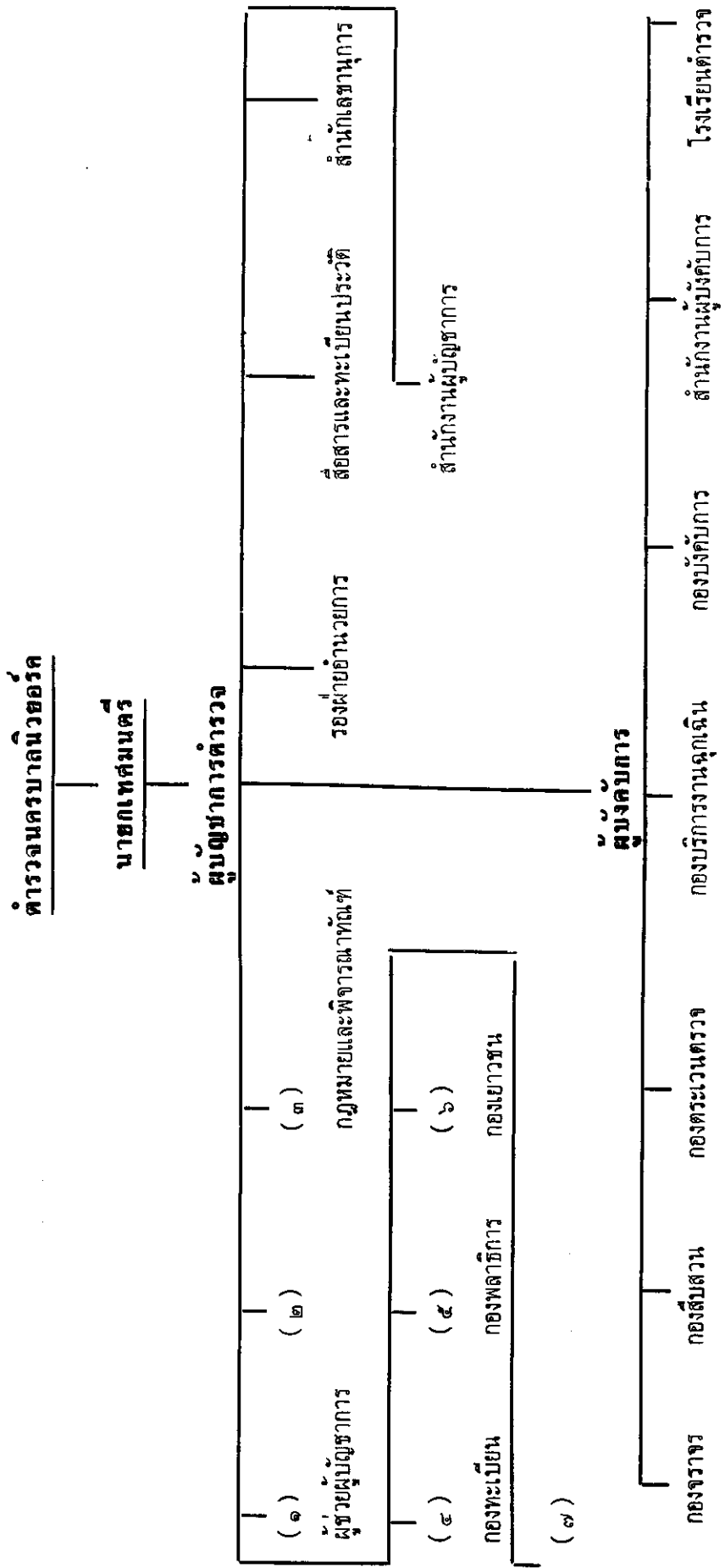
(๒) กองที่ขึ้นตรงต่ออธิบดีทำหน้าที่เป็น Central Service ด้วย

การตำรวจนครบาลของประเทศไทย

สัญลักษณ์ กอง C หรือยี่ห้อ C.I.D. มีสภาพเป็นทั้งตำรวจ
ฝ่ายสืบสวนสอบสวนและให้ความช่วยเหลือแก่ท้องที่
และประสานงานกับตำรวจสากล.

การตำรวจนครบาลสหรัฐอเมริกา

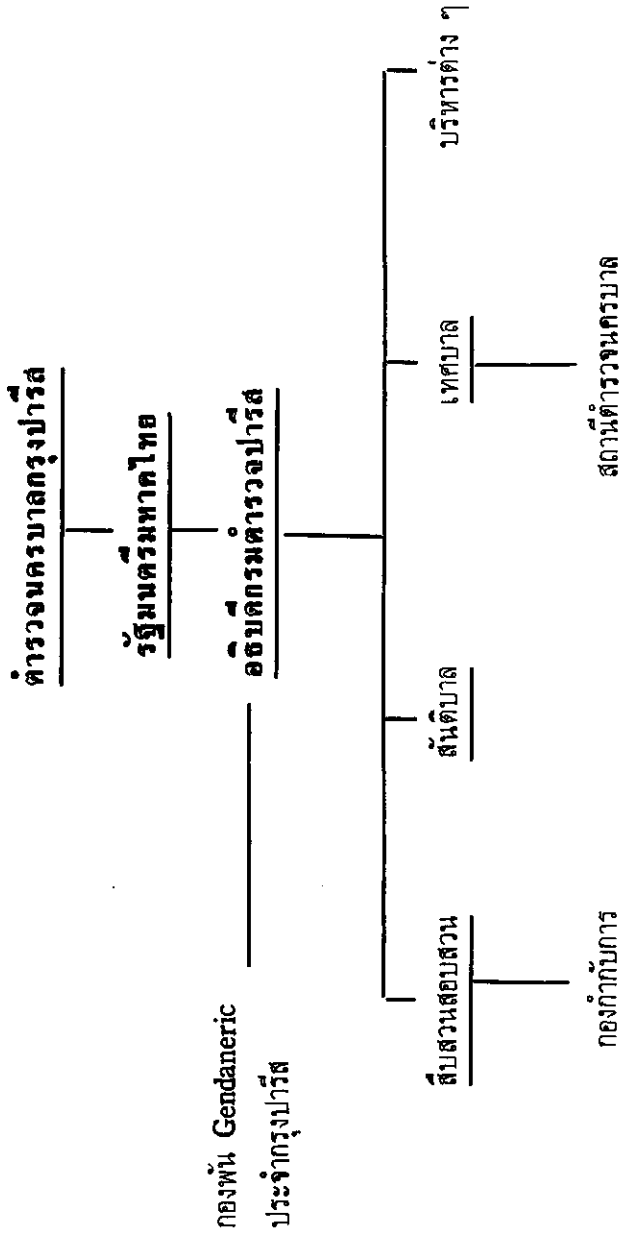

สัญลักษณ์ (๑) มีกลไกกลาง (Central Machinery)

(๒) มีฝ่ายปฏิบัติการ (Field Service)

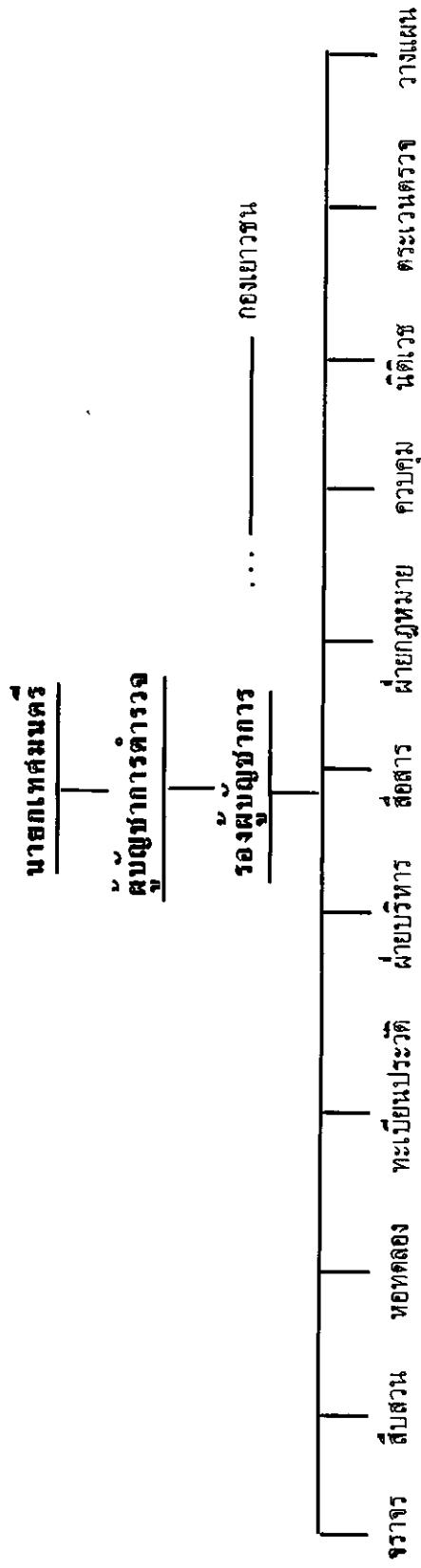
(๓) ไม่มีสัดส่วนสอบสวนจากส่วนกลาง (Central Service) เพราะเป็นตำรวจนคร หรือตำรวจท้องถิ่น (City Police)

การตำรวจนครบาลฝรั่งเศส

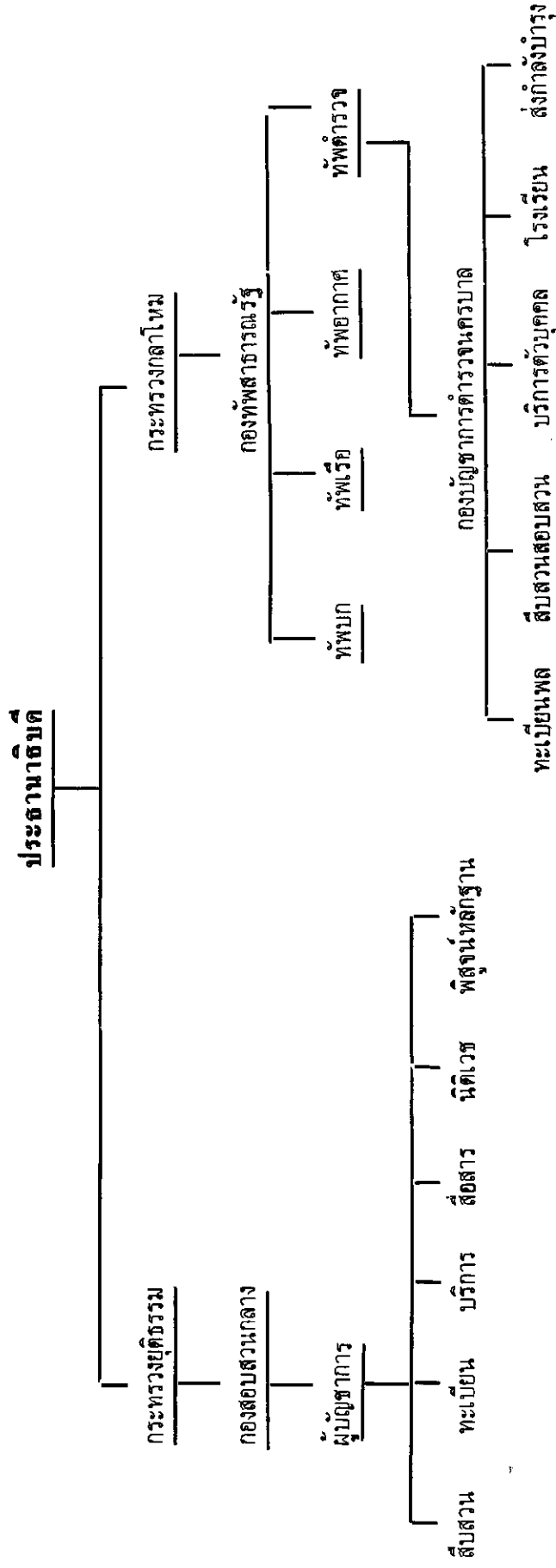

- สัญลักษณ์** (๑) มีตำรวจสันติบาลในตัว เพื่อประสานงานกับหน่วยบริการกลาง (Central Service)
- (๒) มีกองพัน Gendameric ซึ่งเป็นตำรวจกิ่งทหาร ประจำ

ตำรวจนครบาลผลิตปืนพกขึ้นกับเทศบาล

การตำรวจนครบาลประเทศฟิลิปปิน

สัญลักษณ์ (๑) จัดเป็นรูปกองทัพชั้นกลาโหม.

(๒) มีตำรวจสอบสวนกลาง, ขึ้นกระทรวงยุติธรรม.

(๓) ตำรวจนครบาลขึ้นกับเทศบาล.

การศึกษาเปรียบเทียบตำรวจนครบาลไทย กับประเทศอื่น

ในการศึกษาเปรียบเทียบ การตำรวจนครบาลไทย กับ ประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศใดในเขต เอเชียอาคเนย์ใต้ หรือในยุโรปอเมริกา จำเป็นจะต้อง อาศัย หลักความ แตกต่างของ การตำรวจทั่วไปของแต่ละ ประเทศว่า การตำรวจแต่ละประเทศนั้นย่อมมีความ แตกต่างกันในหลักการต่อไปนี้.—

(๑) แนวความคิดของประชาชนพลเมือง (Concept of people)

(๒) สภาพกิจการงานที่จะต้องปฏิบัติ (Conditions of work)

(๓) สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social environment)

ตำรวจอังกฤษที่ได้ชื่อว่าเป็นตำรวจตัวอย่างของโลก เมื่อนำเอามาปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยก็ไม่อาจ จะสืบสวนได้ผล หรือปฏิบัติงานอย่างอดทนได้เหมือน อย่างทำอยู่ในประเทศของตน อเมริกาก็เช่นเดียวกัน ได้ชื่อว่ามีเครื่องมือในการตำรวจอย่างทันสมัย และพร้อม สรรพ เมื่อนำเอาระบบการศุนย์รวมข่าว และรถวิทยุ มาใช้ ในประเทศไทยเราก็น่าจะยังไม่อาจยืนยันได้ว่า ได้ผล เต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ เพราะเหตุว่าขาดการเข้าใจถึงหลัก ทั้งสามประการดังกล่าวเบื้องต้น ว่าปัญหาการบริหารตัว บุคคล มีความ สำคัญและ เกี่ยว พัน กับ การ บริหาร อื่น ๆ รวมทั้งทางการจัดส่วนราชการของกรมตำรวจด้วย

โดยเหตุที่เป็นเช่นนั้น เราจึงต้องพิจารณาลักษณะ ทั่วไปและ ความ เป็นมาของ อดีตของแต่ละ ประเทศเป็น เครื่องประกอบในการพิจารณาวางรากฐาน ในการตำรวจ

ด้วย ซึ่งมีหัวข้อและปัญหาที่น่าหัยยักขึ้นมาพิจารณา วิจัยหลายประการ เพื่อในการเข้าใจพฤติกรรมทาง ปกครองของประเทศ (Administrative Behaviour) ว่าเป็นอย่างไร

(๑) ประเทศไทยไม่เคยเป็นประเทศอาณานิคม (Non-Colonial) เหตุอันนี้ทำให้ประเทศไทยแตกต่างกับ ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม (Colony) มาแล้ว กล่าวคือมีความ ฉะฉานต่อความรู้สึกทางชาตินิยม เพราะไม่เคยถูก กกดขี่ ซึ่งตรงข้ามกับประเทศที่เคย เป็นมาแล้ว ในประเทศ อาณานิคมเหล่านั้น ในขณะที่เป็นอยู่นั้น มีคณะข้าราชการ ที่มีอำนาจมากและเฉียบขาด มีอิทธิพล (Bureaucracy) ฉะนั้น เมื่อได้รับอิสรภาพจึงมีแนวโน้มเอียงไปในทาง ชาตินิยมมากกว่าประเทศไทย

แต่สำหรับประเทศไทยนั้น เมื่อระบบกษัตริย์ได้ เสื่อมถอยลงกลับกลายเป็นความแข่งขันระหว่างข้าราชการ ทหาร และฝ่ายพลเรือนตลอดมา ฝ่ายพลเรือนพยายาม บั่นทอนอำนาจของฝ่ายทหาร และตั้งงบประมาณการ ทหาร ผลปรากฏว่าอำนาจเปลี่ยนมือกันไปมาในกรณีที รัฐบาลขาดอำนาจควบคุมข้าราชการพลเรือน

(๒) ประเทศไทยเป็นประเทศระหว่างหัว ฝั้วเลี้ยวหัวต่อ (transitional) ทั้งนี้ หมายความว่ามิได้ เป็นประเทศเกษตรกรรม กสิกรรม แต่อย่างเต็มเสียแล้ว หลังสงครามเป็นต้นมาได้พยายามเติบโตทางอุตสาหกรรม ด้วย การจึงเป็นว่าไทยมิได้เป็น ประเทศกสิกรรม (agricultural) หรืออุตสาหกรรม (Industrial) แต่เป็น ประเทศที่อยู่ระหว่างกลางสองประเภทนี้ ลักษณะดั้งเดิม ที่เคยมีอยู่ต้องสลายตัวไป เช่น ความอดทนของพลเมือง การเลี้ยงตัวเองได้ (Self-Sufficient) อย่างแบบครอบ-

ครัว ระบบมาตย์ก็เสื่อมคลายอำนาจลง รัฐบาลที่มีอำนาจสิทธิ์ก็ลดอำนาจลง แต่กระนั้นก็ยังไม่วางมือที่จะทำให้เกิดการแบ่งงาน (Division of work) ความชำนาญเฉพาะอย่าง (Interdepent) ต้องพึ่งกันของการอยู่และ (Interdepent) คือเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น หรือทำให้คนเป็นพวกอิตินิยมมากขึ้น (Individualistic) ซึ่งเป็นลักษณะของประเทศอุตสาหกรรม

(๓) โดยสองประการแรก ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะที่ไม่เหมือนประเทศอื่น ใครจะมาเป็นรัฐบาลก็ตาม จะต้องประสบอุปสรรคในการขบปัญหาควบคุมทางการเมือง ที่จะมีอยู่เหนือ บรรดาคณะข้าราชการพลเรือน (Problems of Political Control) เช่น.

(๓) ความบ่นเคืองของประชาชน (Public Apathy) เพราะว่าเป็นประเทศหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ผู้คนยังเปลี่ยนหัวไม่ทันกับเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ได้คลายจากความเฉื่อยเฉย มาเป็นความรุนแรงและการแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจ (hostile against authority) ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น นักเรียนเดินขบวนบ้าง นักหยุดไม่เข้าห้องเรียนบ้าง ซึ่งเป็นเหตุปรากฏให้รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ต้องขบปัญหาอยู่เสมอ

(๒) ในประเทศหัวเลี้ยวหัวต่อ (Transitional Society) มักจะมีแต่รัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองคณะเดียว (One party goverment) เพราะมีลักษณะโน้มหน้าไปในทางที่จะต้องรวบอำนาจ และใช้ความเด็ดขาดจึงจะได้ผล พรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายค้านจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะมีขึ้นได้

(๓) เกิดปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ บ่อย ๆ (Constitutional Struggle) เพราะเหตุว่าต่างฝ่ายก็จะปฏิบัติตามความคิดเห็นของตน หากความพร้อมเพรียง (Consensus) ไม่ได้ จึงเกิดปัญหาว่ารัฐบาลควรมีอำนาจเพียงไร พระเจ้าแผ่นดินควรจะมิพระราชอำนาจแก่ไหน รวมทั้งตัวนายกรัฐมนตรี หรือ ประธานาธิบดี หากจะมี กระทำให้เกิดเสียเวลาและล่าช้ากว่าจะมีการลงมติเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ แม้ในที่สุดนโยบายของรัฐบาลเอง ก็อาจจะทำให้เสียเวลาปฏิบัติไม่ทันการก็ได้

(๓) การเล่น พวกจะ เกิดมาก ใน ประเทศ หัวเลี้ยวหัวต่อ (Primary Organization) ผลก็คือการแบ่งพวกหรือก๊กเหล่า หาบุคคลที่จะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้น้อย เพราะคนที่จะเป็นเช่นนั้นกลับไม่มีพรรคพวก กิจการงานของรัฐจึงต้องเผชิญอุปสรรคอยู่เสมอ เพราะไปขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพล

(๓) เกี่ยวกับปัญหาสิทธิบุคคล (Civil right) โดยเหตุที่เป็นประเทศหัวเลี้ยวหัวต่อ ฝ่ายค้านที่ได้รับความนิยมให้ทรงอยู่ได้ ก็ไม่อาจกำหนดตัวเองได้หรือคัดค้านเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่จะเป็นการขัดแย้งและค้านในรูปของการมุ่งหมายให้เกิดความเสื่อมเสียแก่รัฐบาลมากกว่า และไม่มีจุดหมายใด ๆ เพราะถือว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อสภาพเป็นเช่นนี้ รัฐบาลซึ่งถูกเข้าบ่อย ๆ ไม่อาจอดทนต่อการกระทำอันไร้สาระของฝ่ายค้านได้ อาจใช้ความรุนแรงเช่น การจับกุม หรือปิดปากประชาชน โดยการจำกัดสิทธิหน้าที่ของฐานันดรศักดิ์ที่ ๔ ได้

(ฉ) สภาพของประเทศหัวเลี้ยวหัวต่อ เรียกตามหลักวิชาการว่า (Plural Society) กล่าวคือมีคนหลายพวกหลายเหล่า แต่ไม่มีการประสานประโยชน์กัน เพื่อจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ของส่วนรวมเลย รัฐบาลเกิดอุปาทานหรือใจลำเอียง ไม่เข้าข้างชนกลุ่มน้อย (Minority) ฝ่ายชนกลุ่มน้อยก็ไม่อาจได้รับความเป็นธรรม เพราะรัฐบาลต้องรักษาตัวเอาใจกลุ่มอิทธิพล การควบคุมสาธารณะกิติ การตกลงใจของรัฐบาลแต่ละอย่างย่อมเกิดความกระทบกระเทือนต่อคนหมู่มาก ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ยังผลให้เกิดการเลี้ยวกฎหมายตั้งนี้เป็นต้น

(๔) **สิ่งที่มีความสำคัญ** (Values worth preserving) ของประเทศไทย มีมากกว่าประเทศอื่นได้แก่ความเป็นชาติที่มีอธิปไตย มีความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไป รวมทั้งการ รักษา ความ สงบภายใน ประเทศไทยมีฐานะเป็นประเทศประชาธิปไตย มีรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว มีหลักและโครงร่างในทางปกครองอย่างถูกต้องไม่พิสดาร ซึ่งทำงานให้ประโยชน์แก่ประชาชนอยู่แล้ว

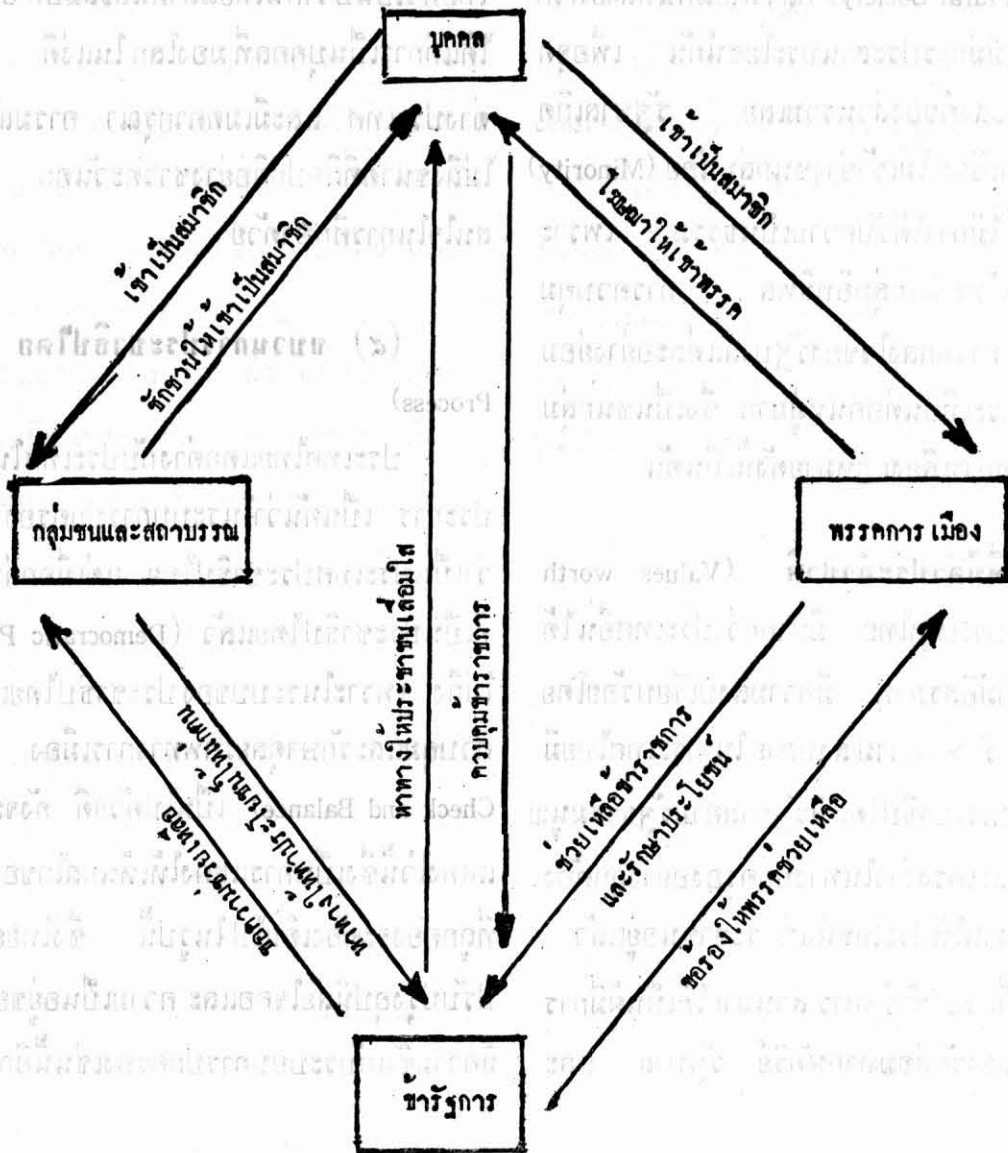
ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่ข้าราชการ ส่วนมากได้เป็นผู้มีการศึกษาดี มีความจงรักต่อมหากษัตริย์ รัฐบาล และ

รัฐธรรมนูญ มีความรักเกียรติ ทั้งกล่าวในส่วนพลเมืองไทยทั่วไปนับว่าคนไทยมีลาภและสมบัติ อัน ประ เสริฐซึ่งได้แก่การเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี มีไมตรีต่อชาวต่างประเทศ และมีเมตตากรุณา อารมณ์ที่คิดเฉลี่ยแล้วไม่ถึงขนาดที่ผิดปกตอย่างชาวตะวันตก อีกทั้งเห็นชนที่สนใจในการศึกษาด้วย

(๕) **ขบวนการประชาธิปไตย** (Democratic Process)

ประเทศไทยแตกต่างกับประเทศในตะวันตกหลายประการ เป็นต้นว่าในระบบการปกครอง แม้จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย แต่เมื่อกล่าวถึงขบวนการที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว (Democratic Process) ยังเข้าไม่ถึง เพราะในระบบของประชาธิปไตยแท้ ระบบการควบคุมและรักษาคุณภาพทางการเมือง (System of Check and Balance) เป็นไปด้วยดี ดังจะเห็นจากภาพที่แสดงไว้^๕ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นกลไกของประชาธิปไตยที่ถูกต้องจะต้องเดินไปในรูปนี้ ซึ่งไทยยังต้องการเวลาปรับปรุงอุปนิสัยใจคอและ ความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความชินกับระบอบการปกครองเช่นนี้อีกนานวัน

ภาพขบวนการประชาธิปไตย

(๖) ในทางวัฒนธรรม (Cultural factors) ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่คนไทยผิดแผกแตกต่างกับประเทศตะวันตก เช่นการยอมรับอิทธิอำนาจของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูง หรือ อาวุโสกว่า ซึ่งเป็นสมบัติตกค้างของระบบมอญ ทั้งยังมีการนับถือความมีหน้ามีตา มีการเห็นแก่ตัว (Favor) และการนับถือโชคกลาง (Fate)

(๗) ในด้านการเมืองและคตินิยม (Political & Ideological) ไทยมีวิสัยชอบบุคคลที่มีอำนาจและอิทธิพล และมีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ลักษณะอันนี้

มีผลกระทบกระเทือนถึงลักษณะของการปกครอง และใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยได้เลยทีเดียวว่า ปลายเหตุแห่งกรณีจะลงเอยในรูปใด และกลายเป็นศรัทธาที่อาจใช้เป็นหลักวินิจฉัย การปฏิบัติของฝ่ายปกครองได้ว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งการ พิจารณาระบบ มรรยาท (Norms) และกฎในการปฏิบัติหรือการชิงไหวชิงพริบ (rules of the games) อันเป็น ผลให้เกิดข้อบกพร่อง ในการ จำกัด อำนาจ ของเจ้าหน้าที่ๆ จะปฏิบัติ การ อย่างตรงไปตรง มา (Institutional Structures)

(๔) ในด้านสถาบัน (Institutional Structures) เราอาจสังเกตเห็นความชินในการปฏิบัติ (habit of action) ไม่ว่าจะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การจัดส่วนราชการของกระทรวงทบวงกรม การออกกฎหมาย การปฏิบัติของทางราชการ และจารีตประเพณี เป็นไปอย่างเดียวกันและมีลักษณะเดียวกันหมด

(๕) เครื่องมือและสถานที่ หรือ นัย หนึ่ง สิ่งแวดล้อมในทางวัตถุ ยังขาดตกบกพร่องทั้ง สถานที่ เครื่องมือ การสื่อสาร การคมนาคม อุปกรณ์สิ่งของ เหล่านี้เป็นเครื่องจำกัด การปฏิบัติ งานของเจ้าหน้าที่อยู่ทั่วไป

โดยลักษณะ และ สภาพที่เป็นอยู่ของประเทศไทย ทำให้เราสามารถเข้าใจได้ชัดเจนว่า การวางระบบการตำราวจนกรบาลของไทย ย่อมไม่อาจจะกระทำได้ดีด้วยการเอาอย่างประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในตะวันตก โดยที่ไทยไม่อาจเข้าถึง ภาวะที่ สอดคล้อง กับ ขบวนการประชาธิปไตย (Democratic Process) อย่างหนึ่ง และ ไม่มีความรู้สึกรุนแรงทางชาตินิยมอย่างหนึ่ง ทำให้การใช้ระเบียบวินัยแก่พลเมืองไม่อาจกระทำได้ดีที่พิจารณา ในรูปขององคาพยพ หรือองค์การ ไม่ว่าจะพิจารณาใน ด้านไทยเป็นประเทศหรือใน ด้านของกรม ตำรวจไทย ที่มีสภาพเดียวกับองค์การ ในขณะที่อำนาจในทางทหาร เศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศได้แพร่ เข้ามาในรูปของการช่วยเหลือด้วยแล้ว เราจะเห็นได้ว่า สมาชิกภายในองค์การ (กรมตำรวจ) กิติ หรือพลเมืองโดยทั่วไปก็ตี ประกอบด้วยบุคคล ๓ ประเภท

๑)- ประเภทที่ยังยึดถือสถาบัน เป็นหลัก (Institutionalist) ซึ่งเป็นบุคคลที่ยัง รักษาไว้ได้ซึ่งความ

เป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม กฎ ข้อบังคับ การวางตัว และคติประจำใจ อันดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง บุคคลพวกนี้มีใจรักกิจการงานที่ตนทำอยู่ไม่เสื่อม คลายและตั้งใจมั่น ยึดอาชีพหรือสถาบันที่ตนสังกัด เป็นเรือนตาย ข้อเสียของบุคคล พวกนี้ ได้แก่การไม่อาจเปลี่ยนแปลงตัวเอง ได้ทันกับเหตุการณ์และความต้องการ

๒)- บุคคลที่ได้อธิบาย สันตักในการเฉพาะ อย่าง (Specialist) ซึ่งอาจแบ่งได้ ในประเทศไทยเป็นสองพวก พวกที่หนึ่งได้แก่พวก สันตักโดยวิชาการ (Knowledge) แต่ขาดความชำนาญทางปฏิบัติ เพราะมีโอกาสดูไปศึกษา วิชา การเพิ่มเติม ในรูปใหม่ ๆ แต่ อีกพวกหนึ่ง ได้แก่พวก สันตักโดยความชำนาญ (Empirical) แต่ขาดหลักทางวิชาการ ในตัวของพวก สันตักด้วยกันนี้มีการต่อสู้และแข่งขันกันอยู่เสมอ แต่เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว พวกสันตักนี้ ไม่ยึดเหนี่ยว สถาบันที่เหมาะสมที่ไหนจะไปทีนั้น ผลร้ายตามมามีมาก เพราะความจริงไทยมิได้อยู่ในภาวะที่ใช้ความสันตักเกินขนาด (Over-Specialization) เรายังขาดผู้เชี่ยวชาญอีกมาก ในแขนงงานต่าง ๆ แต่เรายังไม่มีผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคุณสมบัติ ถึงขนาดหรือเข้ามาตรฐานเท่านั้น เพราะผู้เชี่ยวชาญที่ถูก ต้องแท้ต้องรู้หลักและชำนาญด้วย ปัญหายังขึ้นอยู่กับ การบริหารตัวบุคคล (Personnel administration) ด้วย

๓) - บุคคลจำพวกพันธุ์ทาง (Hybrids) บุคคลพวกนี้ไม่ตกอยู่ในประเภทใด อยู่ในฐานะคาบคอกคาบคอก ไม่เป็นอะไรจริง ๆ แม้แต่อย่างเดียว ปฏิบัติการอย่างใดไม่ได้ ไม่สังกัดที่ใด ไม่ยึดเหนี่ยว และหามาตรฐานไม่ได้ พวกนี้มีเปอร์เซนต์สูงในบ้านเมืองและในกรมตำรวจ ทำให้เกิดการถ่วงงันและทำให้กรมตำรวจอ่อนแอลง เพราะ

ไม่ว่าในทางสั่งการหรือปฏิบัติการ บุคคลพวกนี้ทำไม่ได้ คีทั้งสองอย่าง สร้างความซุกมุ่นุ่นวายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ ยิ่งในหน้าที่ที่เกี่ยวกับประชาชนด้วยแล้ว ย่อมเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ที่จะถูกตำหนิวิพากษ์จากประชาชน ซึ่งคติเยี่ยง ตำรวจอยู่เสมอจนเกิดปัญหาที่เคยมี การถกเถียง จนถูกนำ เข้าที่ประชุมสัมมนา ว่าทำไมประชาชนจึงเกลียดตำรวจ เป็นต้น

ปัญหานี้ เกิดจากการที่กรมตำรวจไม่ได้จัดทำ มาตรฐานการรับสมัครบุคคล เข้าเป็น ตำรวจอย่างจริงจัง จึงมีบุคคลจำนวนมากเข้ามาเป็น ตำรวจโดยอาศัย อิทธิพล บ้าง เห็นแก่หน้ากันบ้าง เกี่ยวแก่การไว้ว่างใจบ้าง ฯลฯ จะแก้ไขเรื่องนี้ได้โดยการใช้ระเบียบการบริหารตัวบุคคล ที่ถูกต้องกับหลักวิชาเท่านั้น รวมทั้งการแต่งตั้งที่สอดคล้องกับคุณสมบัติและบุคคลิกภาพของบุคคล เป็น รากฐาน.

แนวของตำรวจนครบาลไทย ในอนาคต

การวางระบบงานตำรวจนครบาลและ การจัดส่วน ราชการของไทย จึงต้องอาศัยการศึกษาเข้าใจถึงกิจการ ของการปกครองแบบเทศบาล (Municipal government) เพราะ มีความสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด ซิดอย่าง แยกไม่ ออก นอกจากที่ที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย แล้ว ตำรวจนครบาลซึ่งโดยสภาพต้องเป็นตำรวจเทศบาลไปใน ตัวยังต้องมีอำนาจรักษาหน้าที่อื่น ๆ อีกมาก เช่นการ รักษาสวนสาธารณะ และการรักษาความสะอาด ผิดกัน แต่ว่า ตำรวจนครบาลของไทย ไม่อาจจะขึ้นตรงต่อ เทศบาลได้โดยเด็ดขาด เพราะยังมีกรมตำรวจชาติอยู่ จึงได้แต่ขึ้นทางนโยบาย และงาน มิใช่ทางระเบียบ

วินัย เทคนิคและการบริหารตัวบุคคลซึ่งเป็นอำนาจของ กรมตำรวจโดยแท้

ปัญหาในเรื่องสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) ดังกล่าวมาแล้ว ดูไม่น่าจะเป็นปัญหาใหญ่ ไม่ว่าจะจัดให้ตำรวจนครบาลได้ขึ้นตรงต่อเทศบาล หรือ ยังคงขึ้นต่อกรมตำรวจอยู่ ผลก็จะได้อย่างเดียวกัน เพราะ จุดหมายปลายทาง (Objective) ย่อมเป็นอันเดียวกับ คือ ความสงบเรียบร้อยและในเบื้องบนรัฐบาลก็เป็นผู้มี อำนาจสูงสุดที่จะสั่งการปฏิบัติใด ๆ ความขัดแย้ง อันอาจ เกิดขึ้นได้ย่อมอยู่ที่บุคคลิกภาพของผู้บริหารมากกว่า ว่า จะมีความสามารถ ในการ ประสาน งานและ ประสาน ประ โยชน์ของราชการและเอกชนได้มากน้อยเพียงไร

ข้อที่น่าขบคิดหรือหยิบยกขึ้นมาพิจารณาน่าจะเป็น ปัจจัยทางการเมือง (Political factors) ปัจจัยทางสังคม (Social factors) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social environment) มากกว่า

ในเรื่องนี้จึงมีความจำเป็นจะต้องนำเอาพฤติกรรม ความเป็นมาของสังคม (Societale behavior) มาประกอบการ วิวินิจฉัยด้วย

นับแต่หลังสงครามโลกเป็นต้นมา ประเทศไทยได้ เปลี่ยนแปลงไปมาก จากสภาพสถิตย์ (Static) มาเป็น การเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (dynamic) เรียกได้ว่าเป็นการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) อย่างขนาน ใหญ่ ขณะเดียวกับได้รับความกระทบกระเทือนจากอำนาจ ภายนอกประเทศและฝ่ายตะวันตก (foreign and Western Impact) ทำให้สภาพทางสังคมและความเป็นอยู่ของพล เมืองทุกแง่มุม ไม่ว่าในทางวัฒนธรรม (Culture) ทาง การแบ่งชั้นวรรณะ (Stratification) ทางการคบหาสมาคม (association) และในการเติบโตในสังคม (Socialization) ของพลเมือง ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จะ

เห็นได้ว่าเพราะอำนาจการช่วยเหลือทางทหาร (Military aids) ทางเศรษฐกิจ (Economics) และทางวิชาการ (Technical aids) ทำให้เกิดการปรับตัวอย่างขนานใหญ่ของพลเมืองรวมทั้งคติวิทยา (Ideology) และแนวความคิดของคน (Concept) ก็เปลี่ยนแปลง สิ่งที่เคยเห็นว่าคุณต้องหรือไม่ถูกต้องในอดีตนั้น คนในปัจจุบันอาจมีความคิดเห็นตรงกันข้าม มีความเอือมอัดและรู้สึกในอิสรภาพ ซึ่งในบางคราวก็เลยเกิดไปมาก สภาพเดิมของประชาชนที่เคยเฉื่อยชาอดทนต่อความกดดันต่าง ๆ ไม่ว่าจะความกดดันจะมาจากรัฐบาล หรือองค์การของรัฐ หรือข้าราชการประชาชนยอมรับโดยคุณศัพท์ แต่ในปัจจุบันประชาชนกลับประพฤติตรงกันข้าม อาจเรียกร้องแสดงความคิดเห็นหรือทำที่ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล, ต่อเจ้าหน้าที่ได้โดยอิสรภาพ เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมติสาธารณะ หรือเป็นอำนาจพิเศษในการควบคุมการปกครอง (Public Confidence)

สิ่งที่เห็นได้ชัดถึงความต้องการของประชาชนในยุคนี้ ได้แก่ความปรารถนาในการอยู่ดีกินดี การพัฒนาประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจ ฯลฯ ในด้านความเป็นอยู่ประชาชนในเขตตำรวจนครบาล หรือเขตเทศบาล ต้องการความสะดวกในการขนส่ง สาธารณูปโภค สถานที่หย่อนใจ การระวังรักษาและการดับเพลิง อยากเห็นทางการแก้ไขปัญหาทางเยาวชน กระทำผิด แก้ปัญหาการจราจรคับคั่งและอุบัติเหตุรวมตลอดถึงการรื้อถอนเขตคนชั้นยากจน สกปรกโดยการประชาสงเคราะห์ อาคารสงเคราะห์ และการวางผังเมืองเพื่ออนาคตด้วย สิ่งที่กล่าวมานี้เป็นความต้องการเบื้องต้น (Basic needs) ของประชาชนภายในเขตเทศบาล ถ้าหากขาดเสียซึ่งการคำนึงถึงความต้องการเหล่านี้ของประชาชน การจัดส่วนราชการ

ของตำรวจนครบาลจะไม่อาจเข้าถึงการรับใช้ประชาชนได้อย่างแท้จริง อาทิ เช่นกรณีจัดให้มีสวนสาธารณะขึ้นให้ประชาชนใช้หย่อนใจได้ เช่น สวนลุมพินี เป็นต้น ถ้าตำรวจให้ความปลอดภัยในทางจราจรและความสงบเรียบร้อยไม่พออาจเกิดการโจรกรรม ทำร้ายข่มขืน รวมทั้งอุบัติเหตุของรถยนต์ ทำให้ประชาชนเข็ดขยาดหรือเกิดความหวาดกลัวไม่กล้าไปใช้สถานที่นั้น เพราะเกรงภัย สวนสาธารณะก็จะไร้ความหมาย ในทำนองเดียวกันความต้องการอื่น ๆ คุณเหมือนจะตกเป็นหน้าที่ของตำรวจนครบาลเข้ารับการดูแลรักษาและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่างานใดที่เป็นของเทศบาล งานนั้นจะต้องมีตำรวจนครบาลร่วม ปฏิบัติงานอยู่ในรูปของการประสานงานเพื่อให้งานของเทศบาลได้สัมฤทธิ์ผล ปราศจากอุปสรรคใดๆ นอกไปเสียจากงานในหน้าที่ของตำรวจที่มีอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ปัญหาอื่น ๆ ก็เกี่ยวพันกับการจัดส่วนราชการของตำรวจนครบาลทั้งสิ้น การที่มีพลเมืองในชนบทอพยพเข้ามาอยู่ในกรุง (Immigration) ย่อมก่อให้เกิดปัญหาแก่ตำรวจนครบาลที่จะเพิ่มอัตรากำลังให้ได้ส่วนแก่พลเมืองที่เพิ่ม ทั้งยังต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการตระเวนตรวจ (Patrolling) ให้เหมาะสม รวมทั้งการขบปัญหาจะพึงเกิดจากการอพยพ เช่น เยาวชนกระทำผิด (Juvenile Delinquency) ปัญหาโสเภณี (Prostitution) และปัญหาการใช้ความรุนแรงของประชาชน (Mob-violence) การขยายสภาพของเมืองก็เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดชุมชนใหม่ซึ่งตั้งระยะห่างจากกลางใจเมืองเป็นหย่อม ๆ ตามความต้องการของประชาชน (interurban) ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการตรวจตราสอดส่อง และตั้งคุ้มยาม จึงเห็นได้ว่าไม่ว่า จะเกิด การเปลี่ยนแปลงในทาง วัฒนธรรมหรือ

ทางสังคมอย่างตำรวจนครบาล ย่อมจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ให้สัมพันธ์กับปัจจัยเหล่านี้ รวมทั้งการพิจารณาความจริงที่เป็นอยู่ กับ ขุมกำลัง (resources) ที่จะอำนวยให้กระทำได้ รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง ถ้าหากมีด้วย

ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศฟิลิปปิน มีการจัดตำรวจเป็นกองทัพออกหนึ่งของประเทศจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะจัด ระบบการ ตำรวจ ของไทยเหมือน อย่างนั้น ข้อนี้อาจขึ้นอยู่กับเรื่องการรับเอาหลักการของเขามาใช้ทีเดียวไม่ได้ จะต้องพิจารณาภาวะการและความจำเป็นเฉพาะโอกาส หรืออาจจะมีการแบ่งภาระตำรวจทั่วไปให้กระทำหน้าที่อย่างทหาร เช่น ดังที่ไทยมีตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็อาจได้ผลแก่ราชการ

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง เช่นในเกาะสิงคโปร์ ซึ่งมีรัฐบาลของตนเองและมีฐานะเป็นประเทศอิสระ ได้ใช้วิธีตั้งหน่วยผสมกลาง (Central Combined force) สำหรับกระทำหน้าที่ร่วมกันกับทหารเวลาฉุกเฉิน ปัญหาที่ว่า ไทยควรจจะรับเอาหลักวิธีการเช่นนี้มาปฏิบัติในกรุงเทพฯ หรือไม่ เรื่องนี้พิจารณาเบื้องต้นจะเห็นว่าสิงคโปร์ มีสภาพเป็นเกาะเล็ก ๆ หน่วยผสมจึงมีประโยชน์ ส่วนประเทศไทยตามภูมิศาสตร์มีอาณาเขตกว้างขวาง กรุงเทพฯ มีอาณาเขตติดต่อกับภูมิภาค การรักษาความมั่นคงแห่งชาติจึงจะพิจารณาอย่างแคบเพียงรอบ ๆ กรุงเทพฯ ๖ หาได้ไม่ หากจะมีหน่วยผสม (Combined force) ไว้สำหรับชาติในกรุงเทพฯ ๖ ก็จะไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ เพราะไม่อาจกระทำการใด ๆ ได้ทันทั่วทั้ง การจึงเป็นการกระจายกำลังทหารไว้ในภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันอาศัยกำลังฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนรักษาความมั่นคง ย่อม

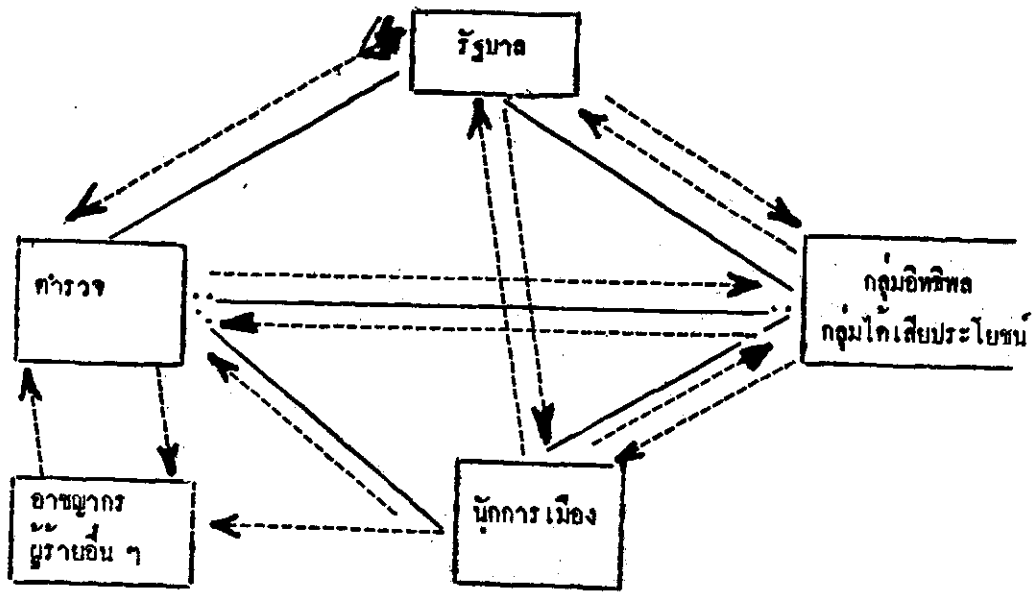
ได้ผลดีกว่า อย่างไรก็ตามหน่วยผสมดังกล่าวที่กระทำในวงแคบภายในกรุงเทพฯ ๖ เพื่อที่จะรักษาความสงบภายใน และเสถียรภาพของรัฐ ก็เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ แต่หน้าที่อันนี้ หากได้ตกอยู่ในภาระของตำรวจนครบาลซึ่งเป็นตำรวจท้องที่ไม่ แต่ควรตกอยู่กับหน่วยบริการกลาง (Central Service) ซึ่งได้แก่สอบสวนกลางจะปฏิบัติโดยทางตำรวจสันติบาลและกองสืบสวนสอบสวน เป็นต้น.

แนวของตำรวจนครบาลไทย ในอนาคต ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแต่ต้น ย่อมเป็นสิ่งที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาในการวาง และจัดส่วนราชการของตำรวจนครบาลแห่งประเทศไทย อันจะนำไปสู่องค์การตำรวจที่เหมาะสมและทันสมัย อาจจัดหรือช่วยสั่งการบริหารงานภายในองค์การให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาอนาคตของตำรวจนครบาลไทย ยังต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่จำต้องยอมรับว่า ยังทรงสภาพอยู่ไม่อาจจัดให้สิ้นสุดลงได้

(๑) ข้อแรกได้แก่การพิจารณาทางค่านองศ์การสังคม (Social Organization) กล่าวคือ ระบบการ หรือ โครงร่างขององค์การของสังคมที่เป็นอยู่ของไทย หรืออาจกล่าวได้ว่า ของประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ที่อาจมีสภาพคล้ายคลึงกัน ยังมีสภาพที่ทำให้เกิดจุดต่างหรือปมขัดแย้งแก่การตำรวจอยู่ เรียกว่าในโครงร่างของระบบการองค์การสังคมนี้ ทำให้ตำรวจเป็นเป้าสายตาของคนทั่วไป และเป็นจุดแห่งการวิพากษ์ตีฉันทินินทา (Target of Scores) ฉะนั้น ไม่ว่าการตำรวจจะดีเพียงไร ปัญหาการที่จะพ้นจากการถูกตำหนิวิพากษ์ย่อมเป็นสิ่งพ้นวิสัย เรื่องนี้อาจให้บรรดาอธิบายได้โดยภาพ ดังต่อไปนี้

โครงการองค์การสังคม

เราอาจอธิบายภาพได้ดังนี้ รัฐบาลเป็นผู้ถืออธิปไตยสูงสุด ย่อมจะต้องออกกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์คนหมู่มาก ผู้ที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐบาลได้แก่ตำรวจ แต่กฎหมายแต่ละฉบับย่อมทำให้บุคคลบางกลุ่มเสียประโยชน์ พลเมืองประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม ต่างหาอิทธิพลและรักษาผลประโยชน์ของตน จึงต่างก็พยายามจะให้รัฐบาลออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน จึงต้องมีการใช้กลวิธีพลิกแพลง และบุคคลที่ประกอบเป็นรัฐบาลก็อาจเป็นบุคคลสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าไม่สามารถจะแก้ไขเหตุการณ์ทางรัฐบาลได้ โดยมีกฎหมายออกมาเสียแล้ว กลุ่มต่าง ๆ ก็จะใช้วิธีเข้าหาตำรวจ มิให้ตำรวจรักษากฎหมายด้วยดี ฉะนั้น กลุ่มต่าง ๆ จึงสัมพันธ์กันหมด ต่างก็แสวงประโยชน์ไปตามแนวทาง แม้จนกระทั่งนักการเมืองก็อาจสนับสนุนผู้กระทำผิด แล้ววางแผน เข้ากับ ตำรวจ มิให้ รักษา กฎหมาย ด้วย ดี ก็ ได้ ตำรวจจึงกลายเป็นเป้า ตำรวจที่หลงผิดก็อาจไม่สุจริต ตำรวจที่ตั้งใจทำงานจริง ๆ เพื่อส่วนรวม เมื่อไม่อาจปฏิบัติได้อย่างตรงไปตรงมาอาจใช้วิธีรุนแรง เช่น การ

ข่มขู่ต้อนหา หรือการอื่น ๆ เพื่อผลประโยชน์ในทางสืบสวนและผลดีแก่คดี

สภาพของโครงการขององค์การทางสังคม (Social Organization) ที่เป็นดังนี้ชี้ถึงจุดอ่อนที่เกิดแก่ตำรวจว่าจะทำการใดก็ไม่อาจได้รับคำชมเชยอย่างแท้จริง เพราะในตัวของการกระทำทุกอย่างย่อมมีผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ จึงเป็นปัญหาที่ชนชั้นผู้นำขององค์การ ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ จะต้องรับพิจารณาว่า เราไม่อาจเข้าถึงความสมบูรณ์ที่ปราศจากตำหนิ หรือราศีได้ในการตำรวจ แม้ว่าผู้นำขององค์การจะมีความปรารถนาดีต่อชาติ และสังคมสักเพียงใด

(๒) แนวการจ้องค้ำการที่กำลังจะเปลี่ยนไป (Trend)

ในบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่เจริญแล้ว รวมทั้งที่ได้ชื่อว่าเจริญในการตำรวจที่มีระบอบการปกครองตัวเอง (Self Government) ในท้องถิ่นต่าง ๆ แม้ว่าจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในหลักการที่ประชาชนในท้องถิ่นได้มี

โอกาสใช้ความเป็นเจ้าของได้ร่วมพิจารณา หรือซื้ออนาคตของชุมชนที่ตัวอยู่ที่ตาม ในปัจจุบันนี้ต่างก็มีความปรวิติคอยู่อย่างหนึ่ง ก็คือ ความขัดแย้งระหว่างหน่วยตำรวจต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งไม่อาจวางหลักการใดๆ ให้หน่วยตำรวจแต่ละหน่วยปฏิบัติให้ราบรื่นได้ เพราะต่างก็ถือว่าเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน จึงขาดความร่วมมือกัน ในปัจจุบันการกระทำผิดก็ตี การหลบหนีการเป็นอยู่ของผู้กระทำผิดก็ตี ไม่มีลักษณะเป็นท้องถิ่น (Local) เสียแล้ว ผู้ร้ายท้องถิ่นจริง ๆ หายาก เพราะการคมนาคมสื่อสารสะดวก ความผิดที่เกิดจึงมักเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนหลายท้องถิ่น (Affects Various Territories) ผู้ร้ายที่กระทำผิดก็เคลื่อนที่ได้ว่องไว ตำรวจท้องถิ่นแท้ ๆ จึงได้แต่ปฏิบัติงานประจำ (Routine) ส่วนมากจึงต้องมีหน่วยพิเศษเกิดขึ้น เพื่อต่อสู้กับเหตุการณ์

ในสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งระหว่างตำรวจต่าง ๆ หน่วย มีอยู่มากอย่างขึ้นหน้าขึ้นตากองสอบสวนกลาง F.B.I. ได้พยายามวางมาตรฐานและทำตนเป็นตัวอย่าง ก็ไม่สามารถทำให้ได้ผลในวิธีการขจัดความขัดแย้ง เพราะว่าต่างชุมชนมีความอิสระจึงไม่มีความสม่ำเสมอ บางแห่งบางท้องถิ่นก็ยอมร่วมมือและสมัครใจคือหลักเกณฑ์ที่วางไว้ บางแห่งก็คือดันไม่ยอมรับ การจึงเป็นว่า ในสหรัฐมีการใช้ทุกวิธี กล่าวคือ มีทั้งการรวบอำนาจและกระจายอำนาจ สุดแต่ท้องถิ่นแต่ละแห่งในมลรัฐ ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างมลรัฐกับรัฐบาลกลาง ก็มีลักษณะโน้มเอียงไปในทางรวบอำนาจเข้าที่ละน้อย เหตุผลและสมมุติฐานในเรื่องนี้ได้แก่ผลแห่งสงครามและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันทำให้รัฐบาลกลางต้องเข้ามาก้าวท้าวในงานบางอย่างของมลรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่น

ประเทศอังกฤษ เป็นประเทศเดียว ที่สามารถวางรากฐานการปฏิบัติโดยการใช้คำสั่ง หรือข้อบังคับวางไว้แต่กระนั้นก็เห็นได้ว่า แม้หน่วยตำรวจต่าง ๆ จะเป็นอิสระแก่กันก็ตาม แต่ก็ยังมีลักษณะการรวบอำนาจอยู่ในตัวเช่นเดียวกัน

พิจารณาการ ตำรวจ ของนานา ประเทศอื่น ๆ ก็มีลักษณะเห็นเป็นเช่นเดียวกันเช่น ญี่ปุ่น และฟิลิปปิน จากการตรวจผาดๆ ดูโครงร่างขององค์การเราอาจเห็นว่ามีมีการกระจายอำนาจไว้โดยสมบูรณ์ แต่หากศึกษาให้ละเอียดโดยแท้แล้วจะเห็นได้ว่า การตำรวจส่วนมากในโลกนี้ มีลักษณะไปในทำนองรวบอำนาจทั้งสิ้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ สภาพ การเมืองของโลก ประการหนึ่ง และสภาพความสงบภายในของประเทศต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง

เมื่อกลับมาพิจารณาการตำรวจของไทยแล้ว เรา จะพบว่า ลักษณะการรวบอำนาจเป็นสิ่งที่มียู่ และเป็นสิ่งจำเป็น เหตุผลที่จะนำมากล่าวอ้างก็โดยความเป็นมาในอดีต และรัฐบาลส่วนมากของไทย เป็นรัฐบาลที่มีกำเนิดจากการปฏิวัติและรัฐประหาร ความจำเป็นในการเร่งผลในการทำงาน ย่อมต้องกระทำโดยการรวบอำนาจ อีกทั้งไทยเป็นประเทศที่มีกรมตำรวจแห่งชาติ แม้ว่า จะมีตำรวจหลายหน่วยที่ปฏิบัติงานให้แก่กระทรวงทบวงกรมอื่น อำนาจการบริหารและควบคุมก็ยังคงตกอยู่ในบุคคลคนเดียว คืออธิบดีกรมตำรวจ การเปลี่ยนแปลงเพื่อการปกครองตัวเอง จะกระทำไปไม่ได้ โดยการยุบกรมตำรวจชาติแต่อย่างเดียว หากแต่จะต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพของกิจการทางเทศบาลที่มีอยู่ ว่ามีลักษณะที่สอดคล้องการเข้าถึงการปกครองตัวเองได้ผลดีเพียงไร ซึ่งจะไม่นำมากล่าวหรือพิจารณาในที่นี้ เพราะเป็นการนอกเหนือความประสงค์ของวิทยานิพนธ์

(๓) **ความต้องการของประชาชน** (Public needs)

ทั้งนี้ถ้ากล่าวมาแล้ว ประชาชนในเขตตำรวจนครบาลไทย ย่อมมีความต้องการในสาระสำคัญต่าง ๆ ซึ่งเหล่านี้ความจริงเทศบาลได้จัดทำให้แก่ประชาชนแล้วโดยครบถ้วน แต่เราไม่อาจเรียกได้ว่าประชาชนได้รับผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะสิ่งที่ทางการเสนอแก่ประชาชนนี้ต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๓ ประการ จึงจะถึงซึ่งความสมบูรณ์อย่างแท้จริง อันได้แก่—

(ก) ลักษณะการปฏิบัติที่ดำเนินอยู่เป็นการต่อเนื่องกัน (Continuity)

(ข) ลักษณะเป็นการถาวร (Permanency) ทำแล้วมิต้องสะดุดหยุดลง ขาดตอนหรือเลิกค้างไป

(ค) ลักษณะที่เป็นระบบงาน (Systematic) คือการปฏิบัติประสานสัมพันธ์กันอยู่มีขาดสายทุกสาขา และทุกหน่วย

เมื่อหวนมาพิจารณาถึงสาระบังจายเช่นนี้จะเห็นว่า ในระบบของการเทศบาลไทยยังขาดการยึดถือหลักสำคัญ ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ผลที่ได้รับแก่ประชาชนจึงขาดตอนไม่ต่อเนื่อง และไม่อาจได้ผลคืออย่างแท้จริง เพราะขาดความสม่ำเสมอ

(๔) **นโยบาย** (Policies) อย่างไรก็ตามนโยบายของรัฐบาลกลาง ซึ่งทางเทศบาลจะรับมาดำเนินการนั้น ต้องชัดเจนและเป็นที่ยอมรับได้แก่เจ้าหน้าที่ จึงจะมีโอกาสเรียนรู้ความต้องการอย่างแท้จริง ปฏิบัติการได้ถูกต้อง ซึ่งเพื่อให้ได้มาเช่นนั้น เราจะต้องมีแผนการทั่วไป (Over-Allplan) อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง

ปัญหาการจัดส่วนราชการตำรวจนครบาลในอนาคตขึ้นอยู่กับบังจายต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ในเนื้อหาของ

การพิจารณาจัดโครงสร้างขององค์การนั้น ยังมีหลักที่จะพิจารณาอีก ๓ ประการ

(๑) **ในรูปของกลไกกลางขององค์การ** (Central Machinery of Organization) โดยประการแรกผู้วางหลักและมีหน้าที่จัดส่วนราชการย่อมจะต้องยอมรับว่า การพิจารณาถึงงานส่วนกลาง ซึ่งเป็นงานที่ขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ (องค์การ) เสียก่อน งานเหล่านี้เป็นงานช่วย (Auxiliary) แต่เป็นกลไกที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นศูนย์แห่งการประสานงานของกรม ซึ่งการวางจะต้องพิจารณาจัดให้สมบูรณ์ครบครัน งานเหล่านี้ได้แก่งานบริหารตัวบุคคล (Personnal Management) งานการเงิน (Budgeting) งานควบคุมตรวจตราซึ่งได้แก่งานจรตำรวจ (Check and Control) งานทางพลธิการ รวมการจัดสถานที่และเครื่องมือ (Physical Planning) และงานทางเลขานุการ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานแท้สำหรับประสานงานของทุกหน่วย งานเหล่านี้มีความสำคัญมิใช่แต่จะต้องจัดให้มี แต่ต้องมีการประสานงานให้สอดคล้องต้องกันด้วย

(๒) **การจัดโครงสร้าง และวางงานหลักของตำรวจนครบาล** (Major Services) งานเหล่านี้เราต้องพิจารณาถึงงานใหญ่ ๆ ที่เป็นความรับผิดชอบของตำรวจนครบาล ในรูปของความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) ซึ่งในปัจจุบันได้แก่งานสืบสวนสอบสวน (Investigation) หรือ (Detective Division) งานตระเวนตรวจ (Patrol Division) งานจราจร (Traffic Division) งานเยาวชนกระทำผิด (Juvenile Division) งานเกี่ยวกับยาเสพติดและการค้าโดยผิดศีลธรรม (Narcotics; Gambling และ Prostitution) งานทะเบียนและการรักษาทรัพย์สินของหลวง (Records & Property) งานการสื่อสาร (Communication)

เมื่อได้วางงานหลักลงไปโดยครบถ้วนแล้ว ปัญหาต่อไปก็ให้แก่กระจายหน่วยย่อยออกไป ตามส่วนเนื้อที่ (Areas) และความต้องการของประชาชน (Clientele) พร้อมกันก็มอบ อำนาจและความรับผิดชอบให้แก่บุคคลคนเดียว (Authority and Responsibility)

โดยอาศัยการดำเนินถึงสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) และขอบเขตการบังคับบัญชา (Span of Control) ให้เหมาะสม อย่าให้ยาวเกินไป สั้นเกินไป กว้างขวางหรือแคบเกินไปเท่านั้น

เป็นการแน่นอนว่า รูปโครงขององค์การตำรวจนครบาลย่อมจะต้องสอดคล้องไปกับรูปโครงของเทศบาล ในขณะที่ประเทศไทยมีกอง ตำรวจนครบาล อยู่เพียงแห่งเดียว การพิจารณาต้องอาศัยรูปโครงของกิจการเทศบาลกรุงเทพ—ธนบุรีเป็นหลัก ในระยะที่กิจการของเทศบาลได้ไหวตัว และขยายตัวออกไปอย่าง กว้างขวาง งานต่าง ๆ ที่ เป็นความต้องการของประชาชน ได้สำเร็จ ลุล่วงไปมากมาย แต่อุปสรรคที่มีอยู่มากมายก็ยังมีอยู่ ซึ่งได้แก่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนที่มีประโยชน์ ได้เสีย (Interest Groups) ต่าง ๆ ถ้าหากเทศบาลสามารถ ประสานประโยชน์พลเมืองภายในเขตเทศบาลได้มากเพียงไรย่อมจะเป็นผลดียิ่งขึ้นเท่านั้น

ในส่วนหน่วยงานต่าง ๆ ของตำรวจนครบาลที่ได้ปรับปรุงขึ้น ใหม่โดยผลแห่งความต้องการของ ประชาชน ก็ดี โดยผลแห่งการปรับปรุงตัวเองของตำรวจนครบาล ให้ทันสมัยและถูกต้องกับหลักวิชาที่ดี จะเห็นได้ว่าการจัดการแก้ไขหลายอย่าง หลายประการคง ปรากฏในพระราชกฤษฎีกาจัดส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่ได้ใช้

ไปแล้วนั้น รายละเอียด การแก้ไขก็ได้ กล่าวไว้แล้วแต่ในตอนต้น

แม้ กระนั้นก็ยัง เป็น ที่เห็น ได้ว่า การ ปรับปรุงใน ครั้งนี้แล้ว เป็นแต่เพียงขจัดปัญหาบางประการ และสนองความต้องการบางอย่างของประชาชนเท่านั้น การปรับปรุงตัวเองยังไม่เป็นการ เพียงพอจนกว่าจะ ได้มีการร่วมมือแก้ไขการประสานงาน และตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปของความชำนาญเฉพาะอย่างได้เปรียบ พร้อมอย่างแท้จริง

โดยเหตุนี้ กรมตำรวจจึงได้รับการพิจารณาให้มีการแก้ไขปรับปรุงอีก ซึ่งขณะนี้เป็นระยะที่กำลังดำเนินการประชุม ผลแห่งการปรับปรุงนี้จะได้มีกฎหมายหลายฉบับออกมาใช้ ในด้านตำรวจ อาทิ.—

(๑) พระราชบัญญัติ บริหาร ราชการ กรม ตำรวจ ซึ่งจะเป็นผลให้กรมตำรวจแยกตัวออกจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นอิสระไม่ขึ้นกับ อ.ก.พ. กระทรวง ยุบ อ.ก.พ. กรม ขึ้นตรงต่อ รมต. กระทรวงมหาดไทย เช่นเดียวกับกัยอัยการที่ได้มีกฎหมายออกใช้แล้วนั้น ประการหนึ่ง

(๒) พระ ราช บัญญัติ วินัย ตำรวจ และพระ ราช- กฤษฎีการะเบียบ ข้าราชการตำรวจซึ่งจะ บรรจุบทบัญญัติ อันเกี่ยว กับการ ปกครอง และการ บริหารตัว บุคคลตาม แบบของข้าราชการพลเรือน ที่มีได้ขึ้นกับ ก.พ.

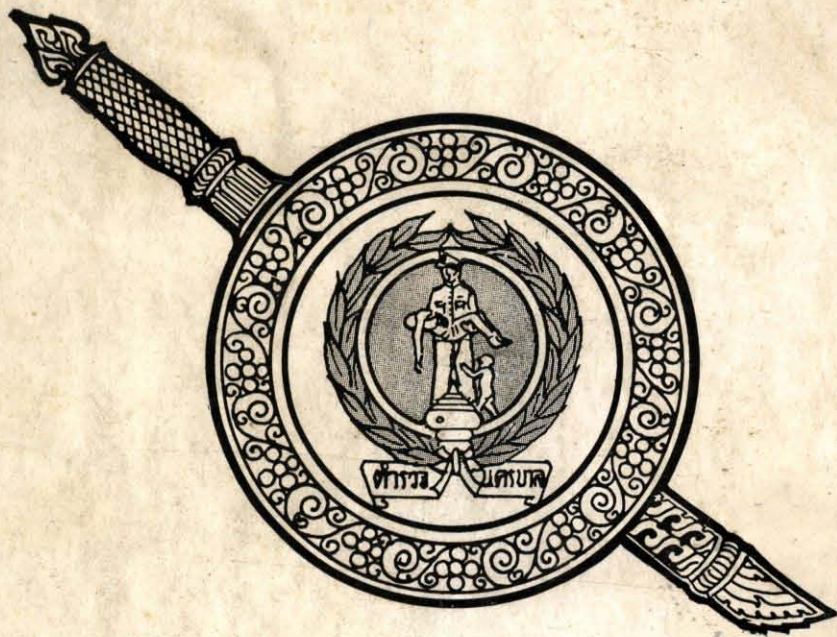
นอกจากนี้ กรมตำรวจจะได้รับการงบประมาณเหมือนเช่นเดียวกับกระทรวงกลาโหม มีอำนาจที่จะปรับตัวหรือเรียกว่า คล่องตัว (Flexible) ทำให้สามารถแก้ไข เหตุการณ์ได้ทัน ท่วงที โดยไม่ต้องเสียเวลา หรือ ก.พ. ก่อนดังที่ได้เคยทำมาแล้ว

โดยผลแห่งการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวแล้ว จะ เป็นโอกาสที่ตำรวจนครบาลจะได้คล่องตัวขึ้นเช่นเดียวกัน ในการปรับ การจัดหน่วยต่าง ๆ ของตน ให้ทันแก่ความ ต้องการของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะปรับตัว ได้เพียงไร สถานะของตำรวจนครบาลก็ยังคงขึ้นอยู่กับกรม ตำรวจชาติ ในทางเทคนิค และการบังคับบัญชา จะ ประสานงาน กับเทศบาล ก็แต่ในทางปฏิบัติ และ นโยบาย เท่านั้น ฉะนั้น จึงเป็นการคาดคะเนได้ว่า ถึงหากว่า เทศบาลกรุงเทพฯ — ธนบุรี จะได้เริ่มใช้ระบบการ นครหลวง (Metropolitan) สภาพของตำรวจนครบาลก็

จะไม่เปลี่ยนแปลงไปในแง่ของการควบคุมทางปกครอง (Administrative Control) ถึงหากจะมีการเปลี่ยนแปลงก็ เป็นแต่การจัดส่วนราชการเท่านั้น ซึ่งอาจเพิ่มรวมหรือ ลดลง สภาพการปกครองตัวเองโดยแท้ของท้องถิ่น (Local Self-Gov't.) จะยังคงมีสภาพปานกลางเท่านั้น

หลักการต่าง ๆ ที่สำคัญเช่น การวางมาตรฐาน (Standardization) กิจ การใช้ความชำนาญเฉพาะอย่าง กิจ (Specialization) และการประสานงาน (Coordination) กิจ ย่อมเป็นปัจจัยที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างเคร่ง ครัด เพื่อผลดีในทางบริหารงานทั่วไป (Management).

พิมพ์ที่ ท.ส.จ. โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ ๑/๒-๓ ถนนราชบพิธ พระนคร
นายเขวง เขวงธรรมรัตน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๔ โทร. ๒๒๗๕๗๓